

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
OBCE BEŠEŇOVÁ
na roky 2023 – 2030, verzia č. 2.0

júl 2024

OBSAH

ÚVOD.....	2
ANALYTICKÁ ČASŤ	3
1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL	4
1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY	4
1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE	6
1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL	9
1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT	12
1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU	13
2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	14
2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSELE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE	14
2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU	16
2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO	17
3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	18
3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ	18
3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	18
3.3 DOPRAVA	22
3.4 ENERGETIKA	23
3.5 ŠKOLSTVO	23
3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	24
3.7 BÝVANIE	25
3.8 BEZPEČNOSŤ	25
4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	26
4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY	26
4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE	26
4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM	29
5 SWOT ANALÝZA.....	30
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	32
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	33
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	40
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	41
VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASTI	41
VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI	46
Zoznam skratiek.....	53
Zoznam východiskových dokumentov.....	56
PRÍLOHA	57
Príloha 1.....	58
ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Bešeňová pre obdobie 2023 - 2030	58
Príloha 2.....	60
TYPOVÉ AKTIVITY pre jednotlivé opatrenia PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030	60

ÚVOD

Obec Bešeňová patrí podľa administratívneho členenia do okresu Ružomberok, ktorý je súčasťou Žilinského kraja. Nachádza sa v Liptovskej kotline asi 8 km východne od mesta Ružomberok.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej ako PHSR) je strednodobý strategický dokument, ktorý je základný programový dokument samosprávy, spracovaný za účelom riešenia súčasných a budúcich ekonomických a sociálnych problémov za efektívneho využitia všetkých zložiek jeho miestneho potenciálu (ekonomického, prírodného i demografického). Je vypracovaný na základe zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z.z. a v zmysle aktuálne platnej Metodiky tvorby PHSR z roku 2020.

Zodpovednosť za jeho implementáciu preberá obecná samospráva. Priebežná implementácia PHSR je nevyhnutnou podmienkou **zlepšovania kvality života obyvateľov obce**, ktorí majú príležitosť aktívne participovať na rozvoji obce či už pri jeho tvorbe, priebežnej aktualizácii alebo implementácii tým, že sa iniciujú alebo sa zapájajú do obecných aktivít a rozvojových projektov.

Zhrnutím analytickej časti tohto dokumentu je prehľad silných a slabých stránok obce a príležitostí a ohrození z vonkajšieho prostredia. Dokument tiež identifikuje potenciál rozvoja obce, jej aktuálne potreby a možnosti v kľúčových kompetenciách, ktoré obecná samospráva zastrešuje. V strategicko - programovej časti dokumentu je zadefinovaná vízia a strategické ciele a tiež opatrenia a aktivity, ktoré vedú k ich aktívnemu napĺňaniu. Vo finančno - realizačnej časti je definovaný systém monitorovania PHSR a možnosti viaczdrojového financovania rozvoja obce, vrátane Akčného plánu projektových priorít pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Zmluvným spracovateľom PHSR obce sa stalo **OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov**, ktorého je obec aktívnym členom podobne ako v predošlom PHSR zostavenom na obdobie rokov 2016 až 2020.

Obec je spoločne s ďalšími 16 obcami z dvoch okresov - Liptovský Mikuláš a Ružomberok - členom strategickej územnej spolupráce **UMR Ružomberok - Liptovský Mikuláš** a je zaradená do Integrovannej územnej stratégie (IÚS)¹ Liptov 2030.

Zmluvný partner: OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov

❖ Odborný garant

Ing. Rastislav Horvát

❖ Odborné spracovanie dokumentu

Ing. Iveta Niňajová, PhD.

❖ Analytické práce

Mgr. Veronika Mikulková

❖ Administratívne práce

Ing. Katarína Čižmáriková

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Bešeňová na roky 2023-2027
Územné vymedzenie:	Obec Bešeňová
Územný plán obce	Územný plán obce Bešeňová schválený 12.12.2019 Územný plán obce Bešeňová, Zmeny a doplnky č. 1 schválený 31.05.2023
Dátum schválenia PHSR:	PHSR obce Bešeňová na obdobie 2023-2027 schválený uznesením Obecného zastupiteľstva v Bešeňovej č. 2024/03/15 dňa 04.07.2024
Dátum platnosti:	do 31.12.2027
Verzia:	2.0
Dátum spracovania:	2024

¹ www.liptov2030.sk

**ANALYTICKÁ
ČASŤ**

1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL

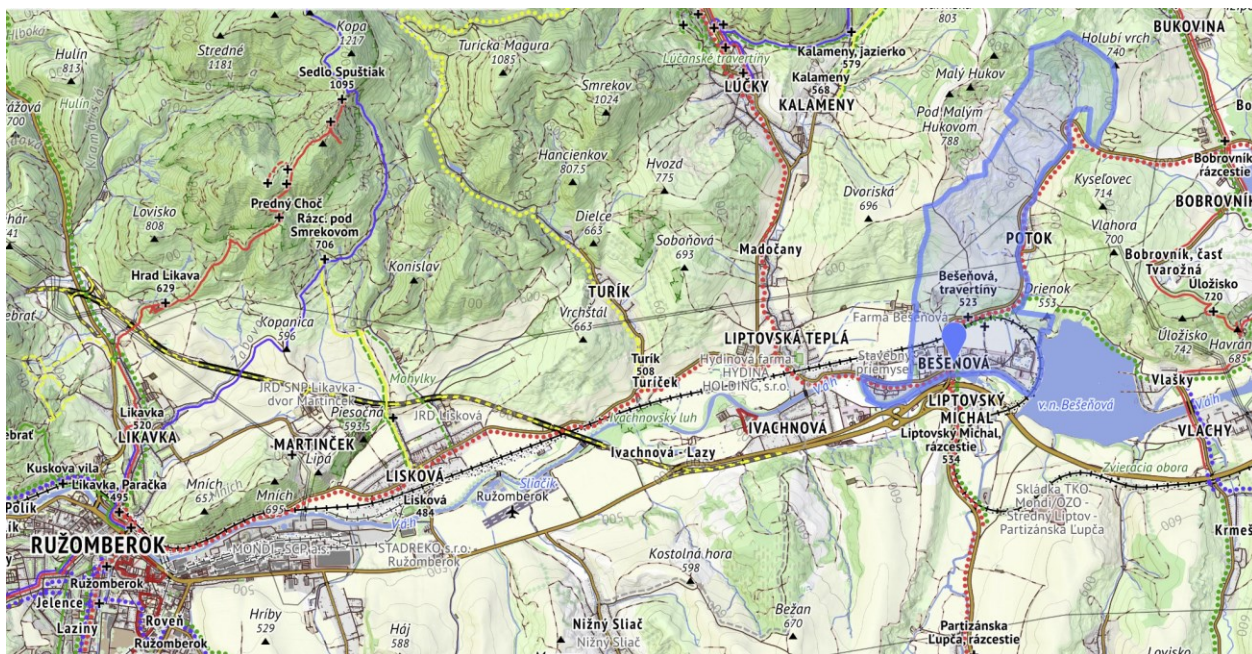
Ak má samospráva zámer, systematicky a koncepčne vytvárať a zlepšovať podmienky pre život svojich obyvateľov na území obce, mala by v plnej miere rešpektovať miestne danosti a miestny potenciál, ktoré spoločne vytvárajú isté jedinečné špecifiká, ktoré významne ovplyvňujú smerovanie a intenzitu rozvoja obce.

1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY

Obec leží **na pravom brehu Váhu priamo v jej údolnej nive**. Nachádza sa západne od **vodnej nádrže Bešeňová**, asi 8 km východne od Ružomberka. Južne od obce na opačnom brehu rieky sa nachádza obec Liptovský Michal. Zo severu a východu Bešeňovú obchádza železničná trať. Juhozápadne od obce sa možno napojiť na blízku diaľnicu **D1**.

Z geomorfologického hľadiska obec leží v Podtatranskej kotline, resp. jej podcelku Liptovská kotlina a časti Liptovské nivy, v nadmorskej výške 514 m.n.m. Geologicky leží na štvrtohorných sedimentoch rieky Váh. Hlbšie podložie tvoria sedimenty centrálneokarpatského paleogénu. Okolité pohoria sú Nízke Tatry a Chočské vrchy.

Susedí s katastrami 7 obcí: Liptovská Teplá, Liptovská Anna, Bobrovník, Potok, Vlachy, Liptovský Michal, Ivachnová.

Zdroj: www.freemap.sk

Do katastrálneho územia obce Bešeňová zasahuje aj **Chránené vtáčie územie Chočské vrchy**, ktorého cieľom je zachovať priaznivý stav biotopov nasledovných druhov vtákov európskeho významu - sokola sťahovavého, orla skalného, výra skalného, tetra hlučáňa, ďatľa trojprstého, žlny sivej, kuvika kapcavého, kuvika vrabčieho, jariabka hôrneho a strakoša sivého a zabezpečiť podmienky ich prežitia a rozmnožovania.

Obec sa nachádza na území **geotermálnej štruktúry Liptovskej kotliny** s prirodzenými vývermi minerálnych a termálnych vôd. S využívaním geotermálnej energie v Bešeňovej sa začalo po **vybudovaní prvého vrtu ZGL-1 v roku 1987**. V hĺbke 1 987 m narazili na zdroj geotermálnej vody s teplotou 60,5 °C a výdatnosťou 45 l/s. Objavený horúci minerálny prameň pôsobí liečebne na pohybové a dýchacie ústrojenstvo, má priaznivé kozmetické účinky a vďaka prvku **lítium** pozitívne vplýva aj na psychiku. Horúca voda, ktorej vek a biologická sterilizácia sa odhaduje na 27 000 rokov, obsahuje vápnik, horčík, sodík, draslík, železo, mangán, mimoriadne množstvo síranov, bikarbonáty, voľný oxid uhličitý a ďalšie **minerály**. V roku 2006 bol zrealizovaný druhý vrt Fbe-1 Dr. Nodarom Giorgadze do hĺbky 400 m,

ktorý sa v súčasnosti nevyužíva. V období 9/2010 - 5/2011 bol investorom Dr. Nodarom Giorgadze odvrtaný tretí hydrogeologický vrt FGTB -1 do hĺbky 1833 m, ktorý sa využíva len pri extrémnych mínusových teplotách.

Minerálnej vode vďaka obec Bešeňová za vznik ďalšej unikátnosti v Bešeňovej - **Prírodnej pamiatke Bešeňovské travertíny**. Bešeňovské travertíny boli vyhlásené za **chránenú prírodnú pamiatku** v roku 1984, ktorá sa rozkladá na rozlohu 3,18 ha. Tvoria ju štyri samostatné celky: Červené terasy (alebo Červená terasa), **travertínová** skalka zvaná Kaplnka, pramenný travertínový kráter nad **nivou Váhu** tzv. Bazén a Biele terasy (alebo Biela terasa) s odumretým travertínom a niekoľko solitérnych **minerálnych prameňov**. Tento vápencový lom sa nachádza severne niekoľko sto metrov od obce **Bešeňová**. **Patrí k najznámejším travertínovým lokalitám na Slovensku a v rámci Európy je najzaujímavejšou a najzácnejšou oblasťou svojho druhu**. Bešeňovské **travertíny** sú typom **vápence**, ktorý vznikol vyzrážaním minerálnych, či termálnych prameňov bohatých na **uhličitan vápenatý**. Tieto pramene sú bohaté nielen na **vápnik**, ale aj **horčík**, **železo** a **síru** a dodávajú lokalite krásny živý lesk. Pri výveroch týchto prameňov sa vytvorili unikátne travertínové kopy, bochníky, kaskády a iné zaujímavé útvary sfarbené nevšednými farbami. V súčasnosti je okrem Bielych terás vyschnutý aj Bazén, pravdepodobne v dôsledku vrtov v rokoch **2006, 2010 a 2011**, realizovaných pre potreby **akvaparku**.

Mimoriadne pestro sfarbené sú **živé Červené terasy**. Železo z minerálnych prameňov má priamy vplyv na farebné tónovanie travertínu od takmer bielej cez žltú, pomarančovú až po rumelkovo červenú, prípadne hnedú. Najsytejšie tóny červenej sú v blízkosti výveru minerálneho prameňa, vo väčšej vzdialenosti od neho blednú. V zime je obsah železa vyšší a povrchové vrstvy travertínu sú červenšie, v suchom lete je kaskáda najsvetlejšia. V **70. rokoch 20. storočia** život Bielych terás ukončil hydrogeologický vrt. Na základe tohto zásahu zanikli minerálne pramene a ustala tvorba bieleho travertínu. Kaplnka sa nachádza na okraji kameňolomu a je z nej možnosť prezrieť si celý bešeňovský travertín.

Minerálna voda z bešeňovských travertínov je pitná. Má mierne železitú, ale príjemnú chuť. Prameň sa nachádza neďaleko **vodného parku Bešeňová**, vyviera v blízkosti červenkastej kamennej kopy nad železničnou traťou.

V minulosti sa tu 50 rokov ťažil žltohnedý travertinizovaný pramenit, tzv. zlatý **bešeňovský travertín**. Jeho vyštené zlaté dosky zdobia budovu **Univerzity Komenského v Bratislave a okresný súd v Ružomberku**. Bol použitý aj v iných štátoch **Európy**, ako **Švajčiarsko – Palác národov v Ženeve, Francúzsko, Belgicko a Nemecko**.

Obec leží priamo pri našej najdlhšej **rieky Váh** a v katastri obce sa nachádza **vodná nádrž Bešeňová**, ktorá leží na rieke **Váh**, pod priehradou **Liptovská Mara**. Je súčasťou **Vážskej kaskády** a slúži ako vyrovnávací nádrž počas špičkovej prevádzky elektrárne Liptovská Mara. Zemná hrádza vodnej stavby Bešeňová v údolnej časti tvorí spoločné teleso s preložkou železnice. Súčasťou nádrže je aj **vodná elektráreň**, ktorá bola uvedená do prevádzky v roku **1975**. Elektráreň má nainštalované 2 horizontálne **kaplanove turbíny** s inštalovaným výkonom 4,64 MW a prietokom 20 m³/s. Ročná výroba elektrickej energie dosahuje priemerne 18,3 **GWh**.

Územie obce sa skladá z katastrálneho územia Bešeňová **s celkovou rozlohou 429,6 ha**. Kataster obce zaberá **3,39% výmery okresu Ružomberok**, pričom poľnohospodárska pôda zaberá až 9,03% čo predstavuje 3 308 180 m² rozlohy poľnohospodárskej pôdy okresu Ružomberok.

CELKOVÁ VÝMERA ÚZEMIA OBCE k 31.12.2022 (v m ²)				
Územie	Poľnohospodárska pôda (PP)	Nepoľnohospodárska pôda (NPP)	podiel PP	Celková výmera
Bešeňová	3 308 180	988 799	76,99%	4 296 979
Okres Ružomberok	36 640 055	90 074 742	28,91%	126 714 797
podiel obce na okrese v %	9,03%	1,10%		3,39%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z poľnohospodárskej pôdy mali v roku 2022 najväčšiu výmeru (až 88,53%-ný podiel na celkovej výmere) Trvalé trávnaté porasty, pričom Orná pôda zaberá len 10,65%. V obci nie sú evidované žiadne ovocné sady.

VÝMERA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Bešeňová k 31.12.2022 (v m ²)					
Druh poľnohospodárskej pôdy (PP)	2015	2022	podiel		
			abs. zmena	2022/2015 zmena v %	
Orná pôda	369 281	352 343	10,65%	-16 938	-4,59%
Záhrada	28 119	27 218	0,82%	-901	-3,20%
Ovocný sad	0	0	0,00%	0	0
Trvalý trávny porast	2 950 521	2 928 619	88,53%	-21 902	-0,74%

VÝMERA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Bešeňová k 31.12.2022 (v m²)

Druh poľnohospodárskej pôdy (PP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Poľnohospodárska pôda - celkom	3 347 921	3 308 180	100%	-39 741	-1,19%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z nepoľnohospodárskej pôdy má v roku 2022 najväčšiu výmeru (43,47%-ný podiel na celkovej výmere) zastavaná plocha a nádvorie, pričom lesné pozemky zaberajú najmenšiu plochu, len 9,54%. Na území obce je evidovaných 13,96% nepoľnohospodárskej pôdy ako Vodné plochy, čo je rieka Váh.

VÝMERA NEPOĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Bešeňová k 31.12.2022 (v m²)

Druh nepoľnohospodárskej pôdy (NPP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Lesný pozemok	93 989	93 989	9,51%	0	0
Vodná plocha	137 547	137 547	13,91%	0	0
Zastavaná plocha a nádvorie	394 462	438 131	44,31%	43 669	11,70%
Ostatná plocha	323 060	319 132	32,27%	- 3 928	-1,22%
Nepoľnohospodárska pôda - celkom	949 058	988 799	100%	39 741	4,19%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Medzi rokmi 2015 a 2022 sa výmera poľnohospodárskej pôdy znížila o 39 741 m², pričom najviac v kategórii Trvalý trávny porast (o 21 902 m²) na prospech nárastu kategórie Zastavaná plocha a nádvorie ako nepoľnohospodárskej pôdy (o 43 669 m²) z dôvodu pomerne intenzívnej bytovej výstavby v obci od roku 2011.

1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE

Počtom obyvateľov podľa Štatistického úradu patrí Bešeňová medzi obce veľkostnej skupiny od 500 do 999 obyvateľov a **na počte obyvateľov okresu Ružomberok sa podieľa 1,31%-ami.**

Územie	Základné údaje k 31.12.2023		
	Priemerný vek	Hustota (os/km ²)	Počet obyvateľov
Bešeňová	35,75	172,68	754
okres Ružomberok	42,72	216,29	57 392
podiel na okrese v %	-	-	1,31%

Zdroj: Štatistický úrad (om7101rr)

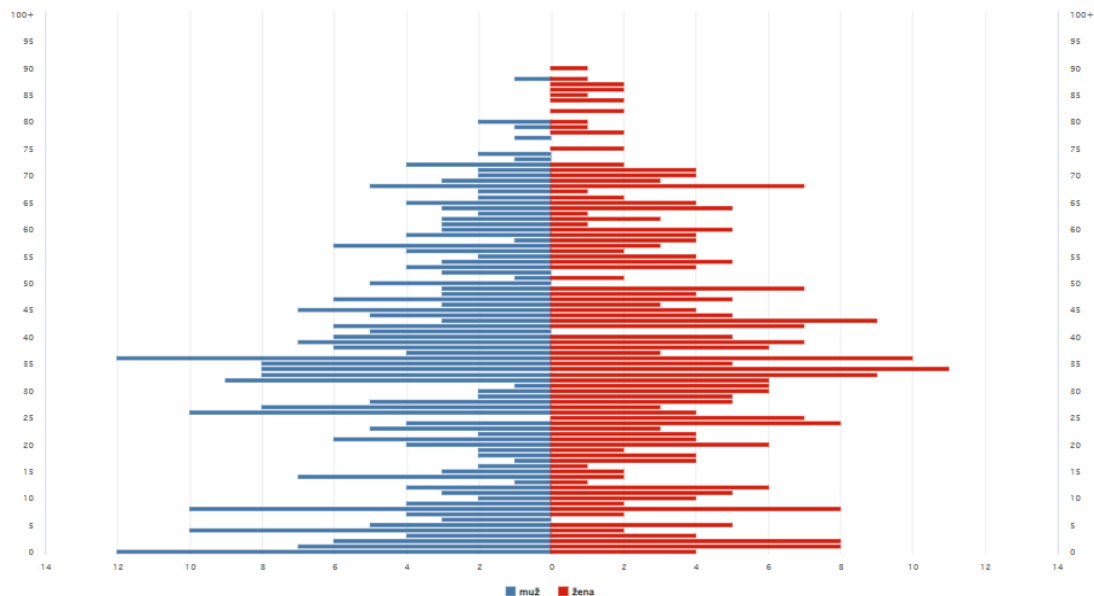
Pohlavie: V obci Bešeňová žije o štyroch mužov viac ako je počet žien, čo je vzácné vyrovnanie mužskej a ženskej populácie v obci. V okrese Ružomberok prevláda o 2,54% viac žien ako mužov.

Územná jednotka	Spolu	Muži	Ženy
Bešeňová	754	379	375
podiel v %	100%	50,26%	49,74%
okres Ružomberok	57 392	27 967	29 425
podiel v %	100%	48,73%	51,27%

Zdroj: Štatistický úrad (om7101rr)

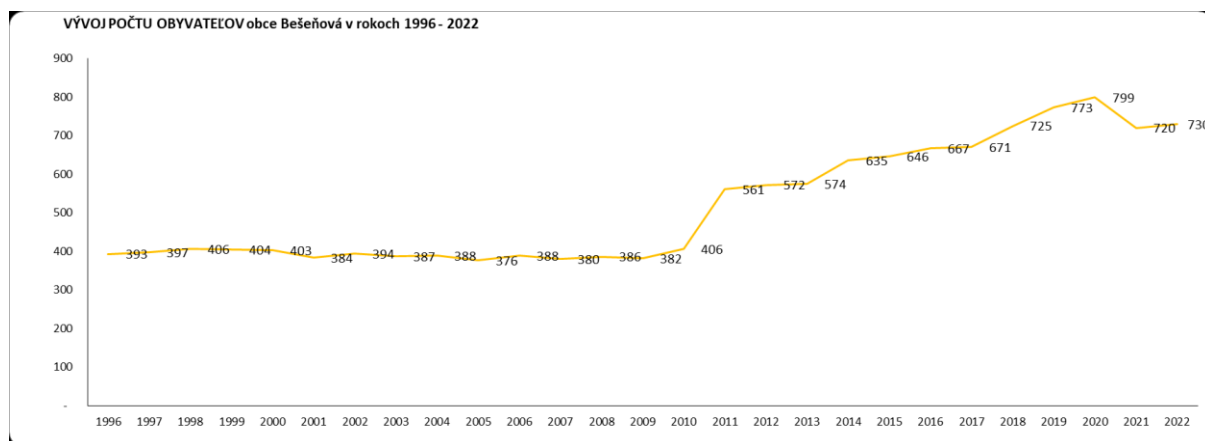
Ako ukazuje tento graf v obci Bešeňová je najviac žien vo veku 34 rokov a najviac mužov vo veku 36 rokov.

Počet obyvateľov podľa jednotiek veku v obci Bešeňová k 1. 1. 2021

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

Bešeňová sa radí medzi obce okresu Ružomberok, kde od roku 1996 počet obyvateľov kontinuálne medziročne rastie. Počet obyvateľov v obci od roku 2006 výrazne narástol. Od roku 2006 do roku 2014 sa zvýšil počet obyvateľov o 247, a to najmä prisťahovaním väčšieho počtu obyvateľov do obce v rokoch 2010 a 2014.

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7006rr

Kým celkový prírastok obyvateľstva v roku 1996 predstavoval pokles o 10 obyvateľov, v roku 2016 to už bol nárast o 21 obyvateľov, čo súviselo s **pozitívnym migračným saldom v súvislosti s novou výstavbou**. Tento trend pokračoval aj v roku 2021, kedy bol celkový prírastok obyvateľstva zatiaľ najvyšší na úrovni až 63 obyvateľov. Od roku 2016 vidíme trend, kedy prevláda počet narodených detí nad zomretými. **Mladé rodiny, ktoré našli v obci bývanie, si zakladajú rodiny a zlepšujú tak celkovú bilanciu obyvateľstva v obci.**

CELKOVÝ POHYB obyvateľstva obce Bešeňová v rokoch 1996 - 2023									
Ukazovateľ	1996	2006	2014	2016	2019	2020	2021	2022	2023
Živonarodení	5	2	7	10	14	15	11	6	16
Zomretí	2	1	7	7	8	5	6	7	1
Prírodný prírastok obyvateľstva	3	1	0	3	6	10	5	- 1	15
Migračné saldo	- 13	11	61	18	42	16	58	11	9
Celkový prírastok obyvateľstva	- 10	12	61	21	48	26	63	10	24

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7105rr

Vekové zloženie: Obec Bešeňová disponuje 67,5% obyvateľov v produktívnom veku, pričom **počet detí a mládeže je skoro dvojnásobný v porovnaní s obyvateľmi nad 65 rokov**. Opäť to súvisí s novou výstavbou, kde sa prisťahovali hlavne mladé rodiny s deťmi.

Územná jednotka	Spolu	Predproduktívny vek (0-14 rokov)	Produktívny vek (15-64 rokov)	Poproduktívny vek (65 a viac rokov)
Bešeňová	754	156	509	79
podiel v %	100%	20,68%	67,50%	10,47%
okres Ružomberok	57 392	85 455	38 546	10 302
podiel v %	100%	14,89%	67,16%	17,95%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7006rr

Vzdelanie: Až 27,71% má ukončené úplné stredné vzdelanie s maturitou, pričom stredné odborné vzdelanie bez maturity ukončilo 18,96% obyvateľov obce.

Územná jednotka	Spolu	bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	Základné	stredné odborné (učňovské) (bez maturity)	úplné stredné (s maturitou)	vyššie odborné	vysokoškolské	bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	nezistené
Bešeňová	754	126	99	143	209	40	108	0	29
podiel v %	100%	16,71%	13,12%	18,96%	27,71%	5,30%	14,32%	0%	3,84%
okres Ružomberok	57 392	6 015	9 335	12 337	15 017	3 059	9 935	111	1 583
podiel v %	100%	10,48%	16,27%	21,5%	26,17%	5,33%	17,31%	0,19%	2,76%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_om7054rr

Rodinný stav: V obci Bešeňová žije najvyššie percento slobodných obyvateľov (až 48,26%), pričom obyvatelia v manželskom zväzku tvoria 38,05%.

Územná jednotka	Spolu	slobodný, slobodná	ženatý, vydatá	rozvedený, rozvedená	vdovec, vdova	nezistené
Bešeňová	754	364	287	54	43	6
podiel v %	100%	48,26%	38,05%	7,15%	5,63%	0,91%
okres Ružomberok	57 392	25 257	23 249	4 542	4 233	111
podiel v %	100%	44,01%	40,51%	7,91%	7,38%	0,19%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_om2017rr

Národnosť: V obci Bešeňová prevláda slovenská národnosť (91,78%), pričom z iných národností sa najviac objavuje česká národnosť (3 obyvatelia), maďarská (3 obyvatelia) a ukrajinská (3 obyvatelia). Obec neeviduje žiadneho občana rómskej národnosti.

Územná jednotka	Spolu	slovenská	česká	maďarská	ukrajinská	poľská	kanadská	ostatné
Bešeňová	754	692	2	4	4	1	1	50
podiel v %	100%	91,78%	0,3%	0,46%	0,46%	0,15%	0,15%	6,70%
okres Ružomberok	57 392	54 518	216	69	58	36	1	2 495
podiel v %	100%	94,99%	0,38%	0,12%	0,1%	0,06%	0,0%	4,35%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_om7002rr

Vierovyznanie: Dominantným vierovyznaním v obci Bešeňová je rímskokatolícke vierovyznanie u 67,12% obyvateľstva, čo je o 5,47% nižšie ako v okrese Ružomberok.

Územná jednotka	Spolu	bez vyznania	rímskokatolícke	evanjelické	gréckokatolícke	ostatné	nezistené
Bešeňová	754	119	507	39	7	17	65
podiel v %	100%	15,83%	67,12%	5,17%	0,91%	2,29%	8,68%
okres Ružomberok	57 392	9 644	41 659	1 994	368	166	2 622
podiel v %	100%	16,8%	72,59%	3,47%	0,64%	0,29%	4,57%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_2019rs

1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL

Chotár obce bol osídlený už v neolite a v **bronzovej dobe**, čo dokazuje hromadný nález bronzových predmetov ako aj popolnicové pohrebisko lužickej kultúry.

Prvé zmienky o obci siahajú do 13. Storočia. Za panovania Uhorského kráľa BELU IV. /1235-1270/ Liptov bol novoza-
ujatým územím Uhorska. Všetka pôda bola vo vlastníctve kráľa a bez obmedzenia mohol darovať túto pôdu do vlastníctva a donačnou listinou povýšiť obdarovaného do stavu šľachtického.

Najmä po tatárskom vpáde 1241-1242 tak vzniká v Liptovskej župe ZEMIANSTVO.

Bratia SYBUL /Ctibor/ a MARCEL boli prví osadníci Liptovskej Teplej a okolia –dnešná Bešeňová.

V roku 1248 boli zo stavu kráľovských hradných nevoľníkov /jobagionov/ vyzdvihnutí donáciou udelenou kráľom Belom IV. Medzi šľachtu – zemanov.

Najstaršie pomenovanie osídlenia dnešnej Bešeňovej známe ako MARCELOVÁ je od mena tohto zemana – zakladateľa Marcelovej.

Synovia SYBULA – ALBERT – DÉNEŠ

Synovia MARCELA – TOMÁŠ – ŠIMON

Dostávajú od kráľa LADISLAVA IV /1272-1290/ ako odmenu za ich verné služby v sprievode kráľa do Kolína, výmenou za majetok v Liptovskej Teplej v roku 1278 kráľovskou listinou územie rozprestierajúce sa pri obidvoch brehoch TŮRSKÉHO POTOKA až po severnú hranicu s Oravou. Od potoka Turík si zoberú pomenovanie THURÁNSKÝ ku dovtedy užívanému krstnému menu Sybul a Marcel a založia osadu Turík.

Odroku 1279 sa vedie 1. Písomná zmienka o obci.

Od nich pochádzajú dve hlavné vetvy rodu THURÁNSKÝ: Hlavná vetva MARCELA si zachovala pôvodný prídomek a píše si THURÍKI THURÁNSKÝ.

Vetva SYBULA: Peter THURÁNSKÝ vnuk Sybula /od syna Alberta/je dvoranom zvolenského komesa DONCHA. V bitke proti BAZARád-ovi MICHALOVI olašského vajdu /Rumunsko/ zachráni Doncha s nasadením vlastného života, a to v roku 1330 dostáva od kráľa Karola Róberta /1308-1348/ donáciu na zeme KOMJATNALUKA, kde založia dedinu Komjatná. Táto vetva si ako druhé prímenie pripisuje a užíva KOMJATNAI THURÁNSKÝ.

Čo sa týka ďalšieho vývoja obce Marcelová je takýto:

Kráľ Bela IV. /1235-1270/ usadil na severné hranice Uhorska jeden kmeň Pečenehov predchodcov národa Bešeňovcov. Ich úlohou bolo ochraňovať cesty pre rytierske rády pozdĺž severného toku rieky Váh a ochraňovať štátnu hranicu. Ich sídlom bola Sielnica.

Uhorský kráľ LUDOVÍT VELKÝ /1342-1382/ v roku 1347 poveril GREGORA /prezývaného Bešeň/ KOMESOM všetkých Bešeňovcov. Bol hradným komesom /hradným županom/ Liptovského Starhradu.

Patrila mu aj súdna právomoc a rozkazy prijímal len od kráľa a len jemu sa zodpovedal. Keď rodina Gregora Bešeňa prišla do Liptova, nemala tu ani majetok, ani nenesila predikát nejakej rodiny na tomto území. Prišla do vojenských služieb.

Po čase si však jeden z členov rodiny vzal za manželku zemianku z TURCA, vyžienil peniaze a kúpil si majetok v osade MARCELOVÁ v r. 1347. Rodina v roku 1453 vymrela. Posledný potomok rodiny TOMÁŠ BEŠEŇ predal v roku 1453 čiastku Marcelovej zemanovi MITOŠKOVI. Tá časť osady dostala názov MITOŠINY a druhá časť po smrti Tomáša Bešeňa sa uvádza od roku 1455 ako BEŠEŇOVÁ.

Bešeňová v ďalších rokoch mala rôznych majiteľov /napr. Dvorníkovičovci/.

V Mitošinách v r. 1644 Ladislav Mitošška dal postaviť renesančný hradný kaštieľ.

Mitošiny po vymretí rodu zemana MITOŠŠKU, kaštieľ vlastní od roku 1695 Juraj MATIAŠOVSKÝ. Kaštieľ zbarokizoval, zbúral renesančné kazetové stropy na 1. poschodí a preklenul barokovou klenbou a barokovou strechou vežičky cibulového tvaru. Maťašovského rod vymiera v r. 1775, Mitošiny ďalej vlastní Alexius MEŠŠKO. V roku 1877 Mitošiny kupuje zeman z Ižipoviec a Kalamien právnik a bankár Ján LAVOTTA (1825-1907). S manželkou Jozefínou Vladárovou (1837-1908).

Ich dcéra Aurélia Lavotta sa vydala za JUDr. Mikuláša Pružinského /1851-1888/.

Spojením potomkov rodu Marcela Thuránskeho /1248/, Jozefíny Vladárovej /1837/, JUDr. Jána Lavottu /1825-1907/, JUDr. Mikuláša Pružinského /1851-1888/ cez manželské sňatky dostali sme sa k posledným majiteľom MITOŠINSKÉHO kaštieľa: JUDr. Mikuláš Pružinský 1886-1953 a jeho syn JUDr. JURAJ PRUŽINSKÝ /1924-2012/ s manželkou MÁRIOU, rodenou LITAWSKÁ /1934/.

Zdroj Mária Pružinská, rodená Litawská.

Na kresbe nachádzajúcej sa na pečatidle z roku 1807 (je uložené v Liptovskom múzeu) je vyobrazená plť s kormidlujúcim pltníkom a kruhopisom LOK... AN. BESENOVA. V druhej polovici 19. storočia sa používalo pečatidlo bez pečatného obrazu s textom Obec Besenova. **Súčasný erb obce** tvorí modrý štít, v ktorom sa **na zlatej plti vznáša kormidlujúci striebrodotý pltník**.

V **registri národných kultúrnych pamiatok (NKP)** je evidovaný kaštieľ s areálom, ktorý bol za NKP vyhlásený v roku 1963. Tvorí ho viacero objektov:

- ❖ **Kaštieľ Mitošiny.** V r. 1644 Ladislav Mitošška dal postaviť dnešný murovaný opevnený kaštieľ v slohu talianskej renesancie, uprostred so strážnou vežou a na štyroch rohoch hranatými vežami. Od roku 1695 bol vlastníkom Juraj Matiašovský. V r. 1756 jeho vnučka Jozefína Matiašovská s manželom dali barokovo upraviť budovu. Zbúrali strednú strážnu vežu, renesančné kazetové stropy na 1. Poschodí preklenuli barokovou klenbou, budovu prikryli barokovou šindľovou strechou a štyri nárožné veže s cibulovými strechami. Po r. 1774 bol vlastníkom Alexius Meško. Od r. 1877 bol vlastníkom Ján Lavotta keď kaštieľ nadobudol znaky klasicizmu. Od r. 1908 bola vlastníčkou Vilma Lavotta kedy kaštieľ bol prekrytý eternitom a štyri nárožné veže upravené na ihlanovité – r. 1922. od r. 1936 bol vlastníkom JUDr. Mikuláš Pružinský. V r. 1947 bol kaštieľ skonfiškovaný. V r. 1983-85 bol kaštieľ renovovaný a upravený pre expozíciu poľovníckeho múzea. Eternitová strecha bola vymenená na šindľovú a boli obnovené okná a dvere na kaštieli. V r. 1994 bol kaštieľ vrátený pôvodným majiteľom JUDr. Juraj Pružinský a MgPh. Mária Čelková. Po smrti JUDr. Juraja Pružinského 29.07.2012 je majiteľkou Mária Pružinská, rod. Litavská. Dnes je obývaný snáď ako jediný na Slovensku pôvodným majiteľom, ktorý nezmenil charakter historickej budovy a pôvodné zariadenie vrátil do kaštieľa.
- ❖ **Park.** Prírodno-krajinársky park s historickou zeleňou bol zriadený v 17. storočí a upravovaný v roku 1982.
- ❖ **Sýpka.** Murovaná stavba bola postavená v štýle romantizmu koncom 19. storočia. Upravovaná bola v roku 1998. Má obdĺžnikový pôdorys, je jednopodlažná s podkrovím. Stojí pri severovýchodnom nároží kaštieľa.
- ❖ **Oplotenie s bránou.** Kamenné drevené oplotenie z I. polovice 17. storočia. Replika oplotenie bola realizovaná v roku 1982.

Obec nemá schválené samostatné VZN s **miestnymi pamätihodnosťami**.

Na území obce **nie sú evidované žiadne divadlá, kiná, múzeá ani galérie**.

V obci sa nachádza **kultúrny dom**, ktorý má malé priestory. Potreboval by zväčšiť sálu a zabezpečiť lepšiu vybavenosť miestností. Obec organizuje aj divadelné podujatia, ale len pre externé súbory, nemá vlastný.

Obec má zriadenú **obecnú verejnú knižnicu**. Počet čitateľov však neeviduje. Knižnica neprešla modernizáciou. Je potrebná výmena vybavenia a nákup knižničného systému na evidenciu.

VEREJNÁ KNIŽNICA v obci Bešeňová

Ukazovateľ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
počet knižničných jednotiek	2 197	2 218	2 233	2 251	2 275	2 275	2 275	2585	3025

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [ku5008rr]

V obci nepôsobí **žiadny kultúrny spolok alebo organizácia**.

PREHĽAD KULTÚRNYCH ORGANIZÁCIÍ A SPOLKOV v obci Bešeňová k 31.12.2022

Zameranie	Organizácia/Spolok	Členská základňa	Počet členov	Činnosť od roku
V obci nepôsobia.				

Zdroj: Interná evidencia obce

Medzi **najvýznamnejšie osobnosti obce** patria:

1. **Ladislav Pudiš** (* 1924 - † 2005), operný spevák. Od roku 1945 sa Rím stal jeho druhým domovom a Taliansko druhou vlasťou. Vďaka svojmu talentu, usilovnému štúdiu, ale najmä zásluhou Mons. Jozefa Kapalu a radcu slovenského vyslanca vo Vatikáne Karola Sidora mal možnosť študovať operný spev u vynikajúceho majstra Riccarda Stracciariho. Svoje vrcholy slávy prežil vo svetových operách, kde spieval aj s Benjaminom Giglim. V opernom svete vynikal nevšedným silným hlasovým fondom, bol známy pod umeleckými menami Leo Pudiš alebo Ladislao Pudiš. Po skončení spevackej kariéry pracoval vo Vatikánskom rozhlase v slovenskej redakcii a neskôr ako vedúci liturgického oddelenia. V roku 2000 vydal autobiografiu svojich spomienok pod názvom Z Bešeňovej do Ríma alebo Spomienky operného speváka. Umožňuje čitateľovi spoznať osudy niektorých povojnových slovenských emigrantov, ktorí opustili vlasť po zániku prvej Slovenskej republiky (1939-1945). V roku 2004 mu pri príležitosti jeho 80-tich narodenín bolo udelené čestné občianstvo obce Bešeňová.
2. **Eudo Bešeňovský** (*1910 - +1994): básnik, spisovateľ pre deti, pedagóg. Vlastným menom Ľudovít Baran. Od apríla 1945 žil v emigrácii v Rakúsku, od roku 1948 v Kanade vo Winnipege. Na Slovensku upútal pozornosť knihami pre deti Dedinôčka milá (1940) a Biele dni (1942). V medzivojnovom období sa pomerne často hrávali jeho jednoaktovkové veselohry, založené na princípe situačného humoru (Mrcha natura, Nečakaný návrat, Gol a i.). V literárnej činnosti pokračoval aj v zložitých existenčných podmienkach emigrácie a svoje básnické zbierky (Batožtek a slza, 1976; V krvi ňa nosím, 1978; Majáles, 1991) vydal vlastným nákladom. Výber z jeho exilovej poézie vyšiel pod názvom V putách rodnej zeme (1983). V roku 2005 bol vydaný zaujímavý výber z jeho básnickej tvorby pod názvom Najkrajšia slza – do slovenskej literatúry sa vracia výnimočne kultivovaný, senzitivný tvorca. S použitím netypickej formy denníkových zápiskov a neopakovateľnou slovnou zásobou reflektuje svoje zážitky z detstva v malebnej lip-tovskej dedine Bešeňová v kontraste s osudmi povojnového emigranta. Sľubný literárny rozbeh prerušila povojnová emigrácia v roku 1945. Jeho dielo sa pre ideológiu nového systému stalo neprijateľné a bolo z literárneho a čitateľského kontextu administratívne vykázané.
3. **JUDr. Mikuláš Pružinský** (*1886 - +1953): politik. Celým menom Mikuláš Ján Nepomuk Pavol Pružinský. Pochádzal zo zemianskeho rodu Pruzsinszky de Pruzsina. Narodil sa v obci Vrbica pri Liptovskom Mikuláši. Bol ministrom financií za autonómnej vlády Jozefa Tisu. Bol poslancom Poslaneckej snemovne národného zhromaždenia za Hlinkovu Slovenskú ľudovú stranu. Po skončení II. svetovej vojny bol odsúdený na 7 rokov väzenia. Spolupodieľal sa na založení Dobrovoľného hasičského zboru v roku 1926. V roku 1943 bol v Bešeňovej založený Kultúrny spolok, ktorého hlavným prvým cieľom bolo postavenie kultúrneho stánku v obci a v druhom rade jeho prevádzkovanie spolu so zabezpečením kultúrnych akcií. Stavba sa nakoniec spojila so stavbou hasičského skladiska a stavať sa začalo v jarných mesiacoch. Veľkú pomoc pri zabezpečovaní finančných prostriedkov preukázal obyvateľom obce práve vtedajší minister financií Dr. Mikuláš Pružinský. Budova bola dokončená na prelome augusta a septembra 1943. Slávnostné otvorenie kultúrneho domu a hasičského skladiska sa uskutočnilo 26. septembra 1943. Protektorom celej slávnosti bol Dr. Mikuláš Pružinský. Zomrel v Partizánskej Lupči.
4. **Július Nemeč** (*1941– † 2015), bol významná osobnosť spoločenského života, mienkotvorný človek v obci, ktorý síce nebol starosta ani poslanec obecného zastupiteľstva, ale aktívne sa podieľal na vývoji kultúrno- športovej činnosti v Bešeňovej. Jeho veľkou vášňou bol futbal. Počas výstavby vodného diela Liptovská Mara a Bešeňová bolo zabraté prvé futbalové ihrisko, ktoré bolo zabraté odvodňovacím kanálom z priehrady Bešeňová - nachádzalo sa pri súp. Č. 50. Následných 17 rokov v obci neprebíhali žiadne športové podujatia, futbalisti hrali v okolitých obciach. V roku 1977 sa zaslúžil o znovuoobnovenie telovýchovnej jednoty v Bešeňovej, ktorej bol predsedom. Zaslúžil sa o obnovenie v poradí druhého ihriska v Bešeňovej. Roku 2006 sa telovýchovná jednota zmenila na Obecný športový klub. Stál pri ťažkom rozhodnutí obce a to pri predaji druhého v poradí futbalového ihriska, ktoré sa predávalo za účelom rozvoja cestovného ruchu. Aktívne sa zapájal a pomáhal aj pri výstavbe v poradí tretieho futbalového ihriska. Tiež bol predsedom turistického oodielu a organizátorom dobrovoľného hasičského zboru v Bešeňovej. Pôsobil ako predseda cirkevného výboru Bešeňová - bol iniciátor a aktivista pre výstavbu kostola, kedy pravidelne prebiehali v obci zbierky a tiež aj obec prispela na výstavbu kostola značnou čiastkou. V roku 1998 bol posvätený základný kameň na výstavbu kostola v Bešeňovej. Kostol najsvätejšej Trojice v Bešeňovej bol vysvätený 02.12.2000. Július Nemeč svoj život zasvätil najmä športovému daniu v obci – ktorému obetoval aj svoj súkromný život.
5. **Jozef Jurek** – (*13.4.1891 Bešeňová, †7.4.1928 Trnava), vychovávateľ, kazateľ, náboženský spisovateľ. Základné vzdelanie získal v rodisku. Gymnázium absolvoval v Užhorode v r. 1909. V roku 1910 vstúpil do Spoločnosti Ježišovej. V rokoch 1912 - 1914 študoval filozofiu v Innsbrucku, v r. 1915 pôsobil ako prefekt na gymnázium v Kaloči. Od r. 1918 študoval teológiu v Innsbrucku. Za kňaza ho vysvätili 17. júla 1921. Po skončení štúdia r. 1922 pôsobil ako slovenský kazateľ v Bratislave. O rok si vykonal tretiu probáciu v Trnave. V rokoch 1924 - 1927 opäť pôsobil v Bratislave ako slovenský kazateľ aj ako predseda Mariánskej kongregácie slovenských študentov, ktorú sám založil. Okrem toho založil Združenie Božského Srdca Ježišovho. Svojím osobným prístupom a vznešenými ideálmi

nadchýnal vtedy nepočetnú slovenskú inteligenciu. Bol zakladateľom Akcie mládeže, ktorá sa zaoberala apoštolátom a robila finančné zbierky pre chudobných študentov. Dňa 13. novembra 1927 založil v Ružomberku ústav na výchovu rehoľného dorastu, nazývaný Stanislavov, a stal sa jeho prefektom. Zriadil pri ňom knižnicu a vydavateľstvo pre mládež. Na Vianoce 1928 ho pripútala na lôžko zákerná choroba, zomrel v noci z Veľkého piatku na Bielu sobotu ako muž svätého života. Bol činný aj literárne. Prispieval do viacerých náboženských periodík. Napísal aj učebnicu pre Maďarov, ktorí sa chcú rýchlo naučiť hovoriť po slovensky.

6. **Eudovít Grenčík** (* 1924 - † 1986), stavebný inžinier, projektant a vysokoškolský pedagóg
7. **Gustáv Nedobrný** (* 1893 - † 1966), turistický a športový činovník, horolezec a aktívny lyžiar

V obci sa organizuje každoročne 7 tradičných kultúrno - spoločenských podujatí pre širokú verejnosť:

- ❖ Ples Bešeňovcov (január)
- ❖ Fašiangy v Bešeňovej - tradičná bursa, detský karneval a karneval pre dospelých (február)
- ❖ Deň matiek (máj)
- ❖ Deň detí (jún)
- ❖ Deň otcov (jún)
- ❖ Jánska vatra (jún)
- ❖ Deň úcty k starším (október)
- ❖ Mikuláš (december)

1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT

Obec Bešeňová disponuje športovou infraštruktúrou a vybavením vo vlastníctve obce:

- Hlavné futbalové ihrisko 105m x 68m s budovou, minifutbalové ihrisko umelá tráva 33m x 18m, pomocné trávnaté ihrisko 100 x 50m,
- multifunkčné ihrisko 33m x 18m pre športy futbal, florbal, nohejbal, volejbal, basketbal, hádzanú, tenis
- dva tenisové kurty – 1 pre dvojhru, 1 pre štvorhru
- nohejbalové ihrisko
- v priestoroch kultúrneho domu sa nachádza obecná posilňovňa.

Obec realizuje výstavbu Všešportového areálu, kde sa nachádza ihrisko pre deti, skatepark, cvičiace prvky, šachy a pinpongové stoly. Zrealizované je v blízkosti nájomných bytových domov v Bešeňovej - na ploche s rozlohou približne 3000 m². Na jeho financovanie získala obec 107 000 Eur z Fondu na podporu športu.

Chýbajú priestory **pre hokejový oddiel** – tento záujmový krúžok sa stretáva každý týždeň na ľadovej ploche v Ružomberku.

Obec podporuje športovanie detí aj z tých okolitých obcí, kde pre tieto záujmové činnosti nie je priestor.

OŠK (Obecný športový klub) Bešeňová bol premenovaný z Telovýchovnej jednoty v roku 2006. Ide o občianske združenie, ktoré pre občanov zabezpečuje telovýchovnú a športovú činnosť. V OŠK je združených **osem športových oddielov**: futbalový, stolnotenisový, šachový, hokejový, tenisový, kulturistický, turistický a cykloturistický. Najväčšiu základňu má futbal, ktorý má v obci dlhoročnú tradíciu od roku 1937.

PREHĽAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Bešeňová k 31.12.2023

Šport	Športový klub	Členská základňa	Počet členov	Činnosť od roku
futbal	OŠK Bešeňová	mládež/dospelý	160	1937
stolný tenis			14	2004
tenis			25	2000
cyklistika			12	2006

PREHLAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Bešeňová k 31.12.2023				
Šport	Športový klub	Členská základňa	Počet členov	Činnosť od roku
turistika			-	-
kulturistika			15	2006
šach			7	2006
hokej	Hokejový klub		25	2006

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Bešeňová okrem pravidelných futbalových zápasov futbalovej školy OŠK Bešeňová žiakov, dorastu a mužov organizuje **niekoľko tradičných športových podujatí**.

- ❖ Minifutbalový turnaj o pohár starostu (január)
- ❖ Futbalový turnaj o pohár starostu (júl)
- ❖ Tenisový turnaj o pohár starostu (júl)
- ❖ Tenisový turnaj vo štvorhre (august)
- ❖ Nohejbalový turnaj o PS (júl - august)
- ❖ Tenisový turnaj vo štvorhre (august)
- ❖ Pravidelné futbalové zápasy futbalovej školy OŠK Bešeňová žiakov, prípravka, U9, U11, U13, U15, dorastu – U19 a A-mužstva dospelých.

1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU

Pre trávenie voľného času detí obec vybudovala **4 detské ihriská (oddychové zóny) + 1 v areáli materskej školy** (Detský park na ul. Jánska s fitparkom, Detská zóna na ul. Ľudovíta Bešeňovského, Detský park pri futbalovom ihrisku, Všešportový areál, Materská škôlka). Na území obce nie je vybudovaný žiadny náučný chodník.

V obci sa nachádza najvýznamnejší vodný park na Slovensku Vodný park Bešeňová. Je to aquapark s celoročnou prevádzkou, areál s bazénmi s termálnou vodou. Je tu aj množstvo víriviek, tobogánov, relax centrum, saun, reštaurácií a iných atrakcií. <https://www.besenova.com/vitajte/besenova>. V areáli sa nachádza 23 bazénov. Celoročne je otvorených 9 vonkajších bazénov s geotermálnou vodou, teplou od 27 do 39 stupňov Celzia a 7 celoročných tobogánov. Termálna voda blahodárne pôsobí na pohybové a dýchacie ústrojenstvo, urologické problémy, má priaznivé kozmetické účinky a vďaka prvkú lítium pozitívne pôsobí na psychiku.

Pre seniorov a ich trávenie voľného času v obci vznikla **Jednota dôchodcov Slovenska** Bešeňová. Na ich činnosť im obec každoročne poskytuje príspevok 500 €. Dôchodcom je prostredníctvom obce zabezpečený dovoz obedov, na ktoré im obec prispieva 30 % z ceny.

Územná jednotka	DETSKÉ IHRISKÁ		NÁUČNÉ CHODNÍKY	
	Existujúci počet	Z toho ihrísk vo vlastníctve obce	Dĺžka náučných chodníkov v m	Z toho chodníky vo vlastníctve obce
Bešeňová	5	5	0	0

Zdroj: Interná evidencia obce

2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE

V okrese Ružomberok sú dlhodobo **priemerné mesačné nominálne mzdy zamestnancov** vyššie ako v Žilinskom kraji (v roku 2022 o 31 Eur), pričom od roku 2016 vzrástli o 44%. **Miera evidovanej nezamestnanosti** sa v roku 2022 hýbala v okrese Ružomberok na úrovni 5,05%, pričom v Žilinskom kraji to bolo 4,63%.

EKONOMICKÉ UKAZOVATELE za okres Ružomberok				
Ekonomický ukazovateľ	2016	2022	2022/2016	
Miera evidovanej nezamestnanosti v %	8,76%	5,05%	-3,71%	-42,4%
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v Eur	991 €	1 428 €	437 €	44%

Zdroj: ŠÚSR, pr3108rr, np3110rr

Podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 je v **obci Bešeňová 49,01% obyvateľov ekonomicky aktívnych**, pričom prevládajú zamestnanci, ktorých je 3,72-krát viac oproti podnikateľom. Väčšina obyvateľov pracuje buď priamo v obci, alebo dochádza za prácou buď do okolitých obcí alebo mesta Ružomberok, Liptovský Mikuláš a iných väčších miest.

EKONOMICKY AKTÍVNE OBYVATEĽSTVO obce k 1.1.2021		
Územná jednotka	Počet	Podiel na celkovom obyvateľstve
Bešeňová	322	49,01%
okres Ružomberok	27 202	47,40%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Územná jednotka	Spolu	Zamestnanec	Podnikateľ	Nezistené	iné
Bešeňová	322	238	64	16	4
podiel v %	100,00%	73,91%	19,88%	4,97%	1,24%
okres Ružomberok	27 202	2 1248	3 663	2 213	78
podiel v %	100,00%	78,11%	13,47%	8,13%	0,29%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Za sledované obdobie rokov 2016 až 2021 **vzrástol počet podnikateľov v obci o 20,9%** (o 32 subjektov), pričom početnosť fyzických osôb podnikateľov a právnických osôb vzrástla takmer rovnako (13 fyzických osôb podnikateľov a 12 právnických osôb), u živnostníkov to bol nárast o 7 subjektov (10,9%).

Územná jednotka	Fyzické osoby - podnikatelia			Živnostníci			Právnické osoby			PODNIKATELIA celkom		
	2016	2021	2021/2016	2016	2021	2021/2016	2016	2021	2021/2016	2016	2021	2021/2016
Bešeňová	65	78	13,20,0%	64	71	7,10,9%	24	36	12,50%	153	185	32,20,9%
okres Ružomberok	1 828	1 888	60,3,3%	1 703	1 729	26,1,5%	1 054	1 331	277,26,3%	4 585	4 948	363,7,9%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:og3011rr, VBD_SK_WIN:og3008rr

2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSLE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE

Časť občanov z obce Bešeňová je zamestnaná priamo v obci, nakoľko obec disponuje väčším počtom podnikov a zamestnávateľov. Priamo v obci je vybudovaný Vodný park Bešeňová (cca 650 zamestnancov). Medzi ostatné podniky patria: predajne potravinárskeho tovaru, drogérie, lekárne, hotely, penzióny, ubytovacie a reštauračné zariadenia. Obec Bešeňová je vyhľadávaným turistickým miestom práve kvôli spomínanému aquaparku, v čom vidieť hlavný potenciál zamestnanosti obyvateľstva v obci. Na zamestnanosť v obci vplýva návštevnosť obce.

Obec **nemá zriadený žiadny obecný podnik** v družstevnom vlastníctve ani sociálny podnik.

V obci sa nachádzajú 2 supermarkety: COOP Jednota a CBA VEREX.

Zoznam najvýznamnejších podnikov je uvedený v prehľadnej tabuľke nižšie.

Oblasť podnikania	Podnikateľ	Remeselníci	Poľnohospodári, farmári a SHR
Stavebniny			
Ubytovacie a stravovacie služby	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Eurocom Investment s.r.o (aquapark) ❖ TMR a. s. (aquapark) ❖ Gino House s. r. o. (hotel aquapark) ❖ Fontána For You s.r.o (hotel) ❖ REFIMO s.r.o. (hotel) ❖ BARKOV s.r.o (penzión) ❖ Tomáš Remenár - Villa 27 (reštaurácia + ubytovanie) ❖ Ski 3 s. r. o. (penzión) ❖ Iveta Urgasová – U Ivky (apartmánový dom) ❖ Bešeň s. r. o. (apartmánový dom) ❖ Miluška s. r. o. (apartmánový dom) ❖ Alena Pallová – PETOS (apartmánový dom) ❖ Ing. Michal Beňo (apartmánový dom) ❖ MEVE s. r. o. (apartmánový dom) ❖ BUDOVEC s. r. o. – (ubytovanie) ❖ Vila Anna s. r. o., (apartmánový dom) ❖ 5. Investičné družstvo – (stravovanie) ❖ Meridian s. r. o (ubytovanie) ❖ Comidax družstvo s. r. o., (bistro) ❖ Protuš Miroslav, (bistro) ❖ Liptov way, s. r. o., (ubytovanie) ❖ Rustica plus s. r. o., (ubytovanie) ❖ Pizzaland s. r. o., (pizzeria) ❖ MY MARA s. r. o., (apartmánový dom) ❖ A3M Apartments s. r. o., (apartmánový dom) ❖ Penzión Bešeňová s. r. o., (ubytovanie) ❖ Pharamis s. r. o., (ubytovanie) ❖ FRATAJ s.r.o., (ubytovanie) ❖ EL – PLYN s. r. o., (apartmánový dom) ❖ MK - Ubytovanie s. r. o., (apartmánový dom) ❖ JALUMA s. r. o., (ubytovanie) ❖ Jaroslav Slušňák – YES. (apartmánový dom) 		
Potravinárstvo	❖		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Agronova EKO s.r.o (farma) ❖ Gabriel Kovács (SHR) ❖ Jánoš s. r. o. ❖ EU GEN s. r. o., ❖ Eurocom & Co s. r. o.
Iné služby	<ul style="list-style-type: none"> ❖ EXALOGIC s.r.o. (výrobca a dodávateľ účtovného systému OBERON) ❖ NELUX s.r.o. (dodávky priemyselných solí) ❖ Slovenské elektrárne, ❖ Emil Krajčík s. r. o., (drogéria) ❖ Alena Vojtasová, (predajňa rozličný tovar) ❖ DIVISION, s.r.o., (požičovňa bicyklov) ❖ AGROPODNIK s. r. o., (rôzne služby) ❖ Slovenský vodohospodársky podnik š. p., ❖ Pharm Bešeň s. r. o., (lekáreň) ❖ Miroslav Maňuch agentúra MIMA, (zmrzlina) ❖ Janiga – Záhradníctvo s.r.o. (záhradníctvo) ❖ MMP Stav s.r.o. (stavebníctvo) 		

Zdroj: Interná evidencia obce

Ekonomická aktivita: V obci Bešeňová bolo k 31.12.2023 evidovaných 321 pracujúcich v produktívnom veku (42,47%) a 30 pracujúcich dôchodcov (3,81%). Nepracujúcich dôchodcov obec evidovala 101 obyvateľov (13,24%) a **1 obyvateľ bol evidovaný ako nezamestnaný**. V domácnosti na materskej, rodičovskej dovolenke alebo dobrovoľne (osoba v domácnosti) zotrvalo 60 osôb (7,95%).

Územná jednotka	Spolu	pracujúci (okrem dôchodcov)	pracujúci dôchodca	dôchodca	osoba v domácnosti	osoba na materskej dovolenke	osoba na rodičovskej dovolenke	nezamestnaný	dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	žiak ZŠ	žiak SŠ	študent VŠ	iná	nezistené
Bešeňová	754	321	30	101	38	9	13	1	89	78	24	10	6	34
podiel v %	100%	42,47%	3,81%	13,24%	5,63%	1,07%	1,67%	3,5%	11,87%	10,35%	3,2%	1,37%	0,76%	4,05%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_pr2006rs

Kategórie zamestnania: V obci Bešeňová bolo k 31.12.2023 najviac zamestnancov evidovaných na pracovných pozíciách Pracovník v službách a obchode (22,84%), nasleduje pracovná pozícia Špecialista (14,17%) a Technik a odborný pracovník (11,02%). Pracovníci v službách pracujú buď v miestnom aquaparku alebo v miestnych ubytovacích zariadeniach.

Územná jednotka	Spolu	Príslušníci ozbrojených síl	Zákondarcovia, riadiaci pracovníci	Špecialisti	Technici a odborní pracovníci	Administratívni pracovníci, úradníci	Pracovníci v službách a obchode	Kvalifikovaní robotníci a remeselníci	Operátori a montéri strojov a zariadení	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Nezistené
Bešeňová	254	2	16	36	28	20	58	22	15	12	45
podiel v %	100%	0,79%	6,3%	14,17%	11,02%	7,87%	22,84%	8,66%	5,91%	4,72%	17,72%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_og3806rr

Odvetvie klasifikácie ekonomických činností (OKEČ): V obci Bešeňová bolo k 31.12.2023 najviac pracujúcich evidovaných v Priemyselnej výrobe (15,53%), vo Veľkoobchode a maloobchode (12,73%) a Ubytovacích a stravovacích službách (9,94%).

OKEČ	početnosť	podiel v%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	5	1,55%
Ťažba a dobývanie	0	0%
Priemyselná výroba	50	15,53%
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	2	0,62%
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	4	1,24%
Stavebníctvo	31	9,63%
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	41	12,73%
Doprava a skladovanie	10	3,11%
Ubytovacie a stravovacie služby	32	9,94%
Informácie a komunikácia	10	3,11%
Finančné a poisťovacie činnosti	3	0,93%
Činnosti v oblasti nehnuteľností	3	0,93%
Odborné, vedecké a technické činnosti	14	4,35%
Administratívne a podporné služby	12	3,73%
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	17	5,28%
Vzdelávanie	12	3,73%
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	13	4,04%
Umenie, zábava a rekreácia	23	7,14%
Ostatné činnosti	4	1,24%
Nezistené	36	11,18%
Spolu	322	100%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_om7023rr

2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU

Obec Bešeňová je členom oblastnej **organizácie cestovného ruchu Región Liptov** a záujmového združenia právnických osôb Klaster Liptov - združenie cestovného ruchu, cez ktoré ovplyvňuje rozvoj cestovného ruchu v regióne Liptov.

Obec sa profiluje a zviditeľňuje skôr ako športovo založená obec so zameraním na futbal a činnosť dobrovoľného hasičského zboru a len málo sa venuje propagácii svojho kultúrno - historického dedičstva a jeho interpretácii. Návštevníkmi obce sú najčastejšie návštevníci termálneho aquaparku v Bešeňovej.

PREHĽAD PRIMÁRNEJ PONUKY CESTOVNÉHO RUCHU obce Bešeňová k 31.12.2022				
Zložka ponuky	PRÍRODA	KULTÚRA A HISTÓRIA	ŠPORT	ATRAKCIE
Bešeňová	minerálne pramene	Kaštieľ Mitošiny s parkom	Futbal, stolný tenis, tenis, cykloturistika, kulturistika, šach, hokej,	aquapark
	Bešeňovské travertíny		Všesportový areál	

Zdroj: Interné spracovanie obce

Vodný park Bešeňová je jednou z najväčších atrakcií regiónu Liptov. Ide o termálne kúpalisko vybudované na báze horúcich prameňov liečivých vôd, ktoré vyvierajú z hĺbky 1987 metrov (vrt bol vykonaný v roku 1987). Voda sa na povrch dostáva o teplote 62°C. Prvé bazény termálneho kúpaliska pre verejnosť otvorili 18.07. 1992 a v roku 1996 boli v blízkosti vybudované vodou vyhrievané skleníky na pestovanie paradajok. Výraznou zmenou prešiel areál po rozsiahlych investíciách a od roku 2006 pribudli k bazénom i reštauračné a ubytovacie služby. V lete 2008 pribudli nové vonkajšie bazény, tobogany a šmýkačky. Počet bazénov sa rozrástol na 16, čím sa areál stal jedným z najväčších na Slovensku. Bol vybudovaný letný vstup s pokladňami a zázemím pre návštevníkov a rozšírili sa ubytovacie kapacity. Vodný park sa v súčasnosti rozprestiera na ploche 6 ha, z čoho tvoria 0,5 ha vodné plochy. V areáli sa aktuálne nachádza 23 bazénov. Celoročne je otvorených 8 vonkajších bazénov s geotermálnou vodou, teplou od 27 do 39 °C. Vnútorne bazény s vodou teplou od 27 do 38 °C sú vybavené podvodnými sedacími lavicami, masážnymi tryskami, bublinkovačmi a chrličmi. V átriu sú 2 antikorové vírivky. **Vodný park BEŠEŇOVÁ** je ideálne miesto na načerpanie stratenej energie a vitality. Termálna voda blahodarne pôsobí na pohybové a dýchacie ústrojenstvo, urologické problémy, má priaznivé kozmetické účinky a vďaka prvkú lítium pozitívne pôsobí na psychiku.

V roku 2023 v obci Bešeňová bolo podľa evidencie obce oficiálne zaregistrovaných **130 ubytovacích zariadení s 2 700 lôžkami**, čo bol nárast počtu zariadení o 29 zariadení oproti roku 2019 pred COVID-om. Je to nadmieru pozitívny jav. Pred pandémiou počet návštevníkov medzi rokmi 2017 a 2019 vzrástol o 29,9%, kým počtu prenocovaní až o 31,2%, najviac u domácich návštevníkov (o 47,4%). V rekordnom predpandemickom roku (rok 2019) tvorili domáci návštevníci 42% návštevnosti a v roku 2020 to bolo 49%.

Obec Bešeňová v roku 2019 zmenila sadzbu dane z ubytovania z 0,90 Eur na 1 Eur. Historicky najvyššiu daň však vybrala v roku 2023, kedy prekonalala dokonca počty prenocovaní v rekordnom predpandemickom roku 2019. Výber dane oproti roku 2019 vzrástol o 39,65%.

PREHĽAD VYBRANEJ DANE Z UBYTOVANIA v obci Bešeňová za obdobie rokov 2017 - 2022							
Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Vybraná daň z ubytovania ročne v Eur	119 974,69 €	146 116,10 €	163 313,27 €	121 079 €	73 322 €	196 558 €	270 624 €
Sadzba miestnej dane v Eur	0,90 €	0,90 €	1 €	1 €	1 €	1 €	1 €

Zdroj: Interná evidencia obce

2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO

V katastri obce Bešeňová hospodári **Urbárske pozemkové spoločenstvo Bešeňová**. V roku 2022 hospodáril zo ziskom 52% (2 213 €).

3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY

3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ

Obec Bešeňová má **schválený Územný plán obce od roku 2019**. V máji 2023 obec schválila Doplnok č.1 (Územný plán obce Bešeňová, Zmeny a doplnky č. 1).

3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Služieb, ktoré sa týkajú starostlivosti o životné prostredie z úrovne miestnej samosprávy je niekoľko. Dôležitosť tejto témy narastá najmä v súvislosti s hroziacou **klimatickou zmenou**, čo prináša viaceré výzvy pre obce a mestá v oblasti najmä zadržiavania vody v krajine a hospodárenia s vodou formou tzv. zelenej a modrej infraštruktúry.

Medzi hlavné kompetencie, ktorými sa miestna samospráva zaoberá patrí: **(1) Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá, (2) Protipovodňové opatrenia, (3) Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie, (4) Odpadové hospodárstvo, (5) Environmentálne vzdelávanie.**

Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá: Zeleň sa v obci nachádza predovšetkým pri obecnom cintoríne a pri novej výstavbe bytových domov pri všešportovom areáli. Pasportizácia stavu verejnej zelene nebola zatiaľ zrealizovaná.

Obec sa v rámci údržby verejnej zelene a verejných priestranstiev stará aj o **obecný cintorín** s 377 hrobovými miestami, plus 4 urnové hroby.

Územná jednotka	VEREJNÁ ZELEŇ a VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ					
	Výmera plôch verejnej zelene v m ²	Výmera verejných priestranstiev v m ²	Počet parkov a parčíkov	Počet verejných záhonov	Počet stromov verejnej zelene	Počet lavičiek
Bešeňová	2 513	105 728 m ²	3	nezistené	nezistené	70

Zdroj: Interná evidencia obce

Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie: Obec poskytuje obyvateľom pripojenie na kanalizačnú a vodovodnú sieť prostredníctvom **Vodárenskej spoločnosti Ružomberok, a.s.**, ktorej je akcionárom.

Od roku 2015 do roku 2022 sa v obci Bešeňová vybudovalo 0,31 km rozvodov a 13 nových prípojok na **verejnú kanalizáciu** (7,7%), takže počet napojených obyvateľov vzrástol na 99%. Napojenie na **verejný vodovod** v roku 2022 dokonca dosiahlo 100%, lebo tam sa dĺžka vodovodu od roku 2015 zvýšila o 0,4 km a počet prípojok vzrástol o 35 (21%). Verejná kanalizačná sieť je pripojená na ČOV.

VEREJNÝ VODOVOD A KANALIZÁCIA v obci Bešeňová		2015	2022	abs. zmena 2022/2015	zmena v %
Verejná kanalizácia	Počet prípojok	169	182	13	7,7%
	Dĺžka kanalizačnej siete v km	3,1	3,41	0,31	10%
	Počet napojených obyvateľov obce	364	680	316	86,8%
	Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	56,34%	93,15%	36,81	65,33%
Verejný vodovod	Počet prípojok	167	202	35	21,0%
	Dĺžka vodovodnej siete v km	8,0	8,4	0,4	5%
	Počet napojených obyvateľov obce	572	723	151	26,4%
	Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	90,2%	100,0%	9,8	10,9%

Zdroj: Interná evidencia Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s.

Odpadové hospodárstvo: Téma znižovania množstva komunálneho odpadu na skládkach a zvyšovania miery separovania odpadov prípadne opätovného použitia odpadov bude v nasledujúcich rokoch ešte viac zdôrazňovaná.

Demografická krivka obce za uplynulé roky v obci výrazne stúpala a v najbližšom období má stále rastúcu tendenciu, preto obec požiadala o financie **na zriadenie zberného dvora**. Zámerom projektu, ktorý sa zrealizoval v roku 2017,

bolo vybudovať a prevádzkovať zberný dvor na umiestnenie zberných kontajnerov a vybudovanie boxov na odpad, ktorý nespadá pod rozšírenú zodpovednosť výrobcov podľa zákona č. 79/2015 Zákona o odpadoch. Celkovým cieľom projektu bolo dodržať plánované ukazovatele pre triedený zber KO. Zriadenie zberného dvora bolo zamerané na zhromažďovanie komunálnych odpadov hlavne z dôvodu efektívneho nakladania s týmito odpadmi a s cieľom znížiť prepravné náklady na transport odpadov na konečné zhodnotenie alebo zneškodnenie a umožniť občanom bezplatný odber odpadov získaných v rámci systému triedeného zberu odpadu pred ich ďalším zhodnotením alebo ekologickým zneškodnením. Finálne projekt prispel k šetreniu okrem priamych finančných zdrojov aj ostatných obnoviteľných a neobnoviteľných zdrojov, a tým aj životného prostredia v obci.

INFRAŠTRUKTÚRA ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA NA ÚZEMÍ OBCE K 31.12.2022							
Samospráva	Skládka odpadov	Zberné dvory	Zariadenia na zhodnocovanie odpadov	Zariadenia na zneškodňovanie odpadov	Kompostárne	Bioplynové stanice	Zariadenia na prípravu na opätovné použitie
Bešeňová	nie	áno	áno	nie	nie	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Dlhodobým **zmluvným partnerom obce** v oblasti zneškodňovania zložiek komunálneho odpadu sú spoločnosti **Ľupčianka s.r.o.** (plasty, sklo, papier a lepenka, vyradené elektrické a lektroické zariadenia, biologicky rozložiteľný odpad) a spoločnosť **OZO a.s.** (zmesový komunálny odpad, šatstvo, textilie, drevený odpad, dorbny stavebný odpad, objemný odpad). Batérie a hliník spoločnosť MONSO s.r.o. Spoločnosť DRU SUR s.r.o. meď, bronz, mosadz, železo, oceľ a zmiešané kovy.

V obci Bešeňová sa v roku 2023 ročne vytriedilo 276,543 ton odpadu, čo predstavuje hodnotu **366,767 kg na obyvateľa. Ide o priemernú hodnotu na obyvateľa v okrese Ružomberok.**

PARTNERI ZNEŠKODŇOVANIA ZLOŽIEK KOMUNÁLNEHO ODPADU v obci Bešeňová k 31.12.2023			
Zložka odpadu	Číslo z katalógu odpadov	Vytriedené množstvo (v tonách)	Názov spoločnosti
Zmesový komunálny odpad	20 03 01	80,337	OZO, a.s.
Plasty	20 01 39	35,29	OZO, a.s., Ľupčianka, s.r.o.
Dorbny stavebný odpad	20 03 08	3,80	OZO, a.s.
Sklo	20 01 02	35,484	Ľupčianka, s.r.o.
Papier a lepenka	20 01 01	16,586	Ľupčianka, s.r.o.
Biologicky rozložiteľný odpad	20 02 01	40,480	Ľupčianka, s.r.o.
Kovy - železo a oceľ	20 01 40 05	31,104	KOVOT s.r.o., monso s.r.o., DRU SUR, s.r.o.
Iné komodity		33,462	
ODPAD spolu		276,543	

Zdroj: Ročný výkaz o komunálnom odpade za rok 2023

Obec Bešeňová medzi rokmi 2019 a 2023 výrazne zvýšila úroveň vytriedenia odpadu až o 49,84% na úroveň **68,45%**, kým na úrovni okresu Ružomberok to bolo len o 22,11% na hodnotu 51,56%. Súčasná úroveň vytriedenia odpadov v obci Bešeňová je nad úrovňou okresu.

ÚROVEŇ VYTRIEDENIA KOMUNÁLNYCH ODPADOV v %							
Samospráva	2019	2020	2021	2022	2023	zmena 2023/2019	
						abs.	v %
Bešeňová	34,33%	31,32%	50,35%	53,47%	68,45%	34,12%	49,84%
okres Ružomberok	40,16%	43,98%	48,62%	49,29%	51,56%	11,40%	22,11%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [zp3002rr]; údaje za okres získané zo stránky www.ruzomberok.sk²

² www.ruzomberok.sk/informacie-o-komunalnom-odpade-vplyvujuce-zo-zakona.html

ZOZNAM
ZLOŽIEK KOMUNÁLNEHO ODPADU, KTORÉ BOLI VYTRIEDENÉ A
ZAPOČÍTANÉ DO ČITATEĽA VZORCA

Kód odpadu	Názov odpadu	Množstvo v tonách
20 01 01	papier a lepenka	16,5860
20 01 02	sklo	35,4840
20 01 03	viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky (kompozity na báze lepenky)	1,0050
20 01 04	obaly z kovu	0,7360
20 01 08	biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad	14,7700
20 01 10	šatstvo	0,8400
200111	textílie	2,2600
20 01 33	Batérie a akumulátory uvedené v 16 06 01, 16 06 02 alebo 16 06 03 a netriedené batérie a akumulátory obsahujúce tieto batérie	0,8710
20 01 25	Jedlé oleje a tuky	0,1600
20 01 38	Drevo a iné uvedené v 20 01 37	8,7000
20 01 39	Plasty	35,2900
20 01 40 - 01	Meď, bronz, mosadz	0,4894
20 01 40 - 02	hliník	0,3466
20 01 40 - 05	Železo a oceľ	31,1045
20 01 40 - 07	Zmiešané kovy	0,1788
20 02 01	biologicky rozložiteľný odpad	40,480
SPOLU		189,3013

ZOZNAM

ZLOŽIEK KOMUNÁLNEHO ODPADU, KTORÉ BOLI VYTRIEDENÉ A ZAPOČÍTANÉ DO MENOVATEĽA VZORCA za rok 2023

Kód odpadu	Názov odpadu	Množstvo v tonách
20 01 01	papier a lepenka	16,5860
20 01 02	sklo	35,4840
20 01 03	viacvrstvtvové kombinované materiály na báze lepenky (kompozity na báze lepenky)	1,0050
20 01 04	obaly z kovu	0,7360
20 01 08	biologicky rozložiteľný kuchynský a reštauračný odpad	14,7700
20 01 10	šatstvo	0,8400
200111	textílie	2,2600
20 01 33	Batérie a akumulátory uvedené v 16 06 01, 16 06 02 alebo 16 06 03 a netriedené batérie a akumulátory obsahujúce tieto batérie	0,8710
20 01 25	Jedlé oleje a tuky	0,1600
20 01 38	Drevo a iné uvedené v 20 01 37	8,7000
20 01 39	Plasty	35,2900
20 01 40 - 01	Meď, bronz, mosadz	0,4894
20 01 40 - 02	hliník	0,3466
20 01 40 - 05	Železo a oceľ	31,1045
20 01 40 - 07	Zmiešané kovy	0,1788
20 02 01	biologicky rozložiteľný odpad	40,480
20 03 01	zmesový komunálny odpad	80,337
20 03 08	Drobný stavebný odpad	3,800
20 03 07	Objemný odpad	3,100
SPOLU		276,5383

Environmentálne vzdelávanie: Obec nemá uzatvorenú žiadnu spoluprácu s organizáciami mimovládneho sektora alebo štátnymi organizáciami, s ktorými by pravidelne organizovala pre verejnosť vzdelávacie aktivity v oblasti zvyšovania environmentálneho povedomia alebo v šírení osvetu v starostlivosti o životné prostredia.

3.3 DOPRAVA

Obcou Bešeňová prechádza železničná trať v smere na Košice, ale zrekonštruovaná vlaková zastávka sa nachádza v obci Liptovská Teplá. Aktuálna spolupráca obidvoch obcí sa týka projektu vybudovania **pešieho chodníka medzi obcou Bešeňová a vlakovou stanicou v Liptovskej Teplej**.

Obcou neprechádzajú žiadne cestné komunikácie I. a II. triedy. Prechádza ňou však **cestná komunikácia III. triedy**, v celkovej dĺžke cca 3 km.

Územná jednotka	CESTNÁ INFRAŠTRUKTÚRA		
	Cesty I. triedy (v m)	Cesty II. triedy (v m)	Cesty III. triedy (v m)
Bešeňová	0	0	3 050

Zdroj: Interná evidencia obce

Miestne komunikácie, ktoré spravuje samotná obec sú v dĺžke 6,11 km, pričom 0,4 km z nich je v nevyhovujúcom stave (6,55%) a vyžaduje si rekonštrukciu. Obec by odhadom potrebovala dobudovať 1 km nových úsekov miestnych komunikácií.

Okrem miestnych komunikácií spravuje obec **3,51 km peších chodníkov a 315 parkovacích miest**.

Parkoviská pri vodnom parku Bešeňová disponujú počtom 2000 parkovacích miest.

Územná jednotka	MIESTNE KOMUNIKÁCIE (MK)				CHODNÍKY		PARKOVACIE MIESTA		
	Počet úsekov	Celková dĺžka (v m)	MK v nevyhovujúcom stave (v m)	Potreba nových MK (v m)	Odhad nákladov (v Eur)	Existujúce (v m)	Potreba nových (v m)	Existujúce miesta (počet)	Chýbajúce miesta (počet)
Bešeňová	22	6 108	400	1 000	500000	3510	750	315	130

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Bešeňová tvorí križovatku 4 oficiálne značených cyklotrás, ktoré prechádzajú obcou v 0,5 km úseku:

- ❖ Ružomberok - Lúčky - Malatiná - Kvačany - **Bešeňová** - Ružomberok (70 km)
- ❖ Ružomberok - Lúčky - Malatiná - Bukovina - Bobrovník - **Bešeňová** - Ružomberok (53 km)
- ❖ Ružomberok - **Bešeňová** - Partizánska Lupča - Železné - Liptovská Osada - Ružomberok (60 km)
- ❖ Ružomberok - Liptovská Štiavnica - Liptovské Sliache - Partizánska Lupča - **Bešeňová** - Ružomberok (60 km)

Územná jednotka	CYKLOMOBILITA			
	Značené cyklotrasy počet	Značené cyklotrasy (v km)	Cyklochodníky - zrealizované (v km)	Cyklochodníky - v príprave (v km)
Bešeňová	4	0,5	0	1,4

Zdroj: Interná evidencia obce

Na prospech občanov obce Bešeňová zabezpečuje Žilinský samosprávny kraj službu vo verejnom záujme prostredníctvom dodávateľskej dopravnej spoločnosti ARRIVA LIORBUS, a.s. **službu prímestskej autobusovej dopravy** a to na **1 autobusovej linke**, vedúcej z obce Liptovská Teplá do obce Potok.

PREHĽAD SPOJOV PRÍMESTSKEJ AUTOBUSOVEJ DOPRAVY v roku 2022

Územná jednotka	Počet liniek	Číselné označenie linky/liniek, ktorá jazdí do obce	Počet autobusových zastávok v obci
Bešeňová	1	❖ 508414: Liptovská Teplá - Liptovský Michal - Potok	3

Zdroj: Interná evidencia obce

Železničná doprava – obec má pripravený projekt a právoplatné stavebné povolenie na železničnú zastávku od roku 2014. Zastávka vlaku v obci Bešeňová by mala byť pri vodnom parku Bešeňová. Tým by sa uľahčil aj spôsob dopravy ľudí dochádzajúcich za prácou, tzv. integrovaná doprava.

Podmienky na cyklistickú dopravu sú vytvorené len čiastočne a to prostredníctvom jestvujúcich cyklotrás. Cyklochodníky žiaľ nie sú vybudované - máme pripravený projekt „Vážska cyklo dopravná trasa, úsek Turík – Bešeňová“ pre územné a stavebné konanie.

3.4 ENERGETIKA

Obec Bešeňová je **plynofikovaná**, má vybudovanú rozvodnú sieť plynu a **plyn predstavuje jeden z dominantných zdrojov vykurovania**. Pre zásobovanie teplom sa používajú aj termočerpadlá (uvedené pravdepodobne ako zdroj Iný) a elektrina. Pevné palivo už využíva málokto. **Obec nevyužíva geotermálnu energiu na vykurovanie rodinných a bytových domov**. Podľa vyjadrenia starostu obce. V obci majú viacerí nainštalované tepelné čerpadlá a obecné bytovky majú vykurovanie peletkami (3 bytovky) alebo elektrokotle (4 bytovky).

Územná jednotka	Spolu	Plyn	Elektrina	Kvapalné palivo	Pevné palivo	Solárna energia	Iný	Žiadny	Nezistený
Bešeňová	335	132	40	0	22	3	135	0	3
podiel v %	100,00%	39,4%	11,94%	0%	6,57%	0,9%	40,3%	0%	0,9%
okres Ružomberok	23 287	6 208	2 366	39	8 391	25	5 797	192	269
podiel v %	100,00%	26,66%	10,16%	0,17%	36,03%	0,11%	24,89%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_10_OK_SK0318_OB

Dominantným typom kúrenia je v obci Bešeňová uvedený Iný zdroj, pravdepodobne ide o využívanie termočerpadiel na vykurovanie rodinných domov.

Územná jednotka	Spolu	Ústredné kúrenie diaľkové	Ústredné kúrenie lokálne	Etážové kúrenie	Samostatné vykurovacie teleso	Iný	Bez kúrenia	Nezistený
Bešeňová	335	29	109	4	22	168	0	3
podiel v %	100,00%	8,66%	32,54%	1,19%	6,57%	50,15%	0%	0,9%
okres Ružomberok	23 287	7 768	10 501	486	3 287	783	192	270
podiel v %	100,00%	33,36%	45,09%	2,09%	14,12%	3,36%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_09_OK_SK0318_OB

Verejné osvetlenie prešlo **čiasťou modernizáciou** na šetrnejšie osvetlenie s LED technológiou (50% svietidiel).

Územná jednotka	Verejné osvetlenie s LED technológiou	Rok modernizácie	Poznámka
Bešeňová	ÁNO, čiastočne (50%)	2020	300 ks svietidiel treba vymeniť

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec **má zateplených 11 budov** z 13, ktoré má zahrnuté v majetku obce. Z toho je 7 novopostavených bytových domov.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	z toho zateplených	Poznámka
Bešeňová	13	11	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Obecný úrad + MŠ ❖ budova ihrisko ❖ 7 novopostavených bytových domov

Zdroj: Interná evidencia obce

3.5 ŠKOLSTVO

V obci je zriadená **materská škola** s 37 deťmi v školskom roku 2023/24. Tento počet detí je vyšší o 13 žiakov ako v roku 2015. Ide o dvojtriedku materskú školu s tromi pedagógmi, ktorá poskytuje vzdelávanie pre deti od 3 do 6 rokov, v prípade zamestnaných matiek od 2,5 roka. Materská škola poskytuje aj možnosť poldenného pobytu. Budova je moderná, novozrekonštruovaná.

Obec Bešeňová **nemá vlastné školské zariadenie základnej školy**, preto všetky deti dochádzajú školským autobusom do obce **Liptovská Teplá**, kde pôsobí základná škola s materskou školou. Základná škola v Liptovskej Teplej je dvojstupňová (1-9. ročník). V škole je zriadený aj školský klub detí a jedáleň. Súčasťou areálu školy sú aj dielne a telocvičňa.

PREHĽAD O ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH v obci Bešeňová za roky 2015 - 2023										zmena 2023/2015
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Zmena v %
Materská škola										
počet tried	1	1	1	1	1	1	1	1	2	100%
počet žiakov	24	25	24	23	22	22	22	25	37	54,16%
počet pedagógov	2	2	2	2	2	2	2	2	3	50%

Zdroj: ŠÚSR, sv5002rr

V **Národnom meraní Testovanie 9** u žiakov 9. ročníka v školskom roku 2021/2022 dosiahli žiaci ZŠ s MŠ Liptovská Teplá nadpriemerné výsledky v testovaní matematiky a priemerné výsledky v testovaní Slovenský jazyk a literatúra.

Národné meranie - Testovanie 9		
Územná jednotka	Slovenský jazyk a literatúra	Matematika
ZŠ s MŠ Liptovská Teplá	59,0%	62,5%
Slovensko	59,1%	53,2%

Zdroj: NÚCEM

3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY

Zdravotnú starostlivosť pre obyvateľov obce Bešeňová spádovo poskytuje zmodernizované **zdravotné stredisko Liptovská Teplá**, kde obyvatelia môžu využiť služby: (1) obvodnej lekárky pre deti a dorast MUDr. Janka Nosková, (2) obvodného lekára pre dospelých MUDr. Anna Bellová, (3) zubnej ambulancie MDDr. Lubomíra Mosná, (4) gynekologickej ambulancie MUDr. Karol Javorka. **V obci Bešeňová má sídlo rýchla zdravotnícka pomoc LSE - Life Star Emergency, s.r.o.**, ktorá zabezpečuje zdravotnú starostlivosť pre širšie okolie.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH ZDRAVOTNÝCH SLUŽBÁCH v roku 2023		
Územná jednotka	Zdravotné stredisko	Aké ambulancie sú poskytované v zdravotnom stredisku
Bešeňová	nie	-

Zdroj: Interná evidencia obce

Z hľadiska **sociálnej starostlivosti** sa v obci Bešeňová **nenachádza žiadne sociálne zariadenie** a obec neposkytuje žiadne sociálne služby v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH v roku 2023 v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách									
Územná jednotka	Opatrovateľská služba - v prirodzenom (domacom) prostredí klienta	Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb (DSS)	Denné centrum pre seniorov s jedálňou	Detské jasle	Komunitné centrum	Útulok pre občanov bez prístrešia	Zariadenie núdzového bývania	Nocľaháreň	Denný stacionár pre seniorov a zdravotne znevýhodnené osoby
Bešeňová	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec **nezriaďuje miestny Klub seniorov**.

POČTY SENIOROV ORGANIZOVANÝCH V KLUBE SENIOROV v obci Bešeňová v rokoch 2015 - 2023										
Sociálna služba	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	zmena 2023/2015
Počet dôchodcov organizovaných v Klube seniorov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

3.7 BÝVANIE

V obci Bešeňová je evidovaných 258 domov a **539 bytov**, z toho 115 obecných bytov. Priemerná podlahová plocha zodpovedá vysokému podielu bytov v bytových domoch napriem tomu, že ide o obec a je na úrovni 102,7 m². Byty sú obývané len v 44,4% obyvateľmi s trvalým pobytom v obci Bešeňová, z čoho vyplýva, že pomerne veľa bytov je v obci Bešeňová vo vlastníctve ako druhé bývanie a sú prenajímané na rekreačné účely.

Obec Bešeňová je najväčším verejným developerom nielen na Liptove. Od roku 2015 vznikla v obci **nová štvrť Sihot'** so 70 pozemkami na IBV, kde bolo vystavených bolo 60 nových rodinných domov so 120 obyvateľmi. Na výstavbu inžinierskych sietí sú pripravené ďalšie dve lokality, **Roviny** a **Pod Travertínmi**, kde budú vystavané ďalšie rodinné domy.

Ďalšia nová **obytná časť zvaná Marcelova ulica** - na nej je postavených 7 bytových domov NBD „A“, NBD „B“, NBD „C“, NBD „D“, NBD „E“, NBD „F“, NBD „G“ - so 115 bytmi pre cca 194 nových obyvateľov. Tieto bytové domy má obec vo vlastníctve. V pláne majú výstavbu ďalších 10 nových bytových domov.

PREHĽAD O POČTE NÁJOMNÝCH OBCENÝCH BYTOV ZA OBDOBIE ROKOV 2017 - 2023							
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Počet poskytovaných obecných nájomných bytov	52	64	64	64	81	98	115
Počet rozostavaných nájomných bytov	12		34	34	17	0	0
Počet žiadostí o nájomné bývanie	85	125	163	201	246	289	342

Zdroj: Interná evidencia obce

3.8 BEZPEČNOSŤ

Obec Bešeňová **nemá zriadenú obecnú políciu**, v prípade potreby spolupracuje so štátnou políciou. Bezpečnosť majetku občanov a situáciu v obci monitoruje kamerový systém, konkrétne **35 kamier** napojenými na Centrálny pult kamerového systému umiestnený na adrese Ladislava Pudiša 66/12, Bešeňová. Je nutné zabezpečiť dobudovanie kamerového systému na celé územie obce, pre zvýšenie bezpečnosti v obci.

Podľa vyjadrenia vedenia obce je **kriminalita v obci a dopravná nehodovosť nízka**.

V obci pôsobí v objekte hasičskej zbrojnice **Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ)** s 10 členmi. Majú k dispozícii auto a základnú výstroj. Je potrebná výstavba nových priestorov aj vybavenia.

Protipovodňové opatrenia: Obec má vypracovaný protipovodňový plán. Členovia Dobrovoľného hasičského zboru v obci sú vyškolení pre prípad zásahu v prípade povodne. Obec má vo výbave protipovodňový vozík.

Civilná ochrana: Obec zabezpečuje **civilnú ochranu** v zmysle platnej legislatívy. Robí pravidelné skúšky sirén, má vlastnú sklad s maskami, vyškolený personál.

4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH

4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY

Samospráva

Starosta obce: Ing. Martin Baran

Zástupca starostu obce: Ing. Igor Nemeč

Počet poslancov: 5

Ing. Igor Nemeč, Ing. Maroš Salva, Milan Záhradník, Ing. Mário Janiga, Ing. Stanislav Antol

Po pri obecnom zastupiteľstve pôsobí **7 poradných komisíí** a hlavný kontrolór Rastislav Adamčák:

1. [Komisia životného prostredia a výstavby, lesného a vodného hospodárstva](#), Ing. Stanislav Antol - predseda
2. [Bytová komisia](#), Ing. Igor Nemeč - predseda
3. [Finančná komisia](#), Ing. Igor Nemeč - predseda
4. [Kultúrno - školská a športová komisia](#), Ing. Mário Janiga - predseda
5. [Komisia pre cestovný ruch](#), Milan Záhradník - predseda
6. [Komisia na ochranu verejného poriadku](#), Milan Záhradník - predseda
7. [Sociálno - zdravotná komisia](#), Ing. Maroš Salva - predseda

Na obecnom úrade pracuje **16 zamestnancov** vrátane starostu obce.

Obec **nemá žiadne partnerské obce** na Slovensku ani v zahraničí. Doteraz nerealizovala žiadne projekty z cezhraničnými partnermi.

Obec je členom **piatich regionálnych partnerstiev**: (1) miestnej akčnej skupiny OZ "Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov", (2) oblastnej organizácia cestovného ruchu OOCR Región Liptov, (3) Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS), (4) Ružomberké združenie mesta a obcí (RZMO), (5) Územie udržateľného mestského rozvoja Ružomberok – Liptovský Mikuláš (UMR RK – LM).

V obci nie sú aktívne **žiadne mimovládne organizácie** pôsobiace v oblasti rozvoja obce.

4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE

Obec netvorí rozpočet v štruktúre programového rozpočtu, ani nevyčleňuje časť rozpočtu na participatívny rozpočet.

Obec v roku 2023 hospodárila s **ročným rozpočtom na úrovni 2,8 mil. Eur**, z čoho **65,02%** vynakladala na kapitálové výdavky. Priemerný výdavok na obyvateľa predstavuje 3671,43 Eur, čo je jedna z najvyšších hodnôt výdavku na obyvateľa nielen na území UMR Liptov (priemerná hodnota 892,47 Eur na obyvateľa), ale aj na celom Slovensku.

PREHĽAD VÝDAVKOV OBCE za rok 2023						
Územná jednotka	Bežné výdavky (BV)	Kapitálové výdavky (KV)	Finančné operácie (FO)	SPOLU	Počet obyvateľov	Suma výdavku na obyvateľa
Bešeňová	814 518,00 €	1 800 120,34 €	153 625,67 €	2 768 264,42 €	754	3 671,43 €
podiel v %:	29,42%	65,02%	5,54%	100,00%		
UMR Liptov						892,47 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec vynaložila od roku 2017 do roku 2023 až **8,5 mil. Eur na investície**, ktoré vykazovala ako kapitálové výdavky. Z týchto výdavkov obstarala územno-plánovaciu dokumentáciu, zrekonštruovala miestne komunikácie,

chodníky, parkoviská a verejné osvetlenie (nielen pri bytovkách), postavila nájomné bytové domy, zberný dvor, zrekonštruovala futbalové ihriská, nakúpila vybavenie na spravovanie verejných priestranstiev, vybavila zberný dvor a iné.

PREHĽAD KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV obce Bešeňová za roky 2017 - 2023		
Rok	Kapitálové výdavky v Eur	Špecifikácia investícií
2017	1 476 055 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ cestná komunikácia IBV Sihoľ I. etapa + osvetlenie, rozhlas a dažďová kanalizácia, ❖ miestna komunikácia pri ihrisku a bytovkách, ❖ Chodník a parkovisko pri ihrisku a bytovkách, ❖ PPÚ - Bešeňová, projekt pozemkových úprav, ❖ územný plán obce, ❖ bytový dom D.
2018	1 606 445 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zberný dvor, ❖ výstavba bytového domu E, ❖ miestna komunikácia a parkovisko pri cintoríne + chodníky, verejné osvetlenie, rozhlas a dažďová kanalizácia, ❖ tribúna, ❖ Holubí potok,
2019	1 247 024 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ výmena trávnik a hracej plochy na ihrisku, ❖ bytový dom F,
2020	30 000 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ multifunkčné ihrisko, ❖ vretenová kosačka 2ks.
2021	385 000 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ projekt mimoriadnej pomoci na zmiernenie negatívnych následkov pandémie ochorenia COVID-19 na hospodárenie amatérskych športových organizácií, ❖ vybudovanie informačnej tabule a kiosku v obci Bešeňová, ❖ zametacie auto, ❖ materská škôlka.
2022	1 962 284 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ bytový dom G, ❖ Všešportový areál Bešeňová II. etapa, ❖ triedený zber komunálnych odpadov v obci Bešeňová, ❖ projekt "Podpora plnenia funkcií rodiny, ❖ územný plán obce, ❖ riešenie migračných výziev v obci Bešeňová.
2023	1 800 120,34 €	<ul style="list-style-type: none"> ❖ úver na výstavbu NBD G ❖ dotácia na výstavbu NBD G ❖ vlastné zdroje pre realizáciu NBD G, ❖ kúpa pracovného stroja NEW HOLLAND, ❖ realizácia Všešportového areálu, ❖ vyplatenei obchodného podielu Agropodnik, ❖ prípravná a projektová dokumentácia – rekonštrukcia KD, ❖ prípravné práce na realizáciu Všešportového areálu pri bytových domov,
CELKOM	8 506 928,34 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec od roku 2017 do roku 2023 získala na dotáciách **2,43 mil. Eur**, najviac v roku 2020 (1,5 mil. Eur) a najmenej v roku 2021 (3 tis. Eur).

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH do rozpočtu obce Bešeňová za obdobie rokov 2017 - 2023							
rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Prijatá dotácia v Eur	530 052,75 €	44 128,88 €	283 562,09 €	1 489 894,00 €	3 065,07 €	23 404,29 €	59 711,93 €

Zdroj: Interná evidencia obce

V roku 2023 obec prijala z externých zdrojov 910 tis. Eur, z toho najviac na výstavbu bytového domu „G“ (365 340 tis. Eur).

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH obce Bešeňová v roku 2023 zo štátneho rozpočtu			
Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
MV SR	REGOB	237,60 €	
MV SR	Register adries	579,60 €	
MDV SR	Stavebná činnosť	1092,02 €	
MDV SR	Doprava	31,10 €	
MV SR	Životné prostredie	79,67 €	
UPSVaR	Materská škola	952 €	Stravné pre deti
UPSVaR	Rodinné prídavky	0 €	
ÚPSVaR	Zamestnanie UoZ	5 617,51 €	
MV SR	CO skladník	337,93 €	odmena
DPO SR	DHZO	2 663,50 €	materiálno - technické zabezpečenie
SFZ	MŠ	300,00 €	akcia "Dajme gól"
OÚ ZA - odbor školstva	MŠ	5 943,00 €	výchova a vzdelávanie
MV SR	Voľby	1 276,31 €	voľby NR SR 2023
MH SR	Krytie inflácia	7 301,69 €	
MV SR	Ukrajina	7 300,00 €	ubytovanie odíencov z Ukrajiny
CELKOM		33 711,93 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH obce Bešeňová v roku 2023 projekty EÚ, dotácie a granty			
Názov subjektu	Projekt	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
Fond na podporu športu	Novostavba Tribúny	168 000 €	
MPSVaR SR	Projekt na podporu plnenia funkcií rodiny	50 000 €	
MdaV SR	NBD „G“	365 340 €	
Fond na podporu športu	Všešportový areál	107 100 €	
MŽP SR	Triedený zber KO	186 675 €	
MIRRI	Riešenie migračných výziev v obci Bešeňová	26 000 €	
CELKOM		903 115 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec každoročne vyčleňuje finančné zdroje z obecného rozpočtu aj na dotácie pre organizácie a spolky, z čoho väčšina smeruje na chod a činnosť Obecného športového klubu Bešeňová.

PREHĽAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Bešeňová za obdobie rokov 2017 - 2023							
rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Poskytnutá dotácia v Eur	31 917 €	31 917 €	32 068 €	32 032 €	24 183 €	30 836,15 €	44 229,18 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Dotácie z obecného rozpočtu boli v roku 2023 vyčlenené pre dva subjekty v obci: Obecný športový klub OŠK Bešeňová a CVČ mimoškolská činnosť.

PREHĽAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH obce Bešeňová v roku 2023			
Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
OŠK Bešeňová	Futbal	44 052,21 €	chod OŠK Bešeňová
CVČ - mimoškolská činnosť	Kružžková činnosť	176,97 €	zabezpečenie krúžkov pre deti v MŠ
CELKOM		44 229,18 EUR	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Bešeňová je vlastníkom a správcom **13 verejných budov**.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	Poznámka
Bešeňová	13	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Obecný úrad s Materská škola, ❖ Kultúrny dom, ❖ Futbalové ihrisko so šatňami, ❖ Dom smútku, ❖ Zberný dvor, ❖ Budova záchranári, ❖ Nájomné bytové domy A, B, C, D, E, F, G (7x)

Zdroj: Interná evidencia obce

4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM

Obec aktívne komunikuje s občanmi prostredníctvom **obecnej web stránky** www.obecbesenova.sk, ktorú prevádzkuje. Tlačené periodikum (spravodaj) vydáva každého polroka.

Na informovanie v obci slúži **miestny rozhlas** a **digitálna úradná tabuľa**. Obec má zriadené **miesto prvého kontaktu s občanom** priamo na Obecnom úrade.

Poskytovateľom internetu v obci je TES MEDIA s.r.o. cez optickú sieť.

V obci je možnosť pripojiť sa na internet alebo káblovú televíziu. Každá nehnuteľnosť je napojená zemou na káblovú televíziu alebo internet – 100 kanálov, rýchlosť 100 Mb. 60% obyvateľov je pripojených na optickú sieť internet +TV. 40% obyvateľov – pôvodná časť obce na koaxiálnych kábloch. Tie plánujeme vymeniť za optiku

V obci sa pošta nenachádza, len v susednej obci Liptovská Teplá. Je tu však umiestnený balíkobox - Packeta pri Obecnom úrade a Balíkomat pri potravinách CBA Verex.

5 SWOT ANALÝZA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
MIESTNY POTENCIÁL	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec leží na geotermálnej štruktúre Liptovskej kotliny (geotermálny vrt z roku 1987), ❖ významná pamiatka Bešeňovské travertíny - jedna z najvzácnejších svojho druhu v Európe, ❖ pitná minerálna voda z Bešeňovských travertínov, ❖ poľnohospodárska pôda (Trvalý trávny porast) zaberá 9% poľnohospodárskej pôdy okresu Ružomberok, ❖ obec s výrazne rastúcim počtom obyvateľov od roku 2010 (oproti roku 2006 do roku 2022 sa počet obyvateľov obce zdvojnásobil), ❖ vysoká pôrodnosť a prevládajúci obyvatelia v predproduktívnom veku oproti obyvateľom v poproduktívnom veku (nad 65 rokov), ❖ výhodná poloha obce a jej dopravná dostupnosť (zjazd z diaľnice D1), ❖ náleziská z doby bronzovej, ❖ kaštieľ Mitošiny s parkom a sýpkou ako NKP ❖ 8 športových oddielov v obecnom športovom klube (OŠK Bešeňová), silné zázemie vo futbale (funguje od roku 1926), ❖ modernizovaná športová infraštruktúra - budovaný moderný Všešportový areál, ❖ 5 detských ihrísk vo vlastníctve obce. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ znižovanie výmery poľnohospodárskej pôdy (Trvalých trávnych porastov) z dôvodu urbanizácie, ❖ žiadne náučné chodníky, žiadna pamätná izba ani schválený zoznam miestnych pamätihodností, ❖ nerekonštruovaná infraštruktúra pre kultúru (kultúrny dom ani knižnica), ❖ chýbajúce kultúrne spolky, ❖ málo atraktívne kultúrne podujatie určené skôr pre miestnych obyvateľov ako turistov, ❖ chýbajúce komunitné priestory.
MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ jedna z najnavštevovanejších rekreačných centier Liptova, ❖ silný miestny zamestnávateľ Vodný park Bešeňová (650 zamestnancov), ❖ rastúci počet podnikateľov a živnostníkov v obci, ❖ členstvo v oblastnej organizácii cestovného ruchu Región Liptov so silným hlasom, ❖ obcou prechádzajú 4 oficiálne značené cyklotrasy, ❖ výber dane z ubytovania v roku 2022 prekonal výber dane v rekordnom roku 2019, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ silná podnikateľská rivalita v službách cestovného ruchu, ❖ chýba prepojenie cyklochodníkom Lúčky - Liptovská Teplá - Bešeňová, ❖ chýbajúce služby a atrakcie v obci po 22:00 hodine v letnej sezóne, ❖ Bešeňovské travertíny nie sú prístupné pre turistov, ❖ dochádzanie občanov za prácou väčšinou do Ružomberka, ❖ slabá vybavenosť a infraštruktúrne zázemie pre cyklistov v obci, ❖ obec nemá vlastný obecný podnik ani registrovaný sociálny podnik.
MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ väčšina miestnych komunikácií, chodníkov a parkovacích stání sú vo vyhovujúcom stave, ❖ spolupráca s obcou Lipt. Teplá, ktorá poskytuje služby základnej školy a Centra integrovaných zdravotných služieb aj občanom Bešeňovej, ❖ obec s jednou z najvyšších úrovní triedenia zložiek komunálneho odpadu na obyvateľa (466,57 kg), ❖ odkanalizovaná obec na 93,15%, ❖ 50% verejného osvetlenia v obci má úsporné LED svietidlá, ❖ rastúci záujem mladých rodín o bývanie v obci, 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vlaková stanica je v Lipt. Teplej - pripravené prepojenie peším chodníkom s Bešeňovou, ❖ len 44,48% majiteľov bytov má trvalý pobyt v obci, ❖ chýbajúca pasportizácia zelene, málo verejnej zelene a nízka atraktívnosť verejných priestranstiev, ❖ slabé environmentálne povedomie a chýbajúce environmentálne vzdelávanie, ❖ obec neposkytuje žiadne sociálne služby v obci, nezriaďuje ani Klub mladých alebo Klub dôchodcov, ❖ Dobrovoľný hasičský zbor len s 10 členmi bez zmodernizovanej požiarnej zbrojnice.

<ul style="list-style-type: none"> ❖ zateplené 3 verejné budovy zo 6 starších budov vo vlastníctve obce, ❖ obec ako developer bývania - postavila 7 bytových domov, ktoré vlastní spravuje a má ambíciu postaviť ďalších 10 domov, ❖ v príprave sú dve ďalšie lokality na rodinné domy (Rovinky a Pod Travertínmi), ❖ vybudovaný moderný zberný dvor, ❖ eliminované kúrenie pevným palivom v rodinných domoch, nahradené termočerpadlami. 	
SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	
<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec má schválený územný plán, ❖ nízka zadĺženosť obce, ❖ obec s jedným z najvyšších príjmov na obyvateľa na Slovensku (4566,22 Eur), ❖ 72,66% ročného rozpočtu obce sa vynakladá na kapitálové výdavky, ❖ podaných 8 projektov z EŠIF v programovom období 2017 - 2021 (50%-ná úspešnosť), ❖ člen zoskupenia územnej spolupráce UMR Liptov (Ružomberok - Liptovský Mikuláš), ❖ člen MAS Dolný Liptov, ❖ moderný kamerový systém s 35 kamerami. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ obec netvorí programový ani participačný rozpočet, ❖ málo záujmových organizácií a združení v obci; nízky záujem o veci verejné a slabá spolupráca na obecnej úrovni, ❖ chýbajúce cezhraničné partnerstvá, žiadna partnerská obec.
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> ❖ finančné zdroje z EŠIF (Program Slovensko, IÚS UMR Liptov, IÚS VÚC, Plán obnovy a odolnosti), Program rozvoja vidieka, cezhraničná spolupráca INTERREG, ❖ podpora zelenej tranzície a dekarbonizácie v EÚ a prechodu na obnoviteľné zdroje energie, ❖ podpora digitalizácie verejných služieb v EÚ, ❖ podpora komunitného organizovania a zapájania verejnosti do spravovania vecí verejných, ❖ štátna sociálna politika pre sociálne ohrozené skupiny, ❖ nárast využívania internetu a sociálnych sietí na komunikáciu s občanmi, ❖ rozvoj obecnej a mimoobecnej spolupráce - budovanie partnerstiev s podnikateľských a neziskovým sektorom a inými samosprávami (susedné obce, samospravy v regióne aj mimo neho), ❖ nárast digitálnych zručností a environmentálneho povedomia občanov, ❖ rastúci záujem Slovákov o cestovanie po Slovensku, ❖ rozvoj práce z domu a na diaľku. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ starnutie populácie na Slovensku, ❖ vysoká byrokratická záťaž pri čerpaní eurofondov, ❖ nízka miera decentralizácie kompetencií, právomocí a financií na obce - chýbajúce vlastné zdroje na rozvoj obce, ❖ historicky najnižšia miera dôvery občanov v štát a vyvíjateľnosť práva, ❖ nestabilné legislatívne prostredie a časté zmeny zákonov, ❖ odchod mladých ľudí z vidieka do mesta prípadne do zahraničia za štúdiom a prácou, ❖ globálna zmena klímy a klimatické ohrozenia (zvyšovanie teplôt, sucho, extrémne zrážky, veterné smršte, ai) - privalové dažde a lokálne záplavy spôsobené zmenou klímy aj nadmernými výrubmi, ❖ priemyselné znečisťovanie ovzdušia a prostredia ako MONDI SCP Ružomberok, ❖ energetická a ekonomická kríza a výrazne rastúce výdavky domácností a životné náklady jednotlivcov, ❖ rýchle životné tempo, pasívne trávenie voľného času v rodinách, uzatváranie sa do seba a svojich rodín, nízka miera angažovania sa v komunitách, ❖ zmenené návyky detí a mládeže - rastúce trávenie voľného času na internete.

**STRATEGICKO -
PROGRAMOVÁ
ČASŤ**

STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ

Pri spracovaní strategicko - programovej časti sme vychádzali aj z **predošlého PHSR obce Bešeňová na roky 2016 - 2020** a jeho plnenia, ktorý mal stanovené nasledovné ciele.

Vízia do roku 2025		Obec Bešeňová by mala byť v roku 2025:				
		<ul style="list-style-type: none"> ❖ súdržná, ❖ s dobrými podmienkami na kultúru, šport a cestovný ruch, ❖ dopravne lepšie dostupná, ❖ s vyšším počtom občanov. 				
Hlavný cieľ	Špecifické ciele	Opatrenie	Aktivity (R = realizované, ČR = čiastočne realizované, N = nezrealizované)	R	ČR	NR
Zvýšiť kvalitu života občanov	1. Dobudovať dopravnú infraštruktúru	1.1 Dobudovanie dopravného spojenia	1. Vybudovať asfaltové cesty k bytovej výstavbe: 340 m (2385 m ²) pri v športovom areáli 60 bm 2. Rekonštruovať cestu ku GINO Termal Park 256 m (1722 m ²) Vybudovať MK a parkovisko pri cintoríne MK 140 bm parkoviská 780 bm, 54 parkovacích miest 3. Vybudovať asfaltové cesty k IBV Sihot' 1720 m 800 bm 4. Vybudovať príjazdové cesty k pamiatkam a travertínom 5. Zriadiť piatu autobusovú zastávku v obci 6. Zriadiť železničnú zastávku		x x x	x x x
		1.2 Pešia doprava	7. Vybudovať chodníky k NBD E 30 bm a na ulici J. Lavottu od č. 190 po autobusovú zastávku 95 bm 8. Vybudovať chodníky k travertínom 9. Spevnené plochy na cintorín			x x x
		1.3 Nemotorová doprava	10. Vybudovať trasy pre cyklistov, in-line korčule, kolobežky „Vážska cyklo-dopravná trasa, úsek Turík – Bešeňová“			X
	2. Zvýšiť objem triedeného odpadu Životné prostredie	2.1 Zlepšiť podmienky na zber triedeného odpadu	11. Vybudovať dlažbu pod nádobami na triedený odpad a a ich prekrytie 12. Kúpiť čistiace auto 13. Vybudovať zberný dvor 14. Drtič 15. Vodozádržné opatrenia	x x x x		
			16. Dokončiť detské ihrisko/fitpark + ostatné ihriská	x		
	3. Zlepšiť podmienky pre trávenie voľného času rôznych cieľových skupín	3.1 Zlepšiť podmienky na šport	17. Rekonštruovať kultúrny dom			x
		3.2 Zlepšiť podmienky na rozvoj kultúrnych aktivít				
	4. Zvýšiť počet turistov v obci	4.1 Zatraktívniť služby cestovného ruchu	18. Vybudovať verejné WC 19. Vybudovať verejné predajné miesto – tržnica 20. Sprístupniť pamiatky – Červená terasa, Biela terasa, Kaplnka, Zelené jazierko 21. Zatraktívniť lom s travertínmi pre turistov, ako oddychovú zónu 22. Zvýšiť rozsah služieb a atrakcií v letnej sezóne po 22:00 hod. 23. Vybudovanie informačnej tabule a kiosku v obci	X		x x x x x

5. Zabezpečiť lepšiu dostupnosť a kvalitu bývania pre rôzne skupiny obyvateľstva	5.1 Vytvoriť podmienky na dostupné a kvalitné bývanie	24. Výstavba 5 nájomných bytových domov (okrem rozostavaných a povolených 4 bytoviek)	X		
		25. Zabezpečiť kvalitnú správu a hospodárenie s obecným bytovým fondom	x	x	
		26. Vytvoriť podmienky pre revitalizáciu obytných zón	x		
		27. Zvýšiť počet bezbariérových prístupov – 4 prístupy			
		28. Realizovať informačnú kampaň na zvyšovanie povedomia obyvateľstva o zodpovednosti za stav bytového fondu a jeho okolia			x

Zdroj: PHSR obce na roky 2016 - 2020

Podkladom pre vypracovanie strategicko-programovej časti PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030 je analytická časť tohto strategického dokumentu a strategicko-programová časť predchádzajúceho PHSR obce Bešeňová na roky 2016-2020. Analytická časť tohto strategického dokumentu identifikovala hlavný rozvojový potenciál obce jeho limity a trendy rozvoja, ktoré vyplývajú z nastavenia podporných nástrojov politiky EÚ pre stimulovanie regionálneho rozvoja z úrovne EÚ, najmä pre čerpanie EŠIF pre roky 2021-2027 v Programe Slovensko. Túto strategicko - programovú časť sme **na princípe kaskádového strategického programovania** napojili na Integrovanú územnú stratégiu (IÚS) UMR Liptov, ktorá je zároveň kaskádovito napojená na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja / IÚS VÚC Žilinský samosprávny kraj 2021+.

Strategicko-programová časť PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030 obsahuje návrh “Stromu cieľov” zloženého z nasledovných častí:

1 vízie a 1 hlavného cieľa	4 strategické ciele v 4 prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu (2) Podpora miestnej ekonomiky (3) Rozvoj miestnych služieb (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	20 špecifických cieľov	55 opatrení
-----------------------------------	--	-------------------------------	--------------------

Dôležitým zdrojom informácií pre stanovenie cieľov, opatrení a typových aktivít PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030 boli aj osobné stretnutia so starostom obce a poslancami obecného zastupiteľstva obce Bešeňová.

Vízia rozvoja obce Bešeňová do roku 2030

(je prevzatá z predošlého PHSR nakoľko je naďalej aktuálna):

Obec Bešeňová by mala byť do roku 2030 atraktívnejšia pre všetkých svojich obyvateľom, tým že im poskytne kvalitné podmienky pre súdržný život v miestnej komunite; bezpečné, čisté a upravené verejné priestory; dostatočné služby v športovej a kultúrnej oblasti a pre svoj rozvoj naďalej využítie rastúci záujem o vodný svet Bešeňová, ako jednu z najnavštevovanejších atraktivít regiónu Liptov.

Hlavný cieľ

Ďalší rozvoj obce Bešeňová a naplnenie vízie jej rozvoja do roku 2030 bude podmienený schopnosťou samosprávy a aktérov územnej spolupráce koordinovane reagovať na príležitosti a výzvy, ktorým obec bude čeliť v nasledovných prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu, (2) Podpora miestnej ekonomiky, (3) Rozvoj miestnych služieb a (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných.

Priorita	Strategický cieľ	Špecifické ciele (počet)
PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1. Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrno - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.	4

PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.	Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.	4
ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.	Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídla na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.	9
LEPŠIE SPRÁVOVANIE OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	4.	Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.	3

Každý strategický cieľ má zadefinované špecifické ciele, ktoré sú uvedené v prehľade nižšie. Každý špecifický cieľ má zadefinované opatrenia, ich typové aktivity a kľúčové indikátory úspechu.

Priorita	Špecifický cieľ	Opatrenie (počet)
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	3
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	2
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	3
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	4
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	2
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	4
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	1
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	5
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	2
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	5
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	2
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	1
CELKOM	20	55

Zadefinovaných 20 špecifických cieľov strategickej časti PHSR obce sú napĺňané prostredníctvom **55 navrhnutých opatrení**. Každé opatrenie má v Prílohe č.2 definované typové aktivity, ktoré by obec v období rokov 2023 až 2030 mohla napĺňať.

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrno - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifické ciele		Opatrenie	
1.1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1.1.1	Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy
		1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny
		1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
1.2	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	1.2.1	Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci
		1.2.2	Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce
		1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu
1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1.3.1	Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení
		1.3.2	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít
1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	1.4.1	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek
		1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifické ciele		Opatrenie	
2.1	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2.1.1	Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)
		2.1.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov
2.2	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2.2.1	Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti
		2.2.2	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku
2.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	2.3.1	Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)
		2.3.2	Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike
		2.3.3	Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho.
2.4	Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	2.4.1	Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť
		2.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov
		2.4.3	Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov.
		2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov.

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v

zaujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.			
Špecifické ciele		Opatrenie	
3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	3.1.1	Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja
		3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine
3.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	3.2.1	Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine
		3.2.2	Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine
		3.2.3	Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov
		3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien
3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou
3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla
		3.4.2	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon
		3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
		3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce
		3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy
3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	3.5.1	Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania
		3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE
3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení
		3.6.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov
		3.6.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inkluzívne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania
3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci
		3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu
		3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia
		3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce
3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3.8.1	Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu
		3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón
		3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)
3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií
		3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných			
Strategický cieľ 4: Dosiagnúť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.			
Špecifické ciele		Opatrenia	
4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	4.1.1	Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát	
	4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	
	4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	
	4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov	
	4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi	
4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	4.2.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám	
	4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	
4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	

Kľúčové priority obce Bešeňová na roky 2023 – 2030 napĺňania opatrení strategickkej časti PHSR sme za-definovali tak, že sme Zásobník projektov uvedený v Prílohe č.1 tohto dokumentu, ktorý obsahoval 30 projektov, pre-viazali na Opatrenie PHSR obce podľa **tematického zamerania projektu**. Takto sme určili počet projektov v danom tematickom opatrení a následne urobili poradie opatrení s najvyšším počtom projektov. Ako uvádza tabuľka nižšie kľú-čovú priority obce Bešeňová pre obdobie rokov 2023 až 2030, dané počtom projektov v každom z opatrení PHSR obce, sú nasledovné:

SUMARIZÁCIA STRATEGICKÝCH PRIORÍT obce Bešeňová na roky 2023 - 2030			
Priorita	Zameranie	Opatrenie	Počet projektov
1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a do-pravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel	3.4.1	7 projektov
2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	3.5.2	3 projekty
	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	1.4.2	3 projekty

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Bešeňová podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030			
Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet pro-jektov	Číslo projektu v Zásobníku
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	1	28
1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo činnosťou tradičných kultúrnych inštitú-cíí a prostredníctvom kultúrneho turizmu	1	6
1.3.1	Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníc-tvom škôl, záujmových klubov a združení	1	26
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	3	5, 25, 27
2.4.1	Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť	1	8
2.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	2	7, 24

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Bešeňová podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030			
Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet projektov	Číslo projektu v Zásobníku
3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	2	23, 33
3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel	9	2, 3, 12, 17, 18, 19, 22, 31, 34
3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	1	4
3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce	2	20, 21
3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	3	13, 14, 15
3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení	2	11, 32
3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu	1	10
3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	2	1, 9
3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	2	29, 30
4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	1	13
Celkový počet projektov v Zásobníku projektov		25	

Zdroj: Zásobník projektov obce Bešeňová

Strategicko-programová časť PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030 je plne v súlade s PHSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+ a s IÚS UMR Ružomberok - Liptovský Mikuláš ďalej ako IÚS Liptov 2030.

SÚLAD STRATEGICKÝCH CIEĽOV v kľúčových strategických dokumentoch s PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030		
PHSR obce Bešeňová 2023 - 2030	PHSR Žilinský kraj 2021+	IÚS Liptov 2030
1. Plné využitie miestneho potenciálu	1. Inovácie a vzdelávanie 2. Životné prostredie 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 2. Životné prostredie 5. Identita a sebestačnosť
2. Podpora miestnej ekonomiky	1. Inovácie a vzdelávanie 4. Sociálna stabilita 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 5. Identita a sebestačnosť
3. Rozvoj miestnych služieb	1. Inovácie a vzdelávanie 2. Životné prostredie 3. Infraštruktúra 4. Sociálna stabilita	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 2. Životné prostredie 3. Infraštruktúra 4. Sociálna stabilita
4. Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	1. Inovácie a vzdelávanie 3. Infraštruktúra 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 3. Infraštruktúra 5. Identita a sebestačnosť

**FINANČNO -
REALIZAČNÁ
ČASŤ**

FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ

VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASTI

Realizačno-finančná časť PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030 je návodom na prácu s týmto strategickým dokumentom, podporuje jeho implementáciu v celom období platnosti a je východiskovým dokumentom pre relevantnosť jednotlivých projektových zámerov, ktoré sú súčasťou **projektového zásobníka a budú financované z interných alebo externých finančných zdrojov** v období platnosti tohto PHSR obce.

Súlad a previazanosť vypracovaného PHSR obce Bešeňová na roky 2023 – 2030 s PHSR/Integrovanou územnou stratégiou Žilinského samosprávneho kraja 2021+ ako aj Integrovanou územnou stratégiou UMR Liptov 2030 dáva PHSR obce Bešeňová dôležitosť ako jedného zo **základných pilierov územného partnerstva pri napĺňaní oboch stratégií vyššej úrovne**.

Podmienkou kvalitnej implementácie PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030 bude jej **pravidelné vyhodnocovanie a sledovanie (monitorovanie) plnenia jednotlivých opatrení** na princípe participácie, spolupráce, partnerstva a komunikácie pri získavaní potrebných informácií a dát. To si vyžaduje nastavenie interných procesov obce pre zber a vyhodnocovanie dát a informácií a vytvorenie kapacít, ktoré tieto procesy implementácie budú strážiť a budú za ne zodpovedať. Podporou v tomto smere môže byť pre obec Bešeňová Technický sekretariát Kooperačnej rady IÚS UMR Ružomberok – Liptovský Mikuláš (ďalej ako UMR Liptov) ako aj Odbor regionálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja prípadne MAS Dolný Liptov, ktorý má skúsenosti s prípravou a implementáciou strategického dokumentu pre integrované územie, ktorého je obec Bešeňová členom.

Predchádzajúci PHSR obce Bešeňová na roky 2016-2020 ako program rozvoja obce, platný do 31.12.2020, bol vypracovaný v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a formálne schválený obecným zastupiteľstvom uznesením č. 7/2016 dňa 1. 4. 2016. PHSR bol len neformálne vyhodnocovaný a monitorovacie správy neboli predkladané na ročnej báze na vedomie poslancom obecného zastupiteľstva.

Riadenie rizík

Pri nastavovaní akejkoľvek stratégie je kľúčové zaoberať sa identifikáciou a analýzou rizík a ich dopadov na plnenie cieľov stratégie či už v pozitívnom, alebo negatívnom smere, a priebežne počas procesu monitorovania (v Správach o plnení PHSR) prijímať opatrenia, ktoré riziká minimalizujú alebo znižujú ich nežiadúci vplyv.

Pred prípravou PHSR obce sme identifikovali nasledovné riziká, ktoré môžu mať vplyv na jeho implementáciu.

Identifikované riziko	Opatrenie na zmiernenie
1. Neochota socio-ekonomických partnerov zapojiť sa do spracovania a implementácie strategického dokumentu.	Priebežná komunikácia v procese spracovania a implementácie strategického dokumentu a výzvy k zapojeniu.
2. Nedostatok finančných zdrojov na zozbierané projektové zábery v zásobníku projektov.	Prepojenie dokumentu s IÚS ZASK a IÚS UMR Liptov a vzájomné zdieľanie zásobníkov projektov.
3. Chýbajúce kapacity pre implementáciu strategického dokumentu a získavanie externých zdrojov financovania.	Nábor interných a externých odborných kapacít na čiastočné pracovné pomery na výpomoc obci.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Proces implementácie a vyhodnocovania PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030

Implementácia, vyhodnocovanie a sledovanie plnenia PHSR obce na roky 2023-2030 bude prebiehať na ročnej báze, prostredníctvom zodpovedného pracovníka obecného úradu, starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva. Monitorovanie a vyhodnocovanie bude vykonávané formou prerokovania „Správy o implementácii PHSR na roky 2023-2030“. Sledované by malo byť plnenie **32 vybraných kľúčových indikátorov úspechu** pre jednotlivé opatrenia PHSR obce, ktoré sú ako povinné ukazovatele uvedené v strategicko – programovej časti tohto dokumentu.

System monitorovania PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030

Východiskom pre stanovenie indikátorov na meranie dopadov opatrení PHSR v systéme monitorovania bol PHSR vyššieho stupňa, a to PHSR VÚC Žilinského samosprávneho kraja, ktorý vychádza z piatich cieľov politiky súdržnosti EÚ stanovených Európskou komisiou v roku 2018: (1) Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva; (2) Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa; (3) Prepojenejšia Európa – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT; (4) Sociálnejšia Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv; (5) Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív. Je to aj z toho dôvodu, že na implementácii PHSR obce sa vo výraznej miere budú podieľať finančné zdroje z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), ktorých smerovanie určuje Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027 a Program Slovensko.

Ako uvádzame vyššie, systém monitorovania je zabezpečovaný aj cez **sledovanie kľúčových indikátorov úspechu** (ďalej ako “merateľné indikátory” alebo “indikátory”) navrhnutých pre jednotlivé opatrenia v strategicko-programovej časti tohto dokumentu. Indikátory sú zrozumiteľné a dobre sledovateľné a vyžadujú si zavedenie internej evidencie obce. Ku každému z indikátorov je uvedený zdroj pre čerpanie informácií. Niektoré indikátory majú uvedené východiskové hodnoty v analytickej časti tohto dokumentu. Vyhodnocovanie plnenia indikátorov bude súčasťou ročnej Správy o implementácii PHSR obce.

Pre PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030 sme stanovili **32 povinných merateľných ukazovateľov** ako **kľúčové indikátory úspechu** na úrovni špecifických cieľov. Okrem povinných ukazovateľov sme navrhli aj voliteľné ukazovatele v danom špecifickom ciele. Povinné ukazovatele by obec mala sledovať na ročnej báze. Pri voliteľných ukazovateľoch si obec môže zvoliť či ich bude alebo nebude sledovať, prípadne či ich vyhodnotenie použije v Záverečnej správe plnenia PHSR obce na roky 2023 - 2030. Tieto povinné ukazovatele sú vybrané z IÚS UMR Liptov do roku 2030, aby došlo k ľahšiemu vyhodnocovaniu tohto nadradeného strategického dokumentu, ktorého implementácie sa obec Bešeňová zúčastňuje.

MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030			
Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1. Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd 2. Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením	Vodárenská spoločnosť Interná evidencia obce
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3. Počet podporených projektov na zachranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne 4. Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách	Interná evidencia obce Rožpočet obce
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	5. Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne	Interná evidencia obce
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	6. Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocvičníc a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	Interná evidencia obce
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	7. Ekonomická aktivita obyvateľov ročne	ŠÚSR
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	8. Miera zamestnanosti vyjadrená v % 9. Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+	ŠÚSR a ÚPSVaR
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	10. Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne	Interná evidencia obce
	2.4 Aktívne podporovať a	11. Počet prenocovaní v ubytovacích	ŠÚSR

MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PHSR obce Bešeňová na roky 2023 - 2030			
Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
	posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	zariadeniach v obci ročne	
3. ROZVOJ MIEŠTNÝCH SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	12. Vypracovaný a schválený územný plán obce 13. Plocha verejnej zelene v m² v priamej správe obce	Interná evidencia obce
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	14. Počet projektov adaptačných opatrení 15. Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne	Interná evidencia obce
	3.3 Zavádzať princípy obhospodarovania a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	16. Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky 17. Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok	Ročný výkaz o odpadoch
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	18. Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov 19. Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce 20. Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon	Interná evidencia obce
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	21. Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)	Interná evidencia obce
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	22. Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9	Zverejnené výsledky v národnom testovaní
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	23. Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci 24. Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci 25. Podiel obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít	Interná evidencia obce
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	26. Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)	Interná evidencia obce
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	27. Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok 28. Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci	Interná evidencia obce
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	29. Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom 30. Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania	Interná evidencia obce
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	31. Modernizovaný obecný rozhlas	Interná evidencia obce
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	32. Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci	Interná evidencia obce

Ako definuje zákonná norma a určuje prax v regionálnom rozvoji v systéme monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR obce sme stanovili **tri typy správ o plnení PHSR**.

SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA PLNENIA PHSR OBCE		
Priebežná ročná správa o plnení PHSR	Záverečná správa o plnení PHSR	Mimoriadna správa o plnení PHSR
1.1. - 28.2. príprava správy za predchádzajúci rok	Predložená k 28.2.2031.	V prípade mimoriadnej potreby aktualizácie PHSR

Priebežná ročná správa o plnení PHSR obce bude spracovaná jedenkrát ročne. Bude ju schvaľovať obecné zastupiteľstvo. Pre naplnenie zásad transparentnosti a otvorenosti verejnej správy bude táto správa zverejnená na webovom sídle obce a mala by obsahovať nasledovné časti:

1. Zhrnutie plnenia stratégie rozvoja v PHSR po špecifických cieľoch vrátane porovnania vývoja s predchádzajúcim rokom a plnenia stanovených opatrení v predchádzajúcom roku;
2. Prehľad projektov/aktivít za jednotlivé opatrenia realizovaných v danom roku a ich zhodnotenie ako súčasť plnenia Akčného plánu PHSR a vývoja v zásobníku projektov;
3. Hlavné zistenia a návrhy kľúčových aktivít na nasledujúci rok;
4. Zhodnotenie plnenia povinných kľúčových indikátorov úspechu.

Prvá správa o implementácii PHSR obce Bešeňová bude vypracovaná za rok 2024 najneskôr do 28.2.2025.

Záverečná hodnotiacia správa plnenia PHSR obce: Pred ukončením obdobia strategického dokumentu PHSR obce zostaveného na roky 2023 – 2030 by mala byť odborne spracovaná komplexná ex-post evaluácia zameraná na vyhodnotenie plnenia stratégie ako celku, ktorá bude základným vstupným podkladom pre tvorbu nového strategického dokumentu.

Komunikačná stratégia implementácie PHSR obce

Starosta obce, ako koordinátor implementácie PHSR, pravidelne komunikuje s partnerskými subjektami na území obce a s osobami, ktoré sú zodpovedné za plnenie konkrétnych aktivít a realizáciu konkrétnych projektov v PHSR. Na komunikáciu s občanmi a partnermi využíva osobné stretnutia, verejné hovory, miestne médiá, profily na sociálnych sieťach a web stránku obce. Zapájanie občanov do implementácie PHSR a ich informovanie je kľúčové pre dosiahnutie podpory zo strany verejnosti pre konkrétne aktivity a projekty zahrnuté v PHSR.

Zásobník projektov a Akčné plány plnenia PHSR obce

Zásobník projektov obsahuje zoznam projektov, ktoré má obec vo výhlade realizovať v období rokov 2023 – 2030. Vznikol po konzultácii so starostom obce. Obsahuje aj tie projekty, s ktorými sa počíta do Integrovaných územných investícií (IÚI) VÚC Žilinský samosprávny kraj a UMR Liptov a tzv. integrovaných projektových balíčkov.

Integrované územné investície (IÚI) spoločne s **integrovanými projektovými balíčkami** sú kľúčovými nástrojmi synergie opatrení a aktivít implementácie integrovaných rozvojových stratégií, vytvárané podľa jednotného metodického rámca pre prípravu Integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021-2027. IÚI vznikajú prepojením minimálne jednej kľúčovej aktivity/projektu s jednou doplnkovou aktivitou/projektom zo zásobníka projektov, ktoré sú financované z EŠIF v programovom období 2021-2027 z Programu Slovensko. Ak je doplnková aktivita financovaná z iného zdroja ako EŠIF, napr. z CLLD stratégie, vlastných rozpočtov samospráv, projektov cezhraničnej spolupráce Interreg a pod., ide o integrovaný projektový balíček. Návrhy na vytváranie integrovaných územných investícií a integrovaných projektových balíčkov spoločne so socio-ekonomickými partnermi v obci by mali byť jednou z prioritných aktivít implementácie PHSR obce Bešeňová.

Akčný plán pre PHSR obce slúži na podporu realizácie PHSR obce Bešeňová a je previazaný so Zásobníkom projektov. Akčný plán a Zásobník projektov obsahujú nasledovné informácie:

- ❖ Číslovanie projektu;
- ❖ Názov a stručný popis projektu;
- ❖ Žiadateľ projektu;
- ❖ Odhadované náklady na realizáciu;
- ❖ Stav pripravenosti projektu (zámer/projekt v príprave/projekt v realizácii/dokončený projekt);

- ❖ Predpokladaný termín realizácie – previazanosť zásobníka projektov na Akčný plán;
- ❖ Väzba na opatrenie PHSR obce;
- ❖ Väzba na opatrenie Program Slovensko;

Zásobník projektov obce Bešeňová, ktorý je Prílohou č.1 tohto dokumentu, obsahuje **30 projektových zámerov** v celkovej predbežnej finančnej hodnote **66,67 mil. EUR**. Realizačné náklady boli odhadnuté u všetkých projektov, s ktorých realizáciou sa počíta v časovom období rokov 2023 – 2031.

V Akčnom pláne k PHSR obce na roky 2023 - 2030, ktorý vychádza zo zásobníka projektov, sú jednotlivé projektové zámery rozdelené na základe stavu pripravenosti a relevantnosti **do 3 časových období realizácie projektových zámerov**:

1. obdobie rokov 2023 – 2026: 25 projektov,
2. obdobie rokov 2026 – 2030: 3 projekty,
3. obdobie rokov 2023 – 2030: 5 projektov.

Práca s Akčným plánom a Zásobníkom projektov je priebežná. Zásobník projektov je permanentne otvorený a kontinuálne dopĺňaný a aktualizovaný o nové projektové zámery, čo má na zodpovednosti starosta obce. Tento tiež koordinuje spájanie projektov do balíkov tzv. **integrovaných územných investícií (IUI)** pre VÚC Žilinský kraj aj pre UMR Liptov. Komunikuje so žiadateľmi a garantmi projektových zámerov, aktualizuje stav pripravenosti projektov, ich odhadované náklady na realizáciu a termín realizácie o čom informuje v Priebežnej ročnej správe o plnení PHSR obce.

Pri rozhodovaní o podpore aktivít a projektov zo zásobníka projektov by mali mať prednosť tie, ktoré najpozitívnejšie prispievajú k napĺňaniu špecifických cieľov a opatrení definovaných v PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030 a plneniu IÚS UMR Liptov.

VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI

Zhodnotenie programového obdobia EŠIF 2014-2020 z pohľadu obce Bešeňová

Celková alokácia pre programové obdobie 2014-2020 v Slovenskej republike predstavovala k 31.12.2021 sumu 16,68 mld. Eur³ pre: 6 hlavných operačných programov (Ľudské zdroje, Integrovaná infraštruktúra, Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, Efektívna verejná správa a Technická pomoc), Operačný program Rybné hospodárstvo, Program rozvoja vidieka (PRV), Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Rakúsko, Poľsko a Program spolupráce Interact III. Iniciatíva REACT-EU je balíčkom podpory Európskej komisie na eliminovanie dopadov pandémie COVID-19 bola **absorpcná schopnosť Žilinského samosprávneho kraja čerpať EŠIF** v programovom období 2014-2022⁴ na základe analýzy dostupných otvorených dát na portáli ITMS2014+ je pomerne nízka. V počte 2618 podaných žiadostí v sume 1,52 mld. Eur je na 6. mieste, v počte 1562 schválených žiadostí v sume 0,69 mld. Eur na 5. mieste. Pomerom schválených žiadostí voči podaným žiadostiam bol ZASK na 3. mieste, pričom tento pomer predstavoval 59,7%. V Žilinskom kraji boli schválené žiadosti vo výške 998,99 Eur na obyvateľa, kým v najúspešnejšom Bratislavskom kraji to bolo 16 453,04 Eur na obyvateľa. Žilinský kraj sa tak radí k trom slovenským krajom s najnižšou čiastkou na obyvateľa. Najviac žiadostí bolo podaných v rámci OP Životné prostredie (613 žiadostí s úspešnosťou 58,7%) a najmenej v OP Efektívna verejná správa (16 žiadostí s úspešnosťou 56,25%). Najúspešnejšie žiadosti boli v OP Ľudské zdroje na úrovni 67,05% pri 348 schválených žiadostiach. Najviac zamietnutých žiadostí bolo v programe cezhraničnej spolupráce Interreg V-A SK-CZ (80 zamietnutých žiadostí zo 116 podaných).

V obci Bešeňová bolo cez portál ITMS2014+ v programovom období 2014 – 2020 registrovaných celkovo 8 žiadostí v celkovej žiadanej sume dotácie 985 518 Eur, z čoho 4 žiadosti boli zamietnuté a v 1 prípade nebolo zatiaľ ukončené konanie. Žiadateľmi bola vo všetkých prípadoch obec Bešeňová. Najvyššiu dotáciu vo výške 329 219 Eur získala obec na Vybudovanie zberného dvora v obci Bešeňová.

Žiadateľ	Stav schvaľovania	Názov projektu	Náklady na projekt	Žiadaná dotácia	Poskytnutá dotácia	Operačný program
Obec Bešeňová	Konanie neukončené	Riešenie migračných výziev v obci Bešeňová	26 000,00 €	26 000,00 €		IROP
Obec Bešeňová	Schválené	Triedený zber komunálnych odpadov v obci Bešeňová	215 454,00 €	204 681,30 €	204 681,30 €	Kvalita životného prostredia
Obec Bešeňová	Zamietnuté	Budovanie vodozádržných opatrení v obci Bešeňová	176 179,06 €	167 370,11 €		Kvalita životného prostredia
Obec Bešeňová	Zamietnuté	Budovanie vodozádržných opatrení v obci Bešeňová, časť IBV SIHOŤ - II.etapa	38 637,97 €	36 706,07 €		Kvalita životného prostredia
Obec Bešeňová	Schválené	Vybudovanie informačnej tabule a kiosku v obci Bešeňová	18 444,80 €	17 522,56 €	17 522,56 €	Program rozvoja vidieka 2014-2020
Obec Bešeňová	Zamietnuté	Budovanie vodozádržných opatrení v obci Bešeňová, časť IBV SIHOŤ - II.ETAPA	38 959,27 €	37 011,31 €		Kvalita životného prostredia
Obec Bešeňová	Zamietnuté	Budovanie vodozádržných opatrení, obec Bešeňová	193 124,80 €	183 468,56 €		Kvalita životného prostredia
Obec Bešeňová	Schválené	Vybudovanie zberného dvora v obci Bešeňová	329 218,85 €	312 757,91 €	312 757,91 €	Kvalita životného prostredia
SUMA CELKOM			1 036 018,75 €	985 517,82 €	534 961,77 €	

Zdroj: ITMS2014+ prostredníctvom EUPCMiner

Dostupné finančné zdroje pre implementáciu PHSR obce

Podľa paragrafu 4 zákona č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja sa regionálny rozvoj financuje z viacerých zdrojov tzv. viaczdrojové financovanie:

³Informácia o stave implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020” (interná správa MIRRI)

⁴ Podľa prepočtov spracovateľov PHSR Žilinský kraj 2021+ k 7.1.2022.

- a) zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtovej kapitoly ministerstva investícií a z rozpočtových kapitol iných ministerstiev,
- b) zo štátnych účelových fondov,
- c) z rozpočtov vyšších územných celkov (VÚC)
- d) z rozpočtov obcí,
- e) z prostriedkov fyzických osôb,
- f) z prostriedkov právnických osôb,
- g) z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií,
- h) z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi,
- i) z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis.

Podľa tohto zákona doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie (ďalej ako EŠIF) poskytované podľa osobitných predpisov.

Programové obdobie EŠIF 2021-2027

PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030 rieši problémy obce komplexne prostredníctvom všetkých 5 cieľov politiky súdržnosti EÚ a implementácia bude financovaná aj z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Komplementárnymi finančnými nástrojmi bude aj podpora opatrení prostredníctvom miestneho rozvoja vedeného komunitou (financovanie prostredníctvom EPFRV, Programu rozvoja vidieka v rámci nástroja LEADER) a tiež Plán obnovy a odolnosti, programy cezhraničnej spolupráce INTERREG a iné komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ.

React EÚ: Ide o pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území po pandémii koronavírusu v Európe ako rozšírenej reakcie na krízu a na opatrenia na zmiernenie a nápravu dôsledkov tejto krízy. Prispieje k zelenej, digitálnej a odolnej obnove hospodárstva. Slovensko by z európskeho protikrizového nástroja malo dostať až 780 miliónov Eur.

Plán obnovy a odolnosti: Jednotlivé komponenty programu majú vyviešť slovenskú ekonomiku z krízy vyvolanej pandémiou COVID-19, akcelerovať digitálnu a zelenú tranzíciu (transformáciu) ekonomiky, prispieť k splneniu európskych reformných a investičných požiadaviek, a tým zabezpečiť základ pre dlhodobý ekonomický rozvoj SR. Z plánu obnovy bude možné čerpať 6,5 miliárd Eur, k dispozícii je však aj nevyčerpaných 8 miliárd Eur z EŠIF 2014-2020.

PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI SR		
Komponent	Popis	Finančná alokácia
1. Zelená ekonomika	Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra; obnova budov; udržateľná doprava; dekarbonizácia priemyslu; adaptácia na zmenu klímy.	2,3 mld. €
2. Vzdelávanie	Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch; vzdelávanie pre 21. storočie; zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl.	0,9 mld. €
3. Veda, výskum, inovácie	Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja, inovácií a digitálnej ekonomiky; lákanie a udržanie talentov.	0,7 mld. €
4. Zdravie	Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť; humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie; dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť.	1,5 mld. €
5. Efektívna verejná správa a digitalizácia	Zlepšenie podnikateľského prostredia; reforma justície; boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí; bezpečnosť a ochrana obyvateľstva; zdravé verejné financie; digitálne Slovensko – štát v mobile; kybernetická bezpečnosť; rýchly internet pre každého; digitálna ekonomika.	1,1 mld. €
Spolu		6,5 mld. €

Zdroj: Plán obnovy a odolnosti SR

Národné operačné programy EŠIF: V zmysle partnerskej dohody SR na roky 2021-2027 budú operácie financované z EFRR (cieľa Investovanie pre rast a zamestnanosť), ESF+, KF a FST realizované **prostredníctvom jedného Programu Slovensko** (OP Slovensko). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) bude riadiacim orgánom pre Strategický plán SPP 2023-2027 a bude zodpovedné za jeho prípravu, ako aj za implementáciu EN-RAF a zároveň riadiacim orgánom pre Operačný program Rybné hospodárstvo na roky 2021-2027.

Celková alokácia Programu Slovensko na programové obdobie 2021-2027 činí **12,59 mld. Eur**, čo je v programe rozdelené v rámci 5 cieľov politik a ich jednotlivých priorít. Najväčšia finančná alokácia je pridelená na prioritu 3P1

Doprava (2,18 mld. Eur) a prioritu 2P2 Životné prostredie (2,03 mld. Eur). Pre Fond na spravodlivú transformáciu v prioritě 6 bolo vyčlenených celkom 0,44 mld. Eur.

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel
Cieľ politiky 1: KONKURENCIESCHOPNEJŠIA A INTELIGENTNEJŠIA EURÓPA na presadzovanie inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT	1 890 150 000 €	15,01%
1P1: Veda, výskum a inovácie	1 778 050 000 €	14,12%
1P2: Digitálna pripojiteľnosť	112 100 000 €	0,89%
Cieľ politiky 2: ZELENŠIA EURÓPA podporujúca prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility	4 227 647 279 €	33,57%
2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	1 306 549 999 €	10,37%
2P2: Životné prostredie	2 030 497 280 €	16,12%
2P3: Udržateľná mestská mobilita	890 600 000 €	7,07%
Cieľ politiky 3: PREPOJENEJŠIA EURÓPA vďaka posilneniu mobility	1 999 903 170 €	15,88%
3P1: Doprava	1 999 903 170 €	15,88%
Cieľ politiky 4: SOCIÁLNEJŠIA A INLUZÍVNEJŠIA EURÓPA implementujúca Európsky pilier sociálnych práv	3 251 604 336 €	25,82%
4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce	527 471 548 €	4,19%
4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	623 293 550 €	4,95%
4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	241 606 000 €	1,92%
4P4: Záruka pre mladých	283 969 292 €	2,25%
4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby	1 169 957 946 €	9,29%
4P6: Aktívne začlenenie rómskych komún	269 000 000 €	2,14%
4P7: Sociálne inovácie a experimenty	68 153 000 €	0,54%
4P8: Potravinová a materiálna deprivácia	68 153 000 €	0,54%
Cieľ politiky 5: EURÓPA BLIŽŠIE K OBČANOM vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív	403 637 715 €	3,21%
5P1: Moderné regióny	403 637 715 €	3,21%
Priorita 6: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%
6P1: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%
Priorita 7: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
7P1-7P4: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
CELKOM	12 593 734 933 €	100% 100%

Zdroj: Program Slovensko (schválený vládou SR dňa 28. júna 2022).

Indikatívny časový plán čerpania EŠIF z Programu Slovensko 2021-2027 v Eur							
2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	SPOLU
0 €	2 110 774 072 €	2 178 968 551 €	2 131 671 778 €	2 219 229 074 €	1 927 707 085 €	2 025 384 373 €	12 593 734 933 €

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+ podľa Program Slovensko verzia 1.0 (december 2021)

V nasledujúcej tabuľke je orientačne znázornené prepojenie jednotlivých priorít Programu Slovensko na špecifické ciele PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030:

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030	Priorita Programu Slovensko
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	5P1: Moderné regióny 4P4: Záruka pre mladých
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1P1: Veda, výskum a inovácie 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunit 4P4: Záruka pre mladých
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2P3: Udržateľná mestská mobilita 5P1: Moderné regióny 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P4: Záruka pre mladých
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 1P1: Veda, výskum a inovácie
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunit 4P7: Sociálne inovácie a experimenty
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	5P1: Moderné regióny 4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P7: Sociálne inovácie a experimenty 2P2: Životné prostredie
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destináčného manažmentu v regióne Lip-tov	5P1: Moderné regióny 3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architek-tonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti	2P2: Životné prostredie 5P1: Moderné regióny
	3.2 Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	2P2: Životné prostredie 4P4: Záruka pre mladých
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodár-stva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobi-litu	3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektív-nosť energetickej infraštruktúry	2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kva-litné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunit 4P8: Potravinová a materiálna deprivácia
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunit
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a náv-števnikov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunit 1P2: Digitálne prepojitelnosť 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJ-NÝCH	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimali-zovať procesy riadenia a komunikácie sa-mosprávy	1P2: Digitálna prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie 4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podpo-rovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	1P2: Digitálne prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Bešeňová na roky 2023-2030	Priorita Programu Slovensko
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	5P1: Moderné regióny

Zdroj: Vlastné spracovanie autora

Programy cezhraničnej spolupráce Interreg Europe a nadnárodnej spolupráce Central Europe a Interreg Danube: Zameriavajú sa na zlepšenie regionálnych politík prostredníctvom výmeny skúseností, inovatívnych postupov a budovania kapacít medzi subjektmi podieľajúcimi sa na implementácii a príprave regionálnych politík. Ide o projekty mäkkého charakteru, kde môžu byť realizované pilotné investičné aktivity v obmedzenom rozsahu. Podpora je zameraná od výskumu a inovácií, životného prostredia, klimatických zmien, sociálnej problematiky, dopravy a mobility až k previazaným oblastiam integrovaného rozvoja.

INTERREG Slovensko - Poľsko na roky 2021-2027: Oprávnená oblasť sa rozprestiera na oboch stranách Karpát, prevažne v horských oblastiach. Práve tieto horské podmienky sťažujú obyvateľom pohraničia a návštevníkom rýchle a pohodlné cestovanie. Rozloha programovej oblasti je viac ako 39 tisíc km², z čoho je takmer 60% na poľskej strane. Na Slovensku programová oblasť zahŕňa Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj a okres Spišská Nová Ves v Košickom samosprávnom kraji. V roku 2018 dosiahol počet obyvateľov programovej oblasti takmer 5,2 miliónov, z ktorých približne 70% žilo na poľskej strane. Riadiacim orgánom pre programové obdobie 2021-2027 bude Ministerstvo fondov a regionálnej politiky Poľskej republiky. MIRRI SR bude národným implementačným orgánom. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - 2021-2027		
Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1. K prírode ohľaduplné a bezpečné pohraničia	Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	24 830 251 €
2. Prepojenejšie pohraničia	Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobilite	23 005 741 €
3. Tvorivé a turisticky atraktívne pohraničia	Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	62 649 562 €
4. Spolupráca medzi inštitúciami a obyvateľmi pohraničia	Posilňovanie inštitucionálnej kapacity orgánov verejnej moci, najmä tých, ktoré sú oprávnené riadiť osobitné územie, ako aj zainteresovaných strán Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	10 342 917 €
CELKOM		120 828 471 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027 Poľsko – Slovensko (verzia december 2021)

INTERREG Slovensko – Česko na roky 2021-2027: Programovou oblasťou na Slovensku sú regióny NUTS III Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj a Žilinský samosprávny kraj, v Českej republike je to Juhomoravský kraj, Zlínsky kraj a Moravskosliezsky kraj. V programovom období 2021-2027 bude program riadiť Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI SR), ktoré pôsobí ako riadiaci orgán, a Spoločný technický sekretariát. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - ČESKO 2021-2027		
Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1.1 Životné prostredie	Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	19 935 420 €
2.1 Vzdelávanie	Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu	7 176 751 €

Program INTERREG SLOVENSKO - ČESKO 2021-2027		
Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
2.2 Kultúra a cestovný ruch	Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	43 060 507 €
3.1 Inštitucionálna spolupráca	Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch	4 784 501 €
3.2 Miestne iniciatívy	Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	4 784 501 €
CELKOM		79 741 680 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Česko 2021-2027 (verzia 4.4.2022)

Indikatívny časový plán čerpania programov cezhraničnej spolupráce v rokoch 2021-2027 vrátane technickej pomoci v Eur								
Program	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	CELKOM
Interreg Poľsko – Slovensko	17 390 306	17 738 112	18 092 874	18 454 732	18 823 827	19 200 303	19 584 309	129 284 462
Interreg Slovensko – Česko	11 477 044	11 706 585	11 940 717	12 179 531	12 423 121	12 671 584	12 925 016	85 323 597
	28 867 350	29 444 697	30 033 591	30 634 263	31 246 948	31 871 887	32 509 325	214 608 059

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+

Komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ sú pomerne náročné programy na prípravu a implementáciu pre obec ako samosprávnú jednotku. **Sú pre ne však realizovateľné v partnerskej spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, mestami alebo inštitúciami verejnej správy.** Ide o fondy, ktoré sú spravované centrálnne, priamo Európskou komisiou alebo ňou poverenými inštitúciami – tzv. centrálnne riadené programy, ktorých finančné alokácie v programovom období 2021-2027 porastú. Žiadosti o ich čerpanie sú však náročné na prípravu z dôvodu celoeurópskej konkurencie a ich zamerania, ktoré musí spĺňať atribúty inovatívnosti a kreativity, udržateľnosti a prenositeľnosti znalostí v kontexte EÚ. Ide o 11 centrálnych programov:

1. **Horizont Európa/Horizon Europe** (veda, konkurencieschopnosť, inovácia);
2. **Connecting Europe Facility – CEF** (Nástroj pre prepojenie Európy – transeurópska dopravná, energetická a digitálna infraštruktúra);
3. **Erasmus+** (vzdelávanie/odborná príprava, mládež, šport);
4. **Kreatívna Európa/Creative Europe** (delí sa na dve časti: Kultúra a Médiá; kultúrna a jazyková rozmanitosť, kultúrne dedičstvo a konkurencieschopnosť, audiovizuálna tvorba);
5. **CERV/Citizenship, Equality, Rights and Values** – Práva a hodnoty (nahradil program Europe for Citizens/Európa pre občanov, podporuje európske práva, hodnoty, rovnosť a participáciu občanov);
6. **LIFE** (životné prostredie, zmena klímy);
7. **Program pre jednotný trh** (bezpečnosť potravín, ochrana spotrebiteľa, konkurencieschopnosť MSP, efektívny jednotný trh, európske štatistiky, účinné štandardy);
8. **Program na podporu reforiem** (správa verejných rozpočtov, podnikateľské prostredie, vzdelávanie a odborná príprava/sociálna oblasť, životné prostredie/energetika);
9. **InvestEU** (udržateľná infraštruktúra, výskum/inovácia/digitalizácia, malé a stredné podniky – MSP, sociálne podnikanie a zručnosti);
10. **Digitálna Európa** (výkonná výpočtová technika, umelá inteligencia, kybernetická bezpečnosť a dôvera, pokročilé digitálne zručnosti, využitie digitálnych kapacít a interoperabilita);
11. **European Solidarity Corps** (solidarita a podpora tretím krajinám).

Zdrojom financovania projektov v partnerskej spolupráci s inými subjektmi je aj **Vyšehradský fond** (Visegrad Fund). Je medzinárodná donorská organizácia založená v roku 2000 vládami krajín V4 (Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska) na podporu regionálnej spolupráce medzi krajinami V4 a medzi regiónom V4 a ďalšími krajinami (regiónom západného Balkánu a Východného partnerstva). Fond z príspevkov členských krajín V4 poskytuje 8 miliónov Eur prostredníctvom grantov, podporou mobilít a štipendií. Ostatné darcovské krajiny (Kanada, Nemecko, Holandsko, Južná Kórea, Švédsko, Švajčiarsko, Spojené štáty americké) poskytli ďalších 10 miliónov Eur prostredníctvom rôznych grantových programov vedených fondom od roku 2012. Fond podporuje nasledovné oblasti: (1) Kultúrna a spoločná identita; (2) Vzdelávanie a budovanie kapacít; (3) Regionálny rozvoj, životné prostredie a turizmus; (4) Verejná politika a

inštitucionálne partnerstvo; (5) Inovácia, výskum, vývoj, podnikanie; (6) Demokratické hodnoty a médiá; (7) Sociálny rozvoj.

Fondy EHP a Nórska: Slovenská republika je od roku 2004 príjemcom podpory z Nórskeho finančného mechanizmu (EEA grants), ktorý doteraz zafinancoval podporu pre projekty v hodnote 263 mil. Eur. V rokoch 2014-2021 boli sumou približne 113 mil. Eur podporené projekty zamerané na oblasť kultúry, občianskej spoločnosti, dobrej správy vecí verejných, základných práv a slobôd a ďalej na oblasť životného prostredia, energetiky, zmeny klímy a nízkouhlíkového hospodárstva. V nasledujúcom období do roku 2027 je možné opätovne počítať s týmito fondmi.

EPC financovanie: Hlavným predmetom energetických služieb so zaručeným výsledkom (Energy Performance Contracting – EPC) je návrh, projektovanie a realizácia investičných úsporných opatrení v existujúcej budove, areáli alebo inej prevádzkovej jednotke vrátane energetického manažmentu. Investičné náklady hradí dodávateľ, úsporné opatrenia sú niekoľko rokov splácané z dosiahnutých úspor. Pre celý projekt je len jeden dodávateľ (poskytovateľ energetických služieb/ESCO), ktorý na seba berie väčšinu finančných aj technických rizík. Metóda EPC je všeobecne vhodná pre objekty s vysokou spotrebou energie a s horšou energetickou účinnosťou. Výhody tejto metódy financovania sú: záruka úspešnosti projektu, dlhodobo dosahované zníženie spotreby energie, jeden dodávateľ, rovnaká motivácia dodávateľa i zákazníka, možnosť zaistenia financovania projektu, zlepšenie kvality pracovného a životného prostredia. Táto metóda je predovšetkým vhodná pre štátne inštitúcie a organizácie, pre kraje, mestá, obce a ich príspevkové organizácie.

Modernizačný fond: Hlavným cieľom je podporiť členské štáty EÚ modernizáciou a dekarbonizáciou ich energetických systémov. Fond podporuje projekty, ktoré pomôžu splniť ciele pre znížovanie emisií skleníkových plynov, zvyšovanie energetickej účinnosti a rozvoj obnoviteľných zdrojov energie. Podpora z fondu doplní financie z Programu Slovensko tak, aby sa neprekrývali, a zároveň aby bola podpora prístupná čo najširšiemu okruhu žiadateľov a ich technologickým riešeniam.

V Bešeňovej 04.07.2024

Ing . Martin Baran
starosta obce

ZOZNAM SKRATIEK

SR	Slovenská republika	OOOR Región	Oblasťná organizácia cestovného ruchu Región Liptov
ČR	Česká republika	SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
PL	Poľská republika	SŠ	Stredná škola
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj	V4	Neformálne združenie krajín Poľsko, Slovensko, Česká republika a Maďarsko
ZASK	Žilinský samosprávny kraj	VÚC	Vyšší územný celok
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky	ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
MIRRI	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky	ZŠ	Základná škola
MPRV	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky	ZUŠ	Základná umelecká škola
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky	I.tr.	Cesta I. triedy
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky	a i.	a iné
PPA	Poľnohospodárska platobná agentúra	a pod.	a podobne
SK8	Spolupráca 8 krajov	a. s.	Akiová spoločnosť
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky	atď.	a tak ďalej
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky	BRO	Biologicky rozložiteľný odpad
REGOB	Register obyvateľov Slovenskej republiky	BV	Bežné výdavky
RÚSS Žilina	Regionálny úrad školskej správy v Žiline	CD	Cestná doprava
UPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny	CIZS	Centrum integrovanej zdravotnej starostlivosti
CVČ	Centrum voľného času	CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
CVTI	Centrum vedeckých a technických informácií	CO	Civilná ochrana
EK	Európska komisia	CO2	Oxid uhličitý
EÚ	Európska únia	CR	Cestovný ruch
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	ČOV	Čistička odpadových vôd
IoT	Internet vecí	D1	Diaľnica, súčasť vetvy „A“, 5. paneurópskeho koridoru a európskych ciest E50
ISEMI	Inštitút pre medzinárodnú bezpečnosť a krízové riadenie	DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny	EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
KPÚ	Krajský pamiatkový úrad	EHP	Európsky hospodársky priestor
MAS	Miestna akčná skupina	EMAS	Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit
MŠ	Materská škola	ENRAF	Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond
ODI	Okresný dopravný inšpektorát		

EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka	MA 21	Miestna agenda 21
EPC	Energy Performance Contracting	MAD	Mestská autobusová doprava
ESF+	Európsky sociálny fond	MHD	Mestská hromadná doprava
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	mil.	Milión
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета	mld.	Miliarda
EUI	European Urban Initiative	MRK	Marginalizovaná rómska komunita
EZ	Environmentálna záťaž	MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
CEF	Connecting Europe Facility	NDS	Národná diaľničná spoločnosť
Eur	Euro – spoločná európska mena	NP	Národný park
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета	NKP	Národná kultúrna pamiatka
EZ	Environmentálne záťaž	NPP	Nepoľnohospodárska pôda
FO	Fyzická osoba	NUTS III	Územná jednotka na úrovni VÚC
FO	Finančné operácie	OKEČ	Odvetvie klasifikácie ekonomických činností
FST	Fond na spravodlivú transformáciu	OP	Operačný program
GIS	Geografický informačný systém	ORKO	Oblasť riadenia kvality ovzdušia
ha	hektár	OŠK	Obecný športový klub
HBV	Hromadná bytová výstavba	OZ	Občianske združenie
CHKO	Chránená krajinná oblasť	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
CHVÚ	Chránené vtáčie územie	PHSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
IBV	Individuálna bytová výstavba	UMR Liptov	Územie udržateľného mestského rozvoja Ružomberok – Liptovský Mikuláš
ID	Integrovaná doprava	PP	Poľnohospodárska pôda
IDS	Integrovaný dopravný systém	PO	Právnická osoba
IKT	Informačne a komunikačné technológie	PRV	Program rozvoja vidieka
IROP	Integrovaný regionálny operačný program	PUM	Plán udržateľnej mobility
IS	Informačné systémy	RIC	Regionálne inovačné centrum
ISO	Systém riadenia kvality podľa Medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu	RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
IÚI	Integrované územné investície	RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
IÚS	Integrovaná územná stratégia	SEAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky
IZS	Integrovaný záchranný systém	SECAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky a klímy
KF	Kohézny fond	SODB2021	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021
KO	Komunálny odpad	SPP	Slovenský plynárenský priemysel
KV	Kapitálové výdavky	s. r. o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným
LED	Svetlo vyžarujúca dióda (skratka z anglického light-emitting diode)	SSE	Stredoslovenská energetika

SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba	UMR	Územie udržateľného mestského rozvoja
tis.	Tisíc	VOD	Verejná osobná doprava
TKO	Tuhý komunálny odpad	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
TV	Televízia	V4	Krajiny Vyšehradskej spolupráce
TEN-T	Transeurópska dopravná sieť	ZŤP	Osoba zdravotne ťažko postihnutá
ÚPN	Územný plán	ZRPŠ	Združenie rodičov a priateľov školy

ZOZNAM VÝCHODISKOVÝCH DOKUMENTOV

- ❖ Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021-2027
- ❖ Program Slovensko 2021-2027
- ❖ Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR) 2014-2030
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2022-2030
- ❖ Integrovaná územná stratégia UMR Liptov na roky 2023 - 2023
- ❖ Stratégia CLLD 2014 - 2020 pre územie MAS Dolný Liptov
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Bešeňová na roky 2016 - 2020

PRÍLOHA

PRÍLOHA 1

ZÁSObNÍK PROJEKTOV A AKČNÝ PLÁN OBCE BEŠEŇOVÁ PRE OBDOBIE 2023 - 2030

Príloha 1 Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Bešeňová na roky 2023 - 2030

ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Bešeňová pre obdobie 2023 - 2030

Odhadovaná potreba finančných zdrojov:

66 667 000 €

p. č.	Názov projektového zámeru	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	STAV PRÍPRAVY			Odhad obdobia realizácie				Poznámka	
				Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	22 projektov	3 projektov	5 projektov		Opatrenie PHSR obce
								2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030		
			áno/nie	áno/nie	áno/nie							
1	Vybudovanie všetkých sietí v dvoch nových lokalitách (časť Roviny, časť pod Travertínmi)	Obec Bešeňová	3 000 000 €	nie	nie	nie	200 000,00 €			x	3.8.3	
2	Dokončenie asfaltovej cesty k IBV Sihof	Obec Bešeňová	400 000 €	áno	áno	nie	10 000,00 €	x			3.4.1	
3	Vybudovať príjazdové cesty k pamiatkam a travertínom	Obec Bešeňová	10 000 €	nie	nie	nie		x			3.4.1	
4	Vybudovať trasy pre cyklistov, in-line korčule a kolobežky	Obec Bešeňová	1 000 000 €					x			3.4.3	
5	Dokončenie všesportového areálu	Obec Bešeňová	200 000 €	áno	áno	nie	10 000,00 €	x			1.4.2	
6	Rekonštrukcia kultúrneho domu	Obec Bešeňová	3 000 000 €	áno	áno	nie	60 000,00 €	x			1.2.3	
7	Sprístupniť pamiatky - červená terasa, Biela terasa, Kaplnka, Zelené jazierko,	Obec Bešeňová	300 000 €	nie	nie	nie				x	2.4.2	
8	Zvýšiť rozsah služieb a atrakcií v letnej sezóne po 22:00 hod	Obec Bešeňová	30 000 €	nie	nie	nie				x	2.4.1	
9	Výstavba 10 nových bytových domov	Obec Bešeňová	20 000 000 €	nie	nie	nie				x	3.8.3	
10	Domov pre seniorov	Obec Bešeňová	2 000 000 €				S		x		3.7.2	
11	Nová škôlka	Obec Bešeňová	1 500 000 €					x			3.6.1	
12	Vytvoriť podmienky pre revitalizáciu obytných zón	Obec Bešeňová								x	3.4.1	
13	Vybudovať bezbarierový prístup na obecnom úrade	Obec Bešeňová	20 000 €					x			4.1.3	
14	Zníženie energetickej náročnosti dom smútku	Obec Bešeňová	100 000 €	áno	áno	nie			x		3.5.2	
15	Zníženie energetickej náročnosti šatne futbalové ihrisko	Obec Bešeňová	100 000 €	áno	áno	nie			x		3.5.2	
16	Rekonštrukcia verejného osvetlenia na úsporný systém	Obec Bešeňová	150 000 €	áno	áno	nie		x			3.5.2	
17	Vybudovať asfaltové cesty pri všesportovom areáli: 60 bm	Obec Bešeňová	150 000 €					x			3.4.1	
18	Vybudovať miestnu komunikáciu a parkovisko pri cintoríne: miestna komunikácia 140 bm, parkoviská 70 bm - 54 parkovacích miest	Obec Bešeňová	200 000 €					x			3.4.1	
19	Vybudovať asfaltové cesty na IBV Sihof 800 bm	Obec Bešeňová	600 000 €					x			3.4.1	
20	Zriadiť piatu autobusovú zástavku v obci pri Vodnom Parku Bešeňová	Obec Bešeňová	7 000 €					x			3.4.4	
21	Zriadiť železničnú zástavku	Obec Bešeňová	2 700 000 €					x			3.4.4	
22	Vybudovať chodníky k NBD "E" - 30 bm a na ulici Jána Lovottu od súp. č. 190 k autobusovej zástavke 95 bm	Obec Bešeňová	50 000 €					x			3.4.1	

23	Zabezpečiť drtič na stavebný odpad	Obec Bešeňová	150 000 €					x				3.1.2
24	Multifunkčná športovo kongresová hala na ploche 4500 m ²	Obec Bešeňová	4 000 000 €					x				2.4.2
25	Výbudovanie športovo relaxačnej zóny v obci Bešeňová "Všešportový areál"	Obec Bešeňová	170 000 €					x				1.4.2
26	Projekt "Podpora funkcií rodiny"	Obec Bešeňová	80 000 €					x				1.3.1
27	Tribúna	Obec Bešeňová	250 000 €					x				1.4.2
28	Zrealizovať rozšírenie verejnej kanalizácie v časti Roviny - projekt "Potok - odkanalizovanie obce"	Obec Bešeňová	1 400 000 €					x				1.1.3
29	Hasičská zbrojnica	Obec Bešeňová	500 000 €					x				3.9.1
30	Rozšíriť kamerový systém	Obec Bešeňová	300 000 €					x				3.9.1
31	Vybudovať chodníky k travertínom	Obec Bešeňová	50 000 €					x				3.4.1
32	Zvýšenie kapacít existujúcej MŠ, vybudovanie bezbariérového vstupu	Obec Bešeňová	180 000 €					x				3.6.1
33	Zabezpečiť vybudovanie vodozadržných opatrení, ktoré zabráni odtoku vôd a prispievajú k zvýšeniu úrovne podzemných vôd, ich využitie a zavlžovanie	Obec Bešeňová	400 000 €					x				2.3.1
34	Spevnené plochy na cintoríne Bešeňová	Obec Bešeňová	40 000 €								x	
35	Zabezpečené kontajnerové stojisko pre triedený a komunálny odpad	Obec Bešeňová	100 000 €								x	
36	Dom smútku - ozvučenie a kamerový systém	Obec Bešeňová	30 000 €								x	

PRÍLOHA 2

TYPOVÉ AKTIVITY PRE JEDNOTLIVÉ OPATRENIA PHSR OBCE BEŠEŇOVÁ NA ROKY 2023 - 2030

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifický cieľ 1.1

Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prírodných ekosystémov)

Opatrenie	Typové aktivity
1.1.1 Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy	<ul style="list-style-type: none">❖ využívať metodickú podporu a koordináciu v oblasti mitigačných opatrení s cieľom znižovania produkcie skleníkových plynov v sídlach (nízkouhlíková stratégia Žilinského kraja, podpora tvorby SECAP, komunitnej energetiky a i.) a zabezpečovať komplexné riešenia na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov do roku 2030,❖ zaviesť a udržiavať systém monitorovania kvality ovzdušia a o výsledkoch monitorovania pravidelne informovať obyvateľov,❖ spolupracovať na zlepšovaní kvality ovzdušia v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia s využitím medzinárodných a národných projektov (napríklad program LIFE),❖ podporovať výmeny kotlov na tuhé palivo v domácnostiach vrátane podpory sociálne slabších obyvateľov, ktorí nedosiahnu na štandardné podmienky financovania výmeny kotlov,❖ spracovať a implementovať Nízkouhlíkovú stratégiu obce a podporovať princípy prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo,❖ podporovať zriaďovanie nízkoemisných a bezemisných zón v obci a v rekreačnom území,❖ podporovať reštrikcie voči osobným automobilom so spaľovacím motorom v nízkoemisných zónach,❖ podporovať zriadenie obytných zón s upraveným dopravným režimom (napr. trendových Zón 30),❖ podporovať dopravnú obsluhu zón nízkoemisnou a bezemisnou dopravou,❖ podporovať nízkoemisné a bezemisné dopravné riešenia na území národných parkov a lokalít európsky a svetovo významného kultúrneho a prírodného dedičstva,❖ zabezpečovať výsadbu a regeneráciu izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov,❖ podporovať budovanie protihlukových stien a bariér a realizáciu protihlukovej výsadby,❖ koordinovať riadenie svetelnej signalizácie na križovatkách ako tzv. "zelené vlny",❖ identifikovať a využívať možnosti zachytávania uhlíka s dôrazom na prírode blízke opatrenia (ochrana rozsiahlejších starých lesov, mokradí a pod.),❖ pri aktualizácii alebo vypracovaní strategických dokumentov vrátane územných plánov prioritizovať ochranu lesov a poľnohospodárskej pôdy do záväznej časti územných plánov miest a obcí v regióne,❖ zabezpečiť ochranu a udržateľnú obnovu lesa podľa podmienok biotopov, prírodného drevinového zloženia, multifunkčného využitia, vhodného manažmentu a očakávaných dopadov zmeny klímy,❖ v lesnom prostredí realizovať protierózne, vodozadržné, brehoochranné a podobné opatrenia,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred zástavbou, nevhodnou urbanizáciou a infraštruktúrou ako skladovacie priestory, dopravné stavby a i., ❖ zabrániť vysychaniu poľnohospodárskej pôdy a podporovať napr. zakladanie remízok v poľnohospodárskej krajine, ❖ zmierniť povrchový odtok vytváraním vsakovacích území na poľnohospodárskych plochách agrotechnickými opatreniami, ❖ participovať na spoločných projektoch so zapojením partnerov z krajov, univerzít, mimovládnych organizácií, podnikov i verejnosti.
1.1.2	Podporovať zástavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabrániť ďalšiemu zhoršeniu stavu zachovania významných druhov a stratám prioritných a inak významných biotopov, ❖ participatívne vypracovať Integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny a zabrániť ďalšiemu narušovaniu charakteristického rázu liptovskej krajiny, ❖ realizovať analýzu problémov, bariér a príležitostí pre integrovaný systém spoločného spravovania prírody a krajiny z pohľadu vlastníkov, správcov a užívateľov územia a ich záujmových skupín, ❖ navrhnúť systém pravidelného komplexného monitorovania udržateľnosti územia – prírody, krajiny a ekosystémových služieb, ❖ podporovať tvorbu prirodzených krajinných prvkov, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, ❖ metodicky podporovať územný rozvoj samospráv (územný plán obce, zmeny a doplnky územných plánov, územné plány zón ai. v zmysle integrovaného manažmentu krajiny vrátane podpory vytvárania krajinnno-ekologických plánov, ❖ obnovovať najcennejšie časti prírodného dedičstva (druhových populácií, biotopov, segmentov krajiny), ❖ zabezpečiť ochranu krajiny pred šírením invázných a nepôvodných druhov a zabezpečiť odstraňovanie invázných druhov rastlín, ❖ zlepšiť spoluprácu so ŠOP SR a správami národných parkov s cieľom zlepšiť manažment chránených území prostredníctvom rád národných parkov vrátane urýchlenia prijatia zonácií národných parkov.
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať, zverejniť a implementovať koncepciu ochrany, zadržiavania a využívania vôd, ❖ spracovať projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia, ❖ zabezpečiť vypracovanie projektových dokumentácií pre územia ohrozené povodňami, ❖ zrealizovať protipovodňové opatrenia, ❖ zabezpečiť ochranu existujúcich zdrojov povrchových a podzemných vôd, ❖ rekonštruovať a intenzifikovať existujúce vodárenské zdroje podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu, ❖ podporovať budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd, ❖ zabezpečovať zvýšenie retencie vody v území, ❖ zvýšiť podiel zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi na základe výsledkov analýzy zásobovania pitnou vodou a zistenia kapacity existujúcich vodojemov, ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a údržbu verejnej vodárenskej infraštruktúry (riešenie zásobovania pitnou vodou, riešenie čistenia komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nízkym podielom odkanalizovania), ❖ zavádzať alternatívny spôsob nakladania s odpadovými vodami tam, kde nie je vybudovaná kanalizačná sieť (domové čističky odpadových vôd).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd ❖ Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Napojenosť % obyvateľstva z celkového počtu domácností a iných objektov napojených na infraštruktúru pre zásobovanie pitnou vodou ❖ Oblasť riadenia kvality ovzdušia – ORKO

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích staniciach v regióne Liptov) ❖ Emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia ❖ Vypracovaný integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny s osobitným cieľom zachovania charakteristického rázu liptovskej krajiny ❖ Vypracovaný projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia ❖ Podiel vodných útvarov v dobrom stave ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky NO₂ v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM 2,5 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³)
--	--

Špecifický cieľ 1.2

Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície

Opatrenie	Typové aktivity
1.2.1 Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spolupracovať s odborníkmi na urbanizmus, architektúru, záchranu tradičnej architektúry a obnovu krajiny a dosiahnuť súlad miestne jedinečných hodnôt krajiny s urbanizovaným územím so zámerom podporovať lokálny „genius loci“, ❖ vypracovať a pravidelne aktualizovať zoznam miestnych pamätihodností v obci, ❖ zmapovať aktuálny stav kultúrnych pamiatok a pamätihodností na území obce vrátane sakrálnych, technických a vojenských pamiatok a označiť ich aj s využitím digitálnych technológií, ❖ obnovovať, rekonštruovať a revitalizovať pamiatkové objekty a miestne pamätihodnosti vo vlastníctve štátu, samosprávy, cirkvi, neziskového a súkromného sektora a iných, s možnosťou ich využitia na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, pamätné izby, poskytovanie zážitkových foriem vzdelávania a kultúrneho turizmu, atraktívne trávenie voľného času, a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia, ❖ renovovať, kreatívne zhodnocovať a oživovať nevyužívanú infraštruktúru a rôzne zanedbané objekty a areály v obci (vrátane domov) a využívať ich na rôzne kultúrne, komunitné i podnikateľské účely a aktivity, ❖ budovať priestory na umelecké rezidencie a prezentačné aktivity, ❖ obnovovať a udržiavať hroby a náhrobky významných osobností a dejateľov na miestnom cintoríne.
1.2.2 Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať kultúrne iniciatívy a činnosť miestnych spolkov aj ako spôsob podpory miestneho podnikania v kultúre a budovať verejne zdieľanú kultúrnu infraštruktúru, ❖ vytvárať podmienky pre technologické a netechnologické inovácie v kultúre, ❖ zriaďovať moderné pamätné izby a lokálne múzeá postavené na jedinečnosti miesta a interpretujúce identitu interaktívnou formou, ❖ vytvoriť podmienky pre lepšiu spoluprácu miestnych a regionálnych kultúrnych operátorov v odlišnej zriaďovateľskej pôsobnosti a rozšíriť možnosti ich vzájomnej propagácie, ❖ klásť dôraz na rozvoj ľudských zdrojov v kultúrnych spolkoch a združeniach vrátane ich ďalšieho vzdelávania, ❖ podporovať aktivity kultúrnych spolkov a združení zapájaním do regionálnych, nadregionálnych a cezhraničných projektov zameraných na výmenu skúseností a zviditeľňovania produktov a služieb kreatívnej tvorby.
1.2.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľov mimo hlavného centra a pre ľudí so zdravotným postihnutím. ❖ zbierať predmety a miestne príbehy o ľuďoch a miestach, vrátane legend a oživovať ich prostredníctvom interpretácie a zážitkov v kultúrnom turizme, ❖ podporovať živú kultúru ako súčasť posilňovania identity, miestnej ekonomiky a mobilizácie potenciálu záujmových komunit,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zavádzať digitalizáciu do prezentácie a interpretácie kultúrneho dedičstva s využitím moderných inovatívnych prístupov a technológií, a tým podporovať nové a inovatívne formy poskytovania kultúrnych zážitkov, ❖ budovať zážitkové a náučné chodníky o miestnej histórii a osobnostiach pre všetky vekové kategórie, ❖ sprístupňovať históriu a podporovať tradície regiónu formou tematických interaktívnych aktivít s využitím multimedialných prezentácií a moderných interpretačných technológií tak, aby sa stali súčasťou ponuky kultúrneho turizmu, ❖ zabezpečiť medziodvetvovú spoluprácu a prepájať živú kultúru s komunitným životom a produktami cestovného ruchu, ❖ zachraňovať, vhodne využívať a rozvíjať jedinečné oblasti miestnej kultúry ako súčasti identity územia a miestnej ekonomiky, ❖ podporiť prezentáciu a predaj dizajnových, remeselných a tradičných výrobkov na jednom mieste, ❖ rekonštruovať a modernizovať budovy a vybavenie tradičných domov kultúry (kultúrnych domov) vrátane obstarania modernej audiovizuálnej techniky a vybavenia súvisiaceho s organizáciou podujatí aj vo vonkajšom priestore, ❖ debarierizovať a modernizovať miestne expozície s využitím najmodernejších trendov a techniky vrátane ich sprístupnenia obyvateľom a návštevníkom s rôznym zdravotným postihnutím, ❖ podporovať odborný zber, vystavenie prípadne úschovu zbierkových predmetov do pamätných izieb a miestnych múzeí a digitalizáciu tohto zbierkového fondu, ❖ podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti modernou interaktívnou formou prostredníctvom múzejnej pedagogiky, ❖ zavádzať technologické, procesné a sociálne inovácie do riadenia tradičných kultúrnych inštitúcií vrátane SMART riešení, ❖ podporiť vznik zdieľaného audiovizuálneho archívu v regióne (pre múzejné inštitúcie, knižnice a pod.), ❖ podporovať činnosť miestnych divadelných súborov, folklórnych súborov, tanečných a hudobných zoskupení, umeleckých spolkov atď., ❖ podporovať tradičné a etablované podujatia regionálneho, nadregionálneho a národného významu, ❖ podporovať vydávanie hudobných nosičov s tradičnou hudbou a odborných monografií, ❖ podieľať sa na modernizácii obecných knižníc a obnove knižného fondu s cieľom zvyšovania čitateľskej gramotnosti u detí a mládeže a zvyšovania záujmu o literatúru a písanie.
--	---

Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne ❖ Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách ročne
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet podporených projektov na záchranu a rozvoj tradičnej ľudovej kultúry ❖ Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií ❖ Percento kapitálových a bežných výdavkov obecného rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy ❖ Počet návštevníkov vybraných kultúrnych zariadení v regióne Liptov za rok

Špecifický cieľ 1.3	
Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	
Opatrenie	Typové aktivity
1.3.1 Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže	<ul style="list-style-type: none"> ❖ budovať a rekonštruovať odborné učebne na voľnočasové aktivity na ZŠ a skvalitňovať materiálno-technické vybavenie, ❖ podporovať rozvoj hudobných, tanečných, rytmických, dramatických a estetických činností zameraných na zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže,

	prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zapájať deti predškolského veku do umeleckých činností ZŠ, diagnostikovať ich motorické, výtvarné a rytmické schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zapájať deti predškolského veku do činnosti športových klubov, diagnostikovať ich pohybové schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom štúdiu detí s umeleckým a športovým zameraním, ❖ zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o kultúrno-umeleckých a športových aktivitách detí a mládeže, ❖ implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých kreatívnych a športových talentov a nadania, ❖ revitalizovať areály základných a stredných škôl pre systematickú športovú činnosť na školách, voľnočasové aktivity CVČ, v športových kluboch, prípadne záujmových združeníach, ❖ budovať a revitalizovať indoorové a outdoorové športové zariadenia a telocvične pre deti a mládež s možnosťou celoročnej prevádzky, ❖ skvalitňovať materiálo-technické vybavenie športových zariadení a telocviční, ❖ sprístupniť športoviská a športové areály pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t. j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov, ale aj širokej verejnosti vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím.
1.3.2	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít	<ul style="list-style-type: none"> ❖ posilňovať miestne iniciatívy, dobrovoľnícke aktivity a inštitucionálne rámce prostredníctvom programov verejnej správy pre prácu s mládežou (napr. Rada mládeže, mládežnícke parlamenty, kluby mládeže ai.), ❖ obnoviť a udržiavať neformálne stretávanie sa a prácu mládeže v obci, ❖ podporovať činnosť a vybrané projekty mladých, ktoré ich motivujú k stretávaniu sa a k spoločným verejnosprospešným aktivitám v spolupráci s vysokými školami, odbornými organizáciami štátnej správy, miestnymi samosprávami a tretím sektorom, ❖ podporovať zavedenie nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, ❖ stimulovať mladých k medzinárodnej mobilite aj prostredníctvom programov EÚ, ❖ integrovať aj vylúčené komunity mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunit, ❖ podporovať spoločné programy cezhraničnej a medzinárodnej výmeny a vzdelávania pre študentov a učiteľov v sektore vzdelávacích inštitúcií profesijnej a odbornej prípravy, ❖ zlepšiť informovanosť pedagógov, rodičov a verejnosti o aktivitách mládeže, ❖ podieľať sa na vypracovaní medzisektorovej koncepcie systémovej práce s mládežou a podpory mladých ľudí ako súčasť stabilizácie sociálneho kapitálu a vytvárania atraktivity územia pre mladých ľudí v rôznych fázach života (napr. vzdelávanie, kariérne poradenstvo, podpora podnikania, prvá práca, podpora zakladania rodín – dostupné bývanie a verejné služby pre mladé rodiny, komunitné aktivity, dobrovoľníctvo atď.).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne	
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet pilotných aktivít a projektov v oblasti podpory mladých umeleckých a športových talentov ❖ Miera spokojnosti žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti s rozsahom informovanosti o umelecko - kultúrnych a športových aktivitách detí a mládeže 	

Špecifický cieľ 1.4		
Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce		
Opatrenie	Typové aktivity	
1.4.1 Podporovať šport ako súčasť zdravého	❖ organizovať športové podujatia zamerané na rozvoj telesných a pohybových zručností pre laickú verejnosť pod dohľadom športových profesionálov,	

	životného štýlu bez ohľadu na vek	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o organizácii športových podujatí v regióne, ❖ podporovať prevádzku a činnosti športových klubov a združení zo strany samosprávy pre prioritné športy v obci a pre ostatné organizované športy vrátane športov vyhľadávaných mladými ľuďmi, ❖ podporovať programy celoživotného a neformálneho vzdelávania športových profesionálov, ❖ odborne monitorovať športové danosti detí a mládeže v záujme efektívnej práce s ich talentom a zlepšovanie zdravia mladej generácie, ❖ vytvárať podmienky pre podporu organizovania športových podujatí regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu v záujme zvyšovania záujmu o šport u verejnosti a podpory návštevnosti regiónu, ❖ systematicky podporovať účasť reprezentantov obce na športových podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu, ❖ podporovať projektové partnerstvá na úrovni regiónu v podpore športového manažmentu a rozvoja športových talentov.
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať budovanie, modernizáciu, obnovu a údržbu športových areálov a športovísk pre amatérsky a profesionálny šport v obci vrátane ich vybavenia, ❖ podporovať budovanie moderných, funkčných a bezpečných atletických areálov, ktoré bude zodpovedať požiadavkám pre usporiadanie štandardizovaných atletických disciplín, ❖ podporovať budovanie moderných multišportových hál na všestranný rozvoj pohybu pre všetky vekové kategórie, vrátane moderných športovísk ako napríklad trampolíny, pump track, moderný skatepark a i., ❖ rekonštruovať, modernizovať a dovybaviť školské telocvične a športové areály škôl, vnútorné a vonkajšie športoviská vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov tak, aby sa jednotlivé športoviská vzájomne podporovali, ❖ vypracovať pravidlá a sprístupniť školské športoviská aj laickej verejnosti, ❖ podporovať budovanie a údržbu bežeckých lyžiarskych tratí v zimnom období a legalizovaných cyklotrás a peších turistických trás v letnom období, ktoré prepájajú turisticky významné a vyhľadávané lokality.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel športovísk a telocviční v areáloch a budovách verejných škôl, ktoré majú otvorené hodiny pre verejnosť ❖ Spokojnosť obyvateľov s dostupnosťou športovej infraštruktúry ❖ Počet športovcov reprezentujúcich obec na športových súťažiach a podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu ročne 	

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifický cieľ 2.1		
Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci		
Opatrenie	Typové aktivity	
2.1.1 Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zostaviť, zverejniť a priebežne aktualizovať databázu podnikateľských subjektov a ich aktivít, ❖ iniciovať a zaviesť platformu pravidelného stretávania s podnikateľmi a zamestnávateľmi v obci za účelom výmeny informácií, ❖ podporovať začínajúcich podnikateľov v obci, ❖ podporovať flexibilné formy pre riešenie rôznych životných situácií nadaných, talentovaných a podnikavých (ako napr. podpora bývania, mimoškolskej činnosti detí a i.), 	

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať účasť podnikateľov na špecializovaných kontraktačných a prezentačných podujatiach a zabezpečiť zdieľanú propagáciu obce a podnikateľských subjektov, ❖ podporovať odbúravanie byrokratických prekážok podnikania, ❖ organizovať vzdelávacie podujatia vrátane vzdelávania prostredníctvom nových technológií, ❖ organizovať osvetu na škole a vo verejnosti o možnostiach podnikania a samozamestnania v regióne, ❖ identifikovať a podporovať potenciál podnikateľov pre medzinárodnú spoluprácu a podporovať mobilitu a medzinárodné a cezhraničné spolupráce, ❖ overiť záujem a realizovať školské exkurzie u podnikateľov v obci s cieľom oboznámiť sa s reálnym pracovným prostredím; exkurzie a workshopy pre žiakov základných škôl zamerať na praktické zručnosti.
2.1.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať analýzu objektov a pozemkov vo vlastníctve samosprávy s cieľom ich efektívneho využitia a zhodnotenia pre rozvoj podnikateľských aktivít v obci, ❖ vypracovať, zverejniť a priebežne aktualizovať katalóg disponibilných nehnuteľností na podnikanie, ❖ majetkovoprávne vysporiadať nehnuteľnosti, ktoré užíva samospráva a ňou riadené organizácie, ❖ vymedziť a pripraviť nové lokality pre podnikateľské investície (pomoc pri príprave nových území pre investorov), ❖ potenciálnym investorom uľahčiť orientáciu v miestnych podmienkach poskytovaním odborného poradenstva.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Ekonomická aktivita obyvateľov ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet vzdelávacích podujatí vrátane počtu podujatí pre podnikateľov v obci organizovaných prostredníctvom nových technológií ❖ Počet pilotných projektov spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcej potreby trhu práce

Špecifický cieľ 2.2

Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce

Opatrenie	Typové aktivity
2.2.1 Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti	<ul style="list-style-type: none"> ❖ participovať na aktivitách ÚPSVaR-u pri zvyšovaní zamestnanosti, ❖ podporovať sprístupnenie informácií o voľných pracovných miestach z databázy ÚPSVaR na verejne prístupnom mieste, ❖ podporovať pracovné poradenstvo a integrované informačné služby vrátane infraštruktúry, ❖ podporovať personalizované služby zamestnanosti a programy "rýchleho nasadenia" služieb zamestnanosti, ❖ podporovať rôzne kombinované formy práce, ❖ zavádzať programy na prechod zo školy do zamestnania, ❖ zapájať neverejných poskytovateľov pri zlepšení prístupu obyvateľov k službám zamestnanosti s dôrazom na odbornú profiláciu klientov ÚPSVaR.
2.2.2 Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku	<ul style="list-style-type: none"> ❖ iniciovať a podporovať vytváranie zdieľaných podnikateľských služieb a infraštruktúry, ❖ iniciovať a podporovať pilotné aktivity a spoločné projekty a iniciatívy v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva, ❖ podporovať služby so zameraním na zosúladovanie rodinného a pracovného života s dôrazom na mladé rodiny, ❖ podporovať ekosystém sociálneho podnikania, ❖ podporovať miestne dodávateľsko-odberateľské vzťahy od sociálnych podnikateľov v samospráve aj v podnikateľskom prostredí,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať a aktívne prezentovať príklady dobrej praxe vo vytváraní pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (napr. so zdravotným postihnutím) a v sociálnom podnikaní.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Miera zamestnanosti vyjadrená v % ❖ Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím ❖ Podiel dlhodobo nezamestnaných v celkovom počte nezamestnaných (v %) ❖ Počet realizovaných pilotných aktivít a spoločných projektov a iniciatív v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva

Špecifický cieľ 2.3

Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb

Opatrenie	Typové aktivity
<p>2.3.1 Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať návrh vytvárania zdieľanej verejnej infraštruktúry na podporu podnikania v sektoroch miestnej ekonomiky vo vidieckom prostredí, ❖ podporovať nárast podielu miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva, ❖ podporovať revitalizáciu a zachovanie ekologických foriem obhospodarovania pôdy, tradičnej rastlinnej a živočíšnej výroby a produkcie tradičných výrobkov, ❖ zavádzať opatrenia s cieľom zvyšovania biodiverzity a efektivity, podpora welfare prístupu v chove hospodárskych zvierat a v agrolesníctve, ❖ podporovať zavádzanie multifunkčného využitia lesov a transformácie na udržateľné obhospodarovanie a zhodnocovanie ekosystémových služieb lesa u štátnych aj neštátnych vlastníkov lesa, ❖ podporovať revitalizáciu rozmanitej drevovýroby, zvyšovanie zhodnocovania dreva vo výrobkoch dlhodobej spotreby vyšším využívaním dreva v architektúre, stavebníctve, nábytkárstve a pod., ❖ podporovať digitalizáciu v sektore pôdohospodárstva, ako napr. presné poľnohospodárstvo, digitalizácia lesného hospodárstva a ochrany lesov, digitalizácia dodávateľsko-odberateľských vzťahov, využívanie sociálnych médií a pod., ❖ vytvárať podmienky pre stimulovanie vzniku malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami, ❖ vytypovať lokality pre umiestnenie obecných tržníc a pravidelne organizovať trhy na predaj miestnych výrobkov, ❖ podporovať vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských vzťahov v rámci mikroregiónu, miestnych a regionálnych potravinových systémov, potravinovej banky a i., ❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov nákupom technológií a vybavenia prevádzok, ❖ zapojiť samosprávy do vytvárania a zdieľaného manažmentu potravinových reťazcov (napr. stravovacie zariadenia v školských, zdravotníckych a sociálnych zariadeniach) a zavedenie spoločensky zodpovedného a zeleného obstarávania tovarov a služieb s preferenciou spotreby miestnych produktov, programy podpory zdravia obyvateľstva a pod., ❖ vytvárať partnerstvá spolupráce na územnej, sektorovej a medzisektorovej úrovni s inštitúciami vyššieho vzdelávania, vedy a výskumu, nezávislými odborníkmi v oblasti lesníctva, ekológie, spracovania dreva a stavebníctva, potravinárstva, poľnohospodárstva, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja atď.
<p>2.3.2 Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ navrhnuť model spolupráce aktérov v regióne pri interpretácii hodnôt chránených oblastí vrátane využitia ekosystémových služieb prírodného turizmu, ekoturizmu a ekologickej produkcie pôdohospodárstva pre podporu miestneho rozvoja, ❖ podporovať vybrané podnikateľské aktivity v oblasti agroturizmu, prírodného turizmu a ekoturizmu, ❖ vytvárať a posilňovať modely spolupráce na podporu udržateľného cestovného ruchu v prepojení na ďalšie odvetvia miestnej ekonomiky,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ organizovať interpretačné školenia a tréningy pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva, ❖ znižovať negatívne dopady masového cestovného ruchu zvlášť v chránených a prírodne hodnotných územiach zavedením systému monitoringu, regulácie a manažmentu návštevnosti, ❖ zavádzať ekologickú dopravu v exponovaných centrách cestovného ruchu.
2.3.3	Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov jednotným systémom regionálneho značenia, označovania kvality, pôvodu a originality, ❖ podporovať vytváranie diverzifikovaných predajných kanálov, distribučných a logistických uzlov v regióne aj mimo región Liptov, ❖ realizovať propagáciu domácich podnikateľských subjektov a miestnych výrobkov mimo regiónu, cezhranične a v zahraničí.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet novovytvorených miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva ❖ Počet nových malých miestnych výrobných a prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami ❖ Počet zorganizovaných interpretačných školení a tréningov pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ 2.4

Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov

Opatrenie	Typové aktivity
2.4.1 Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať tvorbu a inovácie autentických produktov v obci, ktorá umožní rozptýlenie návštevníkov z najfrekventovanejších lokalít do menej navštevovaných miest a poskytne pestrý a hodnotný zážitok, ❖ podporovať zatriktívnenie miest vhodných na nenáročnú turistiku najmä pre rodiny s deťmi, ❖ v spolupráci s partnermi rozširovať ponuku produktov pre rodiny s deťmi a podporovať kultúrne a spoločenské podujatia zamerané aj na detského diváka, ❖ vyvíjať a podporovať turisticky atraktívne podujatia a edukatívne zážitky, ❖ podporovať vytváranie ponuky vidieckeho cestovného ruchu diverzifikáciou podnikania farmárov do nepoľnohospodárskych činností, ❖ podporovať regionálne gastroprodukty a tradičné regionálne výrobky a vytvárať partnerstvá s ich výrobcami, ❖ podporovať tvorbu ucelených tematických produktov založených na využívaní autentického kultúrneho a prírodného dedičstva regiónu.
2.4.2 Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pri významnejších investíciách do cestovného ruchu pripravovať vopred komplexné dopadové štúdie a uplatňovať integrované plánovanie, ❖ zapojiť sa do podpory ekologickej dostupnosti turistických bodov záujmu a vybudovať celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými rekreačnými lokalitami, ❖ podporovať budovanie vyhlídkových bodov na zelených trasách (greenways), prírodných náučných chodníkoch, tematických kultúrnych trasách, peších turistických a vychádzkových trasách, ❖ podporovať tvorbu nových tematických prehliadkových trás historickými lokalitami venovaných rôznym oblastiam histórie a súčasnosti, ❖ v spolupráci so štátnymi orgánmi zaviesť program evidencie ubytovaných návštevníkov (napr. e-visitor, prípadne iné), realizovať podporu legálnych ubytovateľov a koordinovaný postup voči nelegálnym ubytovacím zariadeniam,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ dobudovať vhodné priestory so zázemím pre organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií v obci, ❖ podporovať vybudovanie detských zón a detských mestečiek v blízkosti turistických obcí, ❖ koordinovane zlepšovať prístup ku kultúrnym pamiatkam, prírodným pamiatkam a iným turistickým bodom záujmu (jednotná navigácia, jednotné značenie, hnedé tabule, oddychové zóny, vybavenosť a pod.), ❖ dobudovať nevyhnutnú infraštruktúru cestovného ruchu vrátane doplnkových služieb, akými sú napr. hygienické zariadenia, parkovacie a logistické systémy, doplnková infraštruktúra trás, návštevnícke centrá a pod., ❖ zaviesť jednotné vizuálne štandardy na umiestňovanie vývesných tabúl a označení na fasády historických budov s cieľom eliminovať vizuálny smog, ❖ podporovať budovanie priestorov na poskytovanie vzdelávania a organizovanie seminárov, firemných stretnutí, konferencií a kongresov, ❖ systematicky zveľaďovať a podporovať budovanie stravovacích prevádzok, oddychových miest, infobodov, fotopointov, systémov zberu a triedenia odpadu a hygienického zázemia na najnavštevovanejších turistických bodoch záujmu v obci vrátane tých, ktoré nemajú správcu alebo správca na to sám nestačí.
2.4.3	Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zapojiť sa do vytvárania siete jednotných a imidžotvorných miest prvého kontaktu s návštevníkom po regióne (informačné centrá, infobody a informačné terminály, vlakové stanice ai.), ❖ zavádzať moderné inovatívne komunikačné prostriedky do marketingovej komunikácie založené na zbere a analýze marketingových dát, ❖ podporovať vydávanie a distribúciu online aj offline informačný magazín o turistickej ponuke a dianí v regióne určený pre návštevníkov, ❖ podporovať digitalizáciu destinačných služieb a zavádzanie nových technológií na zlepšenie komunikácie s návštevníkom počas jeho pobytu v destinácii (audioguidy, gamifikácia, mobilné aplikácie, e-produkty, chatboty a i.), vrátane digitalizácie interpretácie prírody, kultúry, technických pamiatok, verejných priestranstiev, objektov, ❖ podporovať kreatívne, efektívne a inovatívne kampane pre cieľové návštevnícke segmenty na cieľových trhoch v online prostredí (s využitím crowdsourcing-u, user generated content-u atď.).
2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať a podporovať systém mobility žiakov obecnej ZŠ v rámci regionálnej výchovy po kultúrnych inštitúciách a kultúrnych pamiatkach na Liptove, ❖ zlepšiť informovanosť miestnych obyvateľov o turistickej ponuke v regióne Liptov, ❖ podporiť vernostný systém pre obyvateľov Liptova, ktorý bude motivovať miestnych spoznávať zaujímavosti vlastného regiónu.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne	
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet domácich návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v obci ročne ❖ Počet zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach obce ročne ❖ Počet vybudovaných nových produktov, služieb a atrakcií v obci ročne 	

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifický cieľ 3.1

Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti

Opatrenie	Typové aktivity
3.1.1 Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja	<ul style="list-style-type: none">❖ aktívne zapájať občanov, odbornú a laickú verejnosť do procesu tvorby a pripomienkovania koncepčných územnoplánovacích podkladov, ako aj dielčích problémov rozvoja jednotlivých zón – lokalít obce,❖ vypracovať a pravidelne podľa potrieb aktualizovať územnoplánovacia dokumentácia obce, doplniť ju o územné plány zón vytypovaných lokalít, Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) a Miestnu agendu 21 (MA 21),❖ podieľať sa na spracovaní Plánu udržateľnej mobility (PUM) pre región Liptov vrátane dopravného modelu,❖ spracovať a aktualizovať Územný generel dopravy ako podklad pre aktualizáciu územného plánu,❖ urbanisticky doriešiť a zatraktívniť centrum obce a zabezpečiť dobudovanie nových a revitalizáciu existujúcich obecných štvrtí určených na bývanie (osvetlenie, sadové úpravy, zeleň, parkovanie, chodníky, mobiliár, oddychové zóny, čistota a bezpečnosť a i.),❖ podporovať revitalizáciu a transformáciu starých priemyselných a iných nevyužívaných areálov,❖ pokračovať vo vysporiadaní pozemkov na projekty vo verejnom záujme a nové obecné štvrte,❖ spracovať projekt pozemkových úprav.
3.1.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	<ul style="list-style-type: none">❖ zvyšovať estetickú hodnotu krajiny prostredníctvom ochrany nosných prvkov estetickej kvality a typického charakteru krajiny,❖ vypracovať urbanisticko-architektonické štúdie vytypovaných verejných priestranstiev a krajinných celkov s dôrazom na vodozadržné opatrenia,❖ humanizovať obytné časti (vybudovať oddychové zóny s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou, detské ihriská a občiansku vybavenosť) s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy,❖ zabráňovať vizuálnemu smogu a spracovať koncepciu povoľovania reklamných, informačných a propagačných zariadení na území obce,❖ revitalizovať a udržiavať existujúce zariadenia na detských ihriskách,❖ revitalizovať a udržiavať verejný mobiliár, ako aj reklamné a informačné prvky na území obce,❖ vytvárať nové a revitalizovať existujúce oddychové zóny pre verejnosť a podporovať umiestňovanie jednotných prvkov drobnej architektúry v súlade s jednotným Manuálom verejných priestranstiev pri rešpektovaní ekologických zásad, architektonicko-výtvarných, ako aj dopravno-bezpečnostných princípov,❖ zlepšovať životné prostredie prostredníctvom návrhu malých zelených lokalít v urbanizovanom prostredí (tzv. malá environmentálna architektúra), doplnených o zelenú a modrú infraštruktúru,❖ zabezpečiť čistotu obce v súlade s harmonogramom zimnej údržby, čistenia ulíc a verejných priestranstiev,❖ podporovať realizáciu areálov určených na voľný výbeh psov.❖ podporovať znižovanie emisií CO₂ v oblasti materiálov pre výstavbu, prevádzku, údržbu a odstraňovanie stavieb bytového a nebytového fondu,❖ spracovať a pravidelne aktualizovať Generel zelene a Koncepciu starostlivosti o verejnú zeleň a dreviny,❖ vypracovať a realizovať štúdie revitalizácie a údržby parkov a verejných priestranstiev vrátane zón na bývanie s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene,❖ podporovať rozširovanie, budovanie a revitalizáciu parkov, zón zelene a zelených stien,❖ zabezpečiť dostatok zelene v sídlach, kvalitné sadovnícke úpravy a pravidelnú údržbu,❖ podporovať aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity,❖ zakladať komunitné záhrady, obecné aleje a ovocné sady.

Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vypracovaný a schválený územný plán obce ❖ Plocha verejnej zelene v m² v priamej správe obce
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet vybudovaných oddychových zón s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, ❖ Koeficient ekologickej stability krajiny ❖ Vypracovaný Manuál verejných priestranstiev ❖ Počet realizácií zelených ulíc s obnovou stromov alebo s alternatívnou formou zelene

Špecifický cieľ 3.2	
Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	
Opatrenie	Typové aktivity
3.2.1 Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podieľať sa na vypracovaní a implementácii Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy regionálnej a miestnej úrovni vrátane opatrení environmentálnej politiky, ❖ zabezpečiť rozvoj partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy, ❖ podporovať environmentálne komunitné aktivity a aktivity záujmových združení mimovládneho sektora, ❖ podporovať cezhraničné a medzinárodné projekty a iniciatívy na riešenie dopadov zmeny klímy na samosprávy, ❖ integrovať princípy a adaptačné riešenia dopadov zmeny klímy do prípravy a realizácie projektov v ďalších oblastiach regionálneho rozvoja.
3.2.2 Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať vodozadržné opatrenia a zadržiavanie a opätovné využívanie zrážkovej vody v sídlach, ❖ zavádzať osobitné zberné systémy na odpadovú a dažďovú vodu, úpravy spevnených plôch za účelom zadržiavania vody v teréne, ❖ budovať dažďové nádrže a prečisťovať dažďové vody (ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí), ❖ realizovať aktivity na zníženie dopadov tepelných ostrovov, ❖ zabezpečovať opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a manažment vodných plôch v krajine, ❖ zabezpečovať opatrenia proti deštruktívnemu pôsobeniu vody a sucha a prevencia dopadov extrémnych poveternostných udalostí (zosuvy, rýchle povodne, vietor, obnažovanie substrátu atď.).
3.2.3 Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať záujem verejnosti o ochranu a tvorbu životného prostredia, ❖ realizovať rôzne typy zážitkových aktivít pre verejnosť (pre školy, pre rodiny s deťmi, pre dospelých), ❖ využívať metodickú podporu Žilinského kraja podľa koncepcie EVVO Žilinského kraja, podporu miestnej Agendy 21 a podporu environmentálneho manažmentu (napr. EMAS), ❖ podporovať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu (EVVO) na školách a v neformálnom vzdelávaní. ❖ podporovať vzdelávacie aktivity a osvetu propagujúce zásady udržateľného rozvoja, ❖ spolupracovať s externými organizáciami pri environmentálnej výchove a vzdelávaní (napríklad ŠOP SR, mimovládne organizácie, školy a i.) a realizovať spoločné vzdelávacie programy vrátane vybudovania podpory aktivít ekocentier, ❖ využívať možnosti cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce v oblasti environmentálneho manažmentu, inovácií a zapojenia verejnosti do rozhodovania, ❖ dlhodobo a systematicky podporovať informačné kampane v oblastiach, kde sa dá predpokladať nízka miera prijatia riešenia verejnosťou, ako napr. výstavba zariadenia na energetické využitie odpadov, znižovanie ťažby dreva v chránených územiach, odstrel medveďa z dôvodu ohrozenia bezpečnosti civilného obyvateľstva a i..

3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien	<ul style="list-style-type: none"> ❖ navrhnúť, vypracovať a zaviesť systém postupov a opatrení včasného varovania a riešenia krízových situácií s súvislosti s ohrozeniami z dôvodov klimatických zmien, ❖ vypracovať a realizovať vzdelávací program na systém včasného varovania pred hrozbami z dôvodu klimatických zmien, ❖ systém včasného varovania podporiť digitálnymi riešeniami.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet projektov adaptačných opatrení ❖ Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne 	
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vypracovanie a implementovanie Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy ❖ Počet partnerov zapojených do partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy 	

Špecifický cieľ 3.3

Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom

Opatrenie	Typové aktivity
3.3.1 Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou	<ul style="list-style-type: none"> ❖ viesť informačno-propagačnú kampaň na predchádzanie vzniku odpadu, podporu triedenia odpadu a prípravu na opätovné použitie odpadu, ❖ realizovať osvetové aktivity v oblasti predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov formou podpory domáceho kompostovania, ❖ propagovať a podporovať kompostovanie biologického odpadu v domácnostiach, v stravovacích zariadeniach aj v prevádzkach zariadení cestovného ruchu, ❖ dobudovať, vybaviť technikou a modernizovať miestne kompostárne, ❖ rozšíriť systém zberu organického odpadu, ❖ začleniť zásady obehového hospodárstva do verejného obstarávania samosprávy, ❖ zapájať samosprávu do inovačných projektov v oblasti obehového hospodárstva, ❖ podporovať budovanie siete reuse centier – centier opätovného využitia odpadov. ❖ vykonávať pravidelný monitoring množstva a štruktúry odpadov a zverejňovať jeho výsledky, ❖ spracovať a zaviesť systém odmien a pokút udeľovaných pri kontrole nakladania s odpadom, ❖ spracovať a zaviesť systém množstvového zberu odpadov, ❖ odporovať riešenia zamerané na znižovanie množstva TKO zneškodňovaných na skládkach odpadov a na uzatváranie skládok tuhého komunálneho odpadu (TKO) v regióne, ❖ pravidelne monitorovať kvalitu životného prostredia, spracovať systém zberu informácií o kvalite životného prostredia, čiernych skládkach a podobne, pravidelne informovať občanov o jeho vývoji, ❖ zabezpečovať odstránenie nezákonne uloženého komunálneho odpadu (čiernych skládok), ❖ podporovať zber a triedenie odpadov vrátane modernizácie techniky na manipuláciu s odpadom a budovania zberných dvorov, triediacich liniek na zmesový komunálny odpad a recyklačných liniek, ❖ dovybaviť domácnosti kontajnermi na triedenie komunálneho odpadu v rodinných domoch, ❖ realizovať výstavbu uzamykateľných stojísk pre nádoby na triedenie komunálneho odpadu vrátane siete podzemných a polopodzemných kontajnerov, ❖ zefektívniť systém triedeného zberu odpadu z papiera, skla a plastov v podnikateľskej sfére (verejné inštitúcie, školské zariadenia a i.), ❖ byť aktívni v likvidácii starých environmentálnych záťaží a regenerácii kontaminovaných lokalít.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky

	❖ Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel triedenia, recyklácie, energetického zhodnotenia a skládkovania v nakladaní s odpadmi ❖ Množstvo zhodnoteného odpadu kompostovaním odpadu ❖ Počet a rozloha environmentálnych záťaží (EZ) rôzneho stupňa evidovaných v informačnom systéme

Špecifický cieľ 3.4

Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu

Opatrenie	Typové aktivity
3.4.1 Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla	<ul style="list-style-type: none"> ❖ priebežne monitorovať stav a kvalitu cestných komunikácií, ❖ podieľať sa na vypracovaní Generelu dopravy sídiel a centier turizmu Liptova, aby bol v súlade s Plánom udržateľnej mobility (PUM) ŽSK a príslušnými dopravno-plánovacími dokumentmi, ❖ podporovať výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest v úsekoch uvoľňujúcich miestne komunikácie, ❖ vypracovať a aktualizovať digitálnu technickú evidenciu miestnych komunikácií a peších chodníkov, ❖ koordinovane vypracovať akčný plán údržby a rekonštrukcie cestných komunikácií v spolupráci s Regionálnou správou ciest, Slovenskou správou ciest a Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS), ❖ investične pripraviť a zrealizovať výstavbu miestnych komunikácií, chodníkov a parkovacích miest podľa projektových dokumentácií, ❖ priebežne dobudovať, rekonštruovať a opravovať existujúcu cestnú sieť tak, aby podporovala hospodársky rozvoj obce a zlepšovala priepustnosť cestných komunikácií, ❖ odstraňovať bodové závady a kritické nehodové úseky, ❖ rekonštruovať prieťahy ciest cez obec, sieť chodníkov pre peších a parkovísk, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov na cestnej sieti a križovatkách, na železničnej sieti, na termináloch, prestupných bodoch a zastávkach Intermodálneho dopravného systému (IDS).
3.4.2 Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre elektromobilitu vrátane nákupu a umiestňovania nabíjajúcich staníc, ❖ modernizovať vozový park obce (komunálna servisná technika, vozidlá hasičského zboru a.i) a podporovať vozidlá na alternatívny pohon, ❖ podporovať rozvoj prímestskej hromadnej dopravy a nekonvenčných autobusov na zavolanie a podporovať autobusy na báze vozidiel s alternatívnym pohonom.
3.4.3 Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vypracovať, implementovať a aktualizovať komplexné strategické a koncepčné dokumenty vrátane projektovej dokumentácie pre oblasť cyklistickej a nemotorovej dopravy v súlade s koncepčným dokumentom kostrovej siete Žilinského kraja, ❖ podporovať budovanie Vážskej cyklomagistrály, ❖ podporovať, realizovať a udržiavať cyklistické, cyklistické/pešie komunikácie a ich značenie, ❖ zabezpečiť rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu infraštruktúry pre nemotorovú dopravu (cyklistické komunikácie, doplnková cyklistická infraštruktúra a vybavenosť – chránené parkoviská pre bicykle a parkovacie zariadenia typu Park&Ride, odstavné zariadenia, cyklostojany, odpočívadlá, servisné miesta, garáže, systémy automatickej požičovne bicyklov – bike sharing, hygienické zariadenia, nabíjacie stanice pre e-biky, dopravné značenie, informačný systém a i.), ❖ zvyšovať bezpečnosť cyklistickej dopravy, ❖ realizovať zariadenia umožňujúce prepravu bicyklov v železničnej a autobusovej doprave, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu cyklistickej dopravy.

3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšovať infraštruktúru verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať kontroly a monitorovania autobusov verejnej hromadnej dopravy, ❖ modernizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zavádzať autobusy na zavolanie ako súčasť konceptu mobility na zavolanie (pre menej osídlené lokality, turistické lokality ai.), ❖ podporovať, modernizovať, debarierizovať a dekarbonizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zabezpečiť vyššiu kvalitu dopravy pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu alebo orientácie vrátane debarierizácie, ❖ dopĺňať a modernizovať zastávky verejnej osobnej dopravy, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov vo vozidlách verejnej osobnej dopravy, ❖ podporovať stavby, modernizácie a elektrifikácie železničných tratí v rámci systému integrovanej intermodálnej dopravy (IDS), ❖ podporovať modernizáciu vozového parku železničnej dopravy, ❖ podporovať rekonštrukciu a modernizáciu vybavenosti železničných a autobusových staníc a ich bezprostredného okolia, ❖ podporovať a realizovať výstavbu debarierizovaných terminálov IDS ako moderných prestupných bodov integrujúcich prevádzku železničných a autobusových staníc a nástupných cyklistických bodov s dostatkom miest na parkovanie.
3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy	<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštruovať cestné komunikácie a odstavné plochy vrátane parkovísk zabezpečujúce prístup do turisticky atraktívnych a obytných zón, rekreačných oblastí a k turistickým bodom záujmu, ❖ podporovať a realizovať digitalizovanú výstavbu záchytných, odstavných a parkovacích plôch integrovanej autobusovej dopravy, doplnkovej cyklistickej vybavenosti obce (aj v okolí autobusových a železničných staníc), terminálov a prestupných bodov, ❖ vybudovať, udržiavať a modernizovať systém záchytných parkovísk pre jednoduchých návštevníkov v rekreačných zónach a v turistických bodoch záujmu, ❖ dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v rekreačných lokalitách a v lokalitách s turistickým bodom záujmu, ❖ osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do obce a rekreačných lokalít, ❖ osádzať inteligentné signalizačné zariadenia na prechody pre chodcov a osvetľovať ich, ❖ realizovať koordináciu a údržbu križovatiek a konštrukčno-technické úpravy úrovňových križovatiek, ❖ spracovať revíziu dopravného značenia a podľa potreby ho dopĺňať a obnovovať vodorovné a zvislé dopravné značenie, ❖ zvyšovať bezpečnosť zraniteľných účastníkov cestnej premávky (odstránenie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní atď.) a cestnej motorovej dopravy, minimalizovať jej negatívne vplyvy na obyvateľstvo a životné prostredie, ❖ zabezpečovať bezbariérovosť na miestnych komunikáciách (úpravy priechodov pre chodcov), ❖ začať využívať dostupné SMART technológie v statickej doprave, ❖ pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov, cyklistov a in-line korčuliarov v obci, organizovať dopravnú výchovu a praktickú výchovu na dopravnom ihrisku.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov ❖ Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce ❖ Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon 	
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Objem prepravy vo verejnej osobnej doprave (VOD) a integrovanej doprave (ID) Žilinského kraja v regióne Liptov 	

- ❖ Dĺžka nových cyklokomunikácií kostrovej siete Žilinského kraja vyhradených pre cyklistickú dopravu v regióne Liptov

Špecifický cieľ 3.5

Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry

Opatrenie	Typové aktivity
3.5.1 Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať realizáciu trás a zdrojov diverzifikujúcich plynárenskú sústavu, ❖ podporovať obnovu a modernizáciu plynárenskej sústavy, ❖ podporovať projekty infraštruktúry vybudovanej na napäťovej úrovni 400 kV a obnovu, modernizáciu a rozširovanie prenosovej a distribučnej sústavy v zmysle princípu primeranosti, ❖ podporovať pilotné projekty na využitie geotermálnej energie na diaľkové vykurovanie, rozširovanie centrálného zásobovania teplom, zdroje tepla na báze biomasy a geotermálnej energie.
3.5.2 Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zvyšovať energetickú efektívnosť verejných budov a dosahovať energetické úspory budov v majetku alebo správe miest a obcí vrátane rozširovania obnoviteľných zdrojov energie (OZE), ❖ dosahovať znižovanie produkcie skleníkových plynov pri výrobe energie (zvyšovanie účinnosti pri výrobe energie, zámena palív, energetické využívanie odpadov, uskladňovanie elektriny atď.), ❖ podporovať regionálne centrum udržateľnej energetiky, ❖ podporovať výstavbu nízkoenergetických budov na území obce, ❖ vypracovať energetické audity objektov vo vlastníctve samosprávy, ❖ projekčne pripravovať a realizovať zníženie energetickej spotreby v budovách vo vlastníctve samosprávy, ❖ podporovať projekty zlepšovania tepelno-technických vlastností bytových domov a verejných budov vo vlastníctve samosprávy formou zateplenia obvodových múrov a striech a výmeny okien s cieľom odstránenia systémových porúch bytových domov, ❖ podporovať získavanie solárnej energie vo verejných budovách vlastnených samosprávou, ❖ budovať a rekonštruovať v obecných objektoch tepelné hospodárstvo; modernizovať vykurovacie systémy vrátane rozvodov a hydraulického vyregulovania, inštalácie termoregulačných ventilov, inštalácie systémov merania a riadenia za účelom zníženia spotreby energie, ❖ podporovať modernizácie bytových domov za účelom zníženia spotreby energie, ❖ zabezpečiť modernizáciu, ekologizáciu a rozširovanie verejného osvetlenia vrátane rekonštrukcie rozvodov a výmeny výbojkových svietidiel za úsporné osvetlenie, napr. LED svietidlá, ❖ zefektívniť prevádzkový systém verejného osvetlenia.

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	❖ Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Výdavky samosprávy na podporu OZE v eurách ❖ Dosiahnutá miera energetických úspor v bytových domoch ❖ Energetická certifikácia významne obnovených budov – počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/vyčíslené úspory na energiách

Špecifický cieľ 3.6

Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie

Opatrenie	Typové aktivity
3.6.1 Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať rozširovanie predškolskej výchovy detí od 3 do 5 rokov vrátane rozšírenia kapacity materských škôl,

	<p>dobrého spravovania škôl a školských zariadení</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštruovať, modernizovať a stavebne upravovať objekty škôl a školských zariadení s cieľom zlepšiť ich tepelno-izolačné vlastnosti a zvýšiť energetickú efektívnosť budov, ❖ na základných školách budovať a rekonštruovať odborné učebne a laboratóriá pre polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné zameranie, zvyšovanie remeselných zručností, jazykové učebne a učebne IKT, ❖ skvalitňovať materiálno-technické vybavenie škôl a školských zariadení a zatriktívňovať školské prostredie, ❖ podporovať rekonštrukcie, modernizáciu a zlepšovanie technického vybavenia školských knižníc, ❖ revitalizovať areály škôl vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti a mládež – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad, vrátane prvkov zážitkového a inkluzívneho vzdelávania, ❖ zvyšovať bezpečnosť detí, žiakov, personálu a majetku školských zariadení (napr. kamerové systémy), ❖ zlepšovať podmienky pre dochádzanie žiakov a personálu školy do školských zariadení na bicykli (cykloprístrešky, cyklostojany...).
<p>3.6.2</p>	<p>Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti, podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia, ❖ zabezpečovať aktívnu náborovú politiku a zvyšovanie atraktivity učiteľského povolania, ❖ zvyšovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov škôl v procese odborného vzdelávania a prípravy v súlade s kvalifikačnými požiadavkami, potrebami školy a trhu práce, ❖ zabezpečiť spoluprácu medzi materskými, základnými a strednými školami v regióne a fakultami VŠ pripravujúcimi učiteľov vrátane podpory sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania, ❖ zabezpečovať kontinuálne zlepšovanie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl, ❖ v rámci legislatívnych možností upravovať učebné osnovy a obsahy učebných predmetov a čo najviac prepájať teoretické a praktické vzdelávanie na základných školách, ❖ podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na chápanie súvislostí a mäkké zručnosti, ❖ podporovať zavádzanie environmentálnej výchovy na školách (obehové hospodárstvo, Miestna agenda 21 a pod.), ❖ podporovať aktivity zamerané na vytvorenie podmienok pre hybridné a dištančné vzdelávanie, ❖ podporovať spoluprácu v oblasti výmeny skúseností pedagógov vo výchovno-vzdelávacom procese, ❖ podporovať spolupráce medzi poskytovateľmi vzdelávania so zameraním prípravu, vzdelávanie a profesijnú mobilitu učiteľov, asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, ❖ vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, dôstojné životné podmienky a dostupnejšie bývanie (nájomné bývanie) pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl, ❖ zabezpečiť mapovanie kvality poskytovania vzdelávacích služieb vo vybraných oblastiach.
<p>3.6.3</p>	<p>Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inkluzívne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami zážitkového vzdelávania, ❖ využívať mimoškolské zariadenia na realizáciu programov zážitkového vzdelávania, ❖ organizovať pracovné stretnutia pre učiteľov o programoch kultúrnych inštitúcií a ich využitie na zážitkové učenie pre dané vekové kategórie detí a žiakov, ❖ podporovať nové formy a obsah záujmového vzdelávania, ❖ podporovať verejnoprospešné projekty realizované žiakmi a študentmi ZŠ a SŠ pre verejný a súkromný sektor, ❖ využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najlepšej praxi,

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ aplikovať vypracované akčné plány inkluzívneho vzdelávania, ❖ zabezpečiť asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, ❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami inkluzívneho vzdelávania a modernizovať priestory pre inkluzívne vzdelávanie (triedy, učebne, spoločné priestory, internáty, areály a i.) súvisiace s inováciami vo vzdelávaní, ❖ zabezpečiť bezbariérové prostredie v školách a v školských zariadeniach, ❖ podporovať tvorbu, resp. inovácie a realizáciu programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt, ❖ podporovať tvorbu, inováciu a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov, ❖ sprístupňovať služby infraštruktúry škôl pre integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ❖ zlepšovať kvalitu, efektívnosť a prístup k terciárnemu a ekvivalentnému vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, hlavne v prípade znevýhodnených skupín, ❖ vytvárať podmienky na špeciálno-pedagogický poradenský servis.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet zrekonštruovaných objektov škôl a školských zariadení s cieľom zvýšiť ich energetickú efektívnosť ❖ Miera predčasného ukončenia ZŠ (%) ❖ Počet podporených pilotných aktivít a projektov inkluzívneho vzdelávania a zážitkového vzdelávania

Špecifický cieľ 3.7

Zabezpečiť moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby

Opatrenie	Typové aktivity
3.7.1 Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci	<ul style="list-style-type: none"> ❖ investovať do výstavby a modernizácie stavieb a vybavenia zariadení sociálnych služieb, a do výstavby a modernizácie infraštruktúry integrovanej zdravotnej starostlivosti, ❖ rekonštruovať budovy a modernizovať vybavenie denných centier pre seniorov, ❖ podporovať modernizáciu vybavenia existujúcich a rozvoj novovznikajúcich zdravotníckych zariadení, ❖ rozvíjať infraštruktúru potrebnú pre poskytovanie nových a moderných druhov sociálnych služieb vrátane rodinných druhov služieb, ❖ vybaviť zariadenia sociálnych služieb tradičnými a inovatívnymi pomôckami (kreslá pre imobilných, antidekubitné matrace, evakuačné pomôcky a pod.), ❖ rekonštruovať existujúce zariadenia na zariadenia komunitného typu za účelom deinštitucionalizácie pobytových sociálnych služieb, služieb sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, ❖ podporovať infraštruktúru pre špecializované služby, ❖ rekonštruovať, rozširovať a modernizovať vhodné stavebné objekty pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie sociálnych služieb, ❖ rekonštruovať a rozšíriť ubytovne pre sociálne slabých, ❖ zriadiť a prevádzkovať zariadenia núdzového bývania pre matky s deťmi, útulku pre ženy a matky s deťmi a ďalšie skupiny sociálne odkázaných obyvateľov, ❖ budovať a rozvíjať zázemie terénnych a ambulantných sociálnych služieb, ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov (detské jasle) v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života s cieľom zvýšenia energetickej hospodárnosti budovy a zlepšenia materiálno-technického vybavenia,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zariadenia a služby pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovateľky detí), ❖ vytvárať a implementovať efektívne nástroje pre začleňovanie rodičov s malými deťmi na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky, ❖ podporovať transformáciu veľkokapacitných zariadení pre poskytovanie sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately SPODaSK s celoročným pobytom a rozvoj alternatívnych sociálnych služieb komunitného charakteru, ❖ podporovať etablovanie inovatívnych zdravotníckych zariadení a foriem poskytovanej starostlivosti, napr. neurorehabilitačné centrá, centrá pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami, centrá pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť, centrá podpory, zariadenia pre poskytovanie rehabilitačných a terapeutických služieb a pod., ❖ podporovať integráciu a využívanie telemedicínskych technológií a digitalizácie do praxe v zdravotníctve, ❖ podporovať ambulantnú lekársku starostlivosť s cieľom jej lepšej dostupnosti, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy zdravotnej starostlivosti, ❖ sústrediť pozornosť na aktivity vedúce k prevencii a podpore zdravia obyvateľstva, ❖ budovať zariadenia opatrovateľskej starostlivosti so zdravotníckymi službami.
<p>3.7.2</p>	<p>Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať nástroje na pravidelný monitoring a vyhodnocovania potrieb občanov, požiadaiek seniorov, znevýhodnených osôb a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii, ❖ poskytovať podporu vo forme poskytnutia priestorov na činnosť a finančných príspevkov pre kluby zdravotne postihnutých a kluby seniorov, ❖ podporovať využívanie moderných technológií v sociálnych a zdravotných službách, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní opatrení v sociálnej oblasti, ❖ podporovať zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a vyššia miera zapájania neverejných poskytovateľov do poskytovania sociálnych služieb, ❖ podporovať integráciu poskytovaných sociálnych služieb s inými druhmi verejných služieb (ako napr. služby zamestnanosti, zdravotnej služby atď.) za účelom realizácie tzv. case managementu, ❖ podporovať inovatívne typy pobytových služieb na komunitnej úrovni, ❖ podporovať zriadenie integrovaného poradenského centra právnych služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, ❖ podporovať vznik a fungovanie poskytovateľov schopných zabezpečovať potrebné spektrum sociálnych služieb, služieb sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, ❖ posilňovať prácu s komunitou a scitlivosť verejnosti k prijímateľom sociálnych služieb, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy sociálnych služieb, napĺňanie a využívanie informačného systému o poskytovaní sociálnych služieb, ❖ riešiť debarierizáciu a odstraňovať bariéry pre telesne, zrakovo, sluchovo a inak postihnutých vo verejných budovách a na verejných priestranstvách, ❖ podporovať prepravnú službu (sociálny taxík), ❖ podporovať projekty zabezpečujúce pomoc pre občanov bez prístrešia, ❖ organizovať prednášky v denných centrách a kluboch ZŤP osôb, ❖ podporovať prechod poskytovania sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) v zariadení na komunitnú formu a podporovať vytváranie vhodných priestorových podmienok pre poskytovanie tohto druhu služby, ❖ zlepšovať kvalitu služieb SPODaSK vrátane vzdelávania zamestnancov, prípravy prijímateľov, prípravy komunity a riešenia priestorových podmienok, v ktorých sa poskytuje príslušná starostlivosť, ❖ vytvárať podmienky a podporné modely pre udržanie a stabilizáciu ľudských zdrojov v zdravotníctve a v sociálnych službách, ❖ vypracovať manuál dobrej praxe spojenej so skúsenosťami a účinnými postupmi v regióne pri riešení globálnej pandémie spôsobenej koronavírusom COVID-19.

3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zriadenie zdravotníckych centier prevencie podpory duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať skvalitnenie vzdelávania a výchovy k zdravému životnému štýlu (vo všetkých vekových kategóriách obyvateľov vrátane výchovy k zdraviu na školách), ❖ zabezpečovať pravidelný monitoring a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov, ❖ zaviesť pozície školských a komunitných sestier, ❖ realizovať preventívne a terapeutické programy v oblasti duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať rozvoj športu a športových aktivít ako preventívneho modelu podpory zdravia.
3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre dobrovoľnícke a komunitné aktivity, ❖ zaviesť systematickú podporu dobrovoľníctva a komunitnej práce a podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich dobrovoľnícke aktivity a aktivity na posilnenie komunity, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a poskytovaní služieb pre komunitu, ❖ nastaviť schémy na podporu dobrovoľníctva a komunitného života na miestnej úrovni, aj v spolupráci so súkromným sektorom, ktorý podporuje projekty spoločenskej zodpovednosti, ❖ nastaviť finančné a nefinančné nástroje na podporu miestneho rozvoja vedeného komunitou, spolupráce komunit a dobrovoľníctva (napr. mikrogranty, regrantin-gové schémy), ❖ podporovať modernizáciu infraštruktúry pre voľnočasové aktivity v komunite, ❖ investovať do revitalizácie nevyužívaných objektov vo vlastníctve samosprávy v prospech iniciatív a projektov podporujúcich komunitný život vrátane kultúrnych služieb (kníhnice, čítárne, kluby a pod.), ❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre voľnočasové aktivity a záujmovú činnosť, ❖ zaviesť nové formy práce s komunitou, ❖ podporovať ekosystém pre fungovanie sociálnej ekonomiky.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci ❖ Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci ❖ Počet obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít 	
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením ❖ Pomer klientov zo zariadení zapojených do procesu DI, ktorí zostali v zariadení, voči klientom, ktorí bývajú samostatne ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú informovaní o sociálnej politike samosprávy ❖ Počet kompletne bezbariérových služieb v obci ❖ Počet poberateľov pomoci v hmotnej núdzi 	

Špecifický cieľ 3.8

Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov

Opatrenie	Typové aktivity
3.8.1 Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať koncepciu rozvoja bývania, ktorou sa zabezpečia zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať rozširovanie, modernizáciu a výstavbu dostupných obecných nájomných bytových domov alebo odkúpenie bytových jednotiek bežného alebo nižšieho štandardu spolu s prislúchajúcou technickou vybavenosťou na účely nájomného bývania podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, ❖ budovať alebo prenajímať malometrážne a nízkoštandardné byty pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ zlepšiť podmienky v prístupe k pitnej vode a kanalizácii vo vybraných oblastiach a v súvislosti s vybranými cieľovými skupinami, ❖ nastaviť podmienky spolupráce a koordinovať aktérov pri riešení dostupnosti bývania.
3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať a aktualizovať pasport lokalít bývania a ich vybavenosti, ❖ vypracovať zásady (regulatívy) architektonických štandardov jednotlivých obytných zón s prihliadnutím na miestnu tradíciu, kultúru a históriu a integrovať ich do regulatívov územného plánu obce, ❖ podporovať revitalizáciu obytných zón (občianska vybavenosť, cesty, chodníky, MHD, verejná zeleň, ihriská atď.).
3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vyčleniť a pripraviť plochy pre výstavbu IBV, ❖ budovať inžinierske siete pre rozvoj bytovej výstavby, ❖ rekonštruovať inžinierske siete obce, primárne v obytných zónach, ❖ podporovať výstavbu bytových domov podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, ❖ prijímať opatrenia v súvislosti s výstavbou nízkoenergetických rodinných domov (IBV) na úkor bytových domov (HBV).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)
Voliteľné		<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet bytov v správe obce, ktoré je možné poskytnúť na nájomné bývanie ❖ Podiel osôb zo sociálne znevýhodnených skupín a osôb v bytovej núdzi, ktorým samospráva poskytla bývanie ❖ Spotreba pitnej vody v domácnostiach v litroch na obyvateľa a deň (l/obyv./deň)

Špecifický cieľ 3.9

Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku

Opatrenie	Typové aktivity
3.9.1 Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	<ul style="list-style-type: none"> ❖ vytvoriť jednotný informačný systém zberu údajov o trestnej a inej protispoločenskej činnosti, ❖ zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov obce a zabezpečovať ochranu ich majetku rozširovaním a modernizáciou kamerového systému a rozširovaním možností pripojenia na Pult centrálnej ochrany, ❖ dobudovať pripojenie elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí, ❖ prijať preventívne opatrenia na zníženie kriminality a vandalizmu monitorovaním verejných priestranstiev, ❖ zabezpečovať verejný poriadok v rizikových lokalitách zvýšenou hliadkovou činnosťou a monitorovaním, ❖ vytvárať a podporovať partnerstvá v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti a prepájať verejných a neverejných poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ budovať kapacity poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ vytvárať podmienky pre vznik a činnosť poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ ochraňovať občanov rizikových skupín pred tým, aby sa stali obeťou trestnej činnosti, prednáškovou a preventívnou činnosťou v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach, viesť informačné a osvetové kampane, ❖ zabezpečovať hlásnu a informačnú službu, ❖ zabezpečovať ochranu pred požiarimi a prírodnými hrozbami, ❖ podporovať činnosť Dobrovoľného hasičského zboru (DHZ), ktorý pôsobí v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti – protipožiarna ochrana, protipovodňová ochrana, civilná ochrana (CO),

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať aktivity hasičov a záchranárov a vytvárať podmienky pre ich činnosť vrátane budovania kapacít a modernizácie vybavenia, ❖ z pohľadu prevencie zlepšovať protipožiarnu ochranu na verejných budovách a v domácnostiach, ❖ realizovať chýbajúce protipovodňové opatrenia, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí viesť krízový štáb a podporovať záchranné, lokalizačné a likvidačné práce, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune zranených, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí a potreby poskytovať núdzové zásobovanie a ubytovanie, zabezpečovať CO úkryty a evakuácie, vykonávať protiradiačné a protichemické opatrenia, organizovať prípravu síl a prostriedkov civilnej ochrany a prípravu občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc, ❖ vykonávať edičnú a osvetovú činnosť v civilnej ochrane.
3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zabezpečovať pravidelný monitoring subjektívneho vnímania bezpečnosti občanmi s dôrazom na rizikové skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať občiansku participáciu a deradikalizáciu v rámci prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, ❖ podporovať preventívne programy zamerané na vybrané socio-patologické javy na školách a u ďalších rizikových skupín obyvateľstva s dôrazom na minoritné skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať vytváranie nízkoprahových centier pre deti a mládež, ❖ viesť informačné a osvetové kampane a zabezpečovať vzdelávanie v oblasti predchádzania sociálno-patologickým javom.
Kľúčové indikátory úspechu		
	Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok ❖ Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci
	Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vybudovaný a fungujúci systém pripojenia elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí ❖ Objem finančných prostriedkov samosprávy určených na podporu aktivít podporujúcich komunitný život za rok ❖ Počet evidovaných trestných činov maloletých a mladistvých páchatel'ov za rok ❖ Počet vyriešených mimoriadnych situácií záchrannými zložkami za rok

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifický cieľ 4.1		
Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy		
	Opatrenie	Typové aktivity
4.1.1	Zabezpečiť otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát	<ul style="list-style-type: none"> ❖ pravidelne aktualizovať informačné systémy samosprávy a verejnej správy pre efektívne riadenie a rozhodovanie, ❖ zabezpečiť efektívnejšie využívanie existujúcich modulov informačných systémov (IS) samosprávy a verejnej správy, ❖ rozširovať oblasti práce s informáciami v samospráve a verejnej správe tak, aby tieto mali podobu otvorených dát a boli komplexne a konzistentne zhromažďované a spracované v jednom IS, ❖ podporovať digitálnu transformáciu samosprávy, verejnej správy a nové typy elektronických služieb a zabezpečiť prístup k službám pre všetkých občanov vrátane zdravotne postihnutých a znevýhodnených osôb a umožniť im vybavenie požiadaviek prostredníctvom elektronickej komunikácie, ❖ podporovať zavedenie elektronických služieb samosprávy pre podnikateľov,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál samosprávy a verejnej správy využívaním otvorených dát, ❖ vytvárať dátovú základňu a príklady dobrej praxe v koordinácii so Štatistickým úradom SR, ❖ podporovať pilotné projekty v oblasti dátového manažmentu a využívania GIS na úrovni regiónu (zdieľané dátové pracovisko), ❖ podporovať manažment údajov verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť, ❖ rozširovať eGovernment v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiacich na území samosprávy, ❖ zlepšovať a rozširovať poskytovanie geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu, ❖ implementovať elektronický, plne automatizovaný portálový systém nahlasovania podnetov a požiadaviek občanov, ❖ podporovať digitalizáciu podnikania (tvorba a modernizácia e-shopov, podpora on-line prezentácie), ❖ podporovať spoločné cezhraničné a medzinárodné projekty a SMART prístupy v miestnych verejných službách.
4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ spracovať pasportizáciu nehnuteľného majetku samosprávy, ❖ posúdiť stav, efektívnosť a účelnosť využívania budov v majetku samosprávy, ❖ zmapovať a vysporiadať dubiózny majetok samosprávy, ❖ realizovať aktívnu pozemkovú politiku vrátane pozemkových úprav, ❖ zaviesť transparentné vykazovanie hospodárenia s majetkom a verejnými zdrojmi, ❖ rozširovať a skvalitňovať GIS databázu dát o majetku samosprávy, ❖ aplikovať spoločensky zodpovedné a zelené verejné obstarávanie, ❖ neustále zlepšovať výber daní a poplatkov a vymáhanie pohľadávok.
4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	<ul style="list-style-type: none"> ❖ rekonštruovať a modernizovať budovu obecného úradu (zateplenie a výmena otvorových konštrukcií, výmena elektroinštalácie a počítačových sietí, modernizácia osvetlenia, hydraulické vyregulovanie vykurovacieho systému, klimatizácia a vzduchotechnika priestorov, interiérové vybavenie, hygienické zariadenia, spoločné kuchynky s posedením atď.), ❖ zabezpečovať moderné a výkonné technické vybavenie pre spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku informačných systémov a prácu zamestnancov, ❖ zabezpečovať skvalitnenie a zefektívnenie pracovného prostredia zamestnancov samosprávy (napr. vybudovanie regeneračnej zóny pre zamestnancov so sociálnym zázemím a i.), ❖ zvyšovať bezpečnosť a ochranu osôb a majetku samosprávy zavedením monitorovania vnútorných priestorov verejných budov, ❖ modernizovať registratúrne pracovisko, ❖ vytvoriť digitálny archív dokumentov a zdieľané pracovisko na digitalizáciu dokumentov s dostatočným technickým vybavením (skenery) a personálnym zabezpečením, ❖ zefektívniť a sprehladniť prácu úradníkov, ❖ implementovať a udržiavať systém riadenia kvality podľa ISO 9001/2000 a zabezpečovať pravidelný procesný audit obecného úradu, ❖ systematicky mapovať dopyt a ponuku celoživotného vzdelávania, ❖ navrhnuť, implementovať a aktualizovať systém pravidelného vzdelávania pracovníkov samosprávy, ❖ poskytnúť pracovníkom samosprávy podporu pri ich zvyšovaní kvalifikácie a zručností.
4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov	<ul style="list-style-type: none"> ❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov v obci pre zavádzanie SMART a zelených riešení, ❖ podporovať budovanie partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia, ❖ podporovať projekty spolupráce podnikov a výskumných organizácií a investície podnikov do výskumu a inovácií (modernizácia technológií, procesov a postupov), ❖ podporovať digitálnu transformáciu podnikov,

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ implementovať medzisektorové riešenia a výstupy cezhraničnej spolupráce, napr. v oblasti obehového hospodárstva, zdravia, aplikácie zelených riešení a energetiky a pod., ❖ zapájať samosprávu a neziskový sektor do pilotných projektov v oblasti inovácií, know how transfer, SMART, medzisektorových a zelených riešení, ❖ iniciovať a podporovať činnosť existujúcich a nových odvetvových klastrov a klastrových iniciatív v jednotlivých oblastiach podnikania, ako aj ich sieťovanie v medzinárodnom priestore.
4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi	<ul style="list-style-type: none"> ❖ zaviesť procesy participácie s verejnosťou najmä v oblasti prípravy a pripomienkovania strategických a koncepcných dokumentov, zapojenia verejnosti do prípravy spoločných projektov, ❖ umožniť občanom samosprávy čerpať časť verejných financií v podobe dotácií, ❖ pravidelne organizovať stretnutia s občanmi (mládež, študenti, seniori, podnikatelia atď.) k získavaniu spätnej väzby a zberu podnetov, ❖ pravidelne monitorovať spokojnosť občanov so službami samosprávy formou prieskumov a prostredníctvom diskusií na rôzne odborné témy, ❖ využívať všetky dostupné mediálne kanály na poskytovanie aktuálnych informácií o dianí v samospráve (obecný rozhlas, TV, tlačené a online periodiká, obecný web, verejné tabule, plagátovacie plochy, sociálne siete a iné), ❖ modernizovať a spravovať vlastné tradičné a online mediálne kanály vo vlastníctve samosprávy, ❖ pravidelne komunikovať so zástupcami médií, ❖ podporovať zverejňovanie informácií nad rámec zákona na princípe „otvorenej samosprávy“.
Kľúčové indikátory úspechu		
	Povinné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom ❖ Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania
	Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Rozšírenie poskytovania geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú spokojní s mierou informovanosti a kvalitou informácií o dôležitých opatreniach, rozhodnutiach a aktivitách samosprávy ❖ Podiel obyvateľov, ktorí majú pocit, že sa môžu zapojiť do chodu obce ❖ Počet vytvorených partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia

Špecifický cieľ 4.2

Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“

Opatrenie	Typové aktivity
4.2.1 Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať rozvoj pevných optických chrbticových sietí a sietí poslednej míle pripojenia na internet, ❖ podporovať zriadenie a rozširovanie siete internetu v obci, ❖ podporovať skvalitnenie súčasného plošného pokrytia vidieckeho územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 4G, ❖ podporovať rozvoj pokrytia územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 5G a následných sietí, ❖ pri zachovaní vysokej triedy bezpečnosti zabezpečiť pre sieť a informačné systémy samosprávy aplikácie využívajúce „internet vecí“, ❖ realizovať a rozširovať verejnú Wi-Fi sieť vo verejných budovách, na verejných priestranstvách a vo verejnej hromadnej doprave.
4.2.2 Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym	<ul style="list-style-type: none"> ❖ modernizovať technické a softvérové vybavenie zasadacích miestností a kontaktných miest s občanmi, ❖ zriadiť a vybudovať centrá prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá),

spôsobom	<ul style="list-style-type: none"> ❖ skvalitňovať, zefektívňovať a integrovať poskytovanie služieb v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), ❖ zlepšiť dostupnosť služieb pre občanov a návštevníkov zvýšením počtu parkovacích miest, zlepšením možnosti parkovania bicyklov a i., ❖ vybudovať zóny pre občanov prístupom na internet v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Modernizovaný obecný rozhlas
Voliteľné	❖ Počet domácností s rýchlym a superrýchlym širokopásmovým prístupom na internet

Špecifický cieľ 4.3

Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce

Opatrenie	Typové aktivity
4.3.1 Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	<ul style="list-style-type: none"> ❖ podporovať zdieľané kapacity pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja na území UMR Liptov, ❖ podporovať systém spolupráce a transferu know-how pre zavádzanie inovácií vrátane sociálnych inovácií do regionálneho rozvoja a tvorby politik, ❖ podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na miestnej, regionálnej, nadregionálnej a medzinárodnej úrovni, ❖ podporovať existujúce miestne záujmové združenia (MAS, OOCR, ZMOS, mikroregióny a i.), ❖ pravidelne sa zúčastňovať stretnutí územnej a tematickej spolupráce v regióne Liptov v rámci kľúčových sektorov regionálneho rozvoja. ❖ posilniť cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu, ❖ aktívne vyhľadávať cezhraničných a medzinárodných projektových partnerov pre aktérov územnej spolupráce a organizovať s nimi pracovné stretnutia, ❖ podporovať prioritné a kľúčové rozvojové projekty a iniciatívy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou a Českou republikou, ❖ byť aktívni v účasti na cezhraničných a medzinárodných odborných podujatiach k prenosu know-how a skúseností zo zahraničia do regiónu, ❖ podporovať spoluprácu s členskými krajinami V4 a Karpatského dohovoru (aktivity v rámci jednotlivých protokolov) v kontexte podpory budúcej európskej makroregionálnej stratégie pre karpatský región.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci
Voliteľné	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Počet aktérov, ktorí sú súčasťou partnerstiev územnej spolupráce ❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s regionálnymi partnermi ❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s nadregionálnymi partnermi ❖ Počet nových medzinárodných partnerstiev ❖ Počet realizovaných medzinárodných/cezhraničných podujatí, aktivít a projektov